

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

KOLIČINA
IN STROŠKI
NA TEHTNICI

Sobota, 17. februarja 1962
Štev. 6, leto XX

V OKVIRU

Pobudo za pričujoče razmišljanje so dala mnenja, izrečena na seji enega izmed sindikalnih svetov. Tamkajšnji odborniki so razpravljali o rekreaciji in oddihu delovnih ljudi. Menili so, da je potrebno še naprej priznavati regrese tistim, ki bi preživeli dopust v enem izmed počitniških domov (nasvetovano je bilo, naj bi osnovali počitniško skupnost in tako omogočili ljudem izmenjavo krajev in domov v času oddiha). Hkrati ob tem pa po njihovem mnenju ne bi smeli dobiti vo-

tako, bi izmaličili ta načela. Osební dohodek se ne bi oblikoval v odvisnosti od vloženega dela, temveč po potrebah. Te pa bi bile seveda različne in to ne bi prav nikogar spodbujalo k povečevanju delovne storilnosti, odkrivanju notranjih rezerv itd. Tedaj pa, ko kolektiv izloča n. pr. del sredstev za rekreacijo in oddih, se zdi, da je umestno upoštevati tudi momente, ki jih ne moremo upoštevati ob delitvi osebnih dohodkov. Natančneje povedano, v kolektivu so zaposleni ljudje s številnejšo

POBUDE

delni uslužbenci pečjih regresov kot ostali delavci.

Podobnih razprav in mnenj bo poslej prav gotovo vse več zato, ker bodo začeli upoštevati v domovih ekonomsko računico in ker bo vse več ljudi preživilo dopust v domovih počitniških skupnosti. Ti dve dejstvi bosta najbrž terjali drugačno porazdelitev sredstev, namenjenih v podjetju za rekreacijo in oddih. Vendar, ali naj ostanemo samo pri stališču, izrečenem v enem izmed sindikalnih svetov glede višine regresov? Zdi se, da velja zadevo premotriti še z druge strani.

V gospodarskih organizacijah uveljavljamo načelo, naj se osebni dohodki oblikujejo v odvisnosti od vloženega dela. To načelo naj bi veljalo tako za delavce kot uslužbence, za vse, za vsakega člana kolektiva. Pri uveljavljanju teh načel — če jih hočemo res izvesti kar najdosledneje — ne smemo in ne moremo upoštevati raznih socialnih momentov, kot n. pr. velikosti družine in podobnega. Če bi ravnali

družino, so takšni, ki zaradi delovne izčrpanosti, delne invalidnosti ali podobno, ne morejo dosegati tolikšnih učinkov kot mlajši in je seveda tudi njihov osebni dohodek manjši. Skratka, zaradi objektivnih pogojev je nekdo v težjem socialno-materialnem položaju kot drug. Takrat, ob delitvi sredstev, namenjenih za oddih, se lahko kolektiv odloči, da bo upošteval pri razdeljevanju regresov, njihov višini takšne socialne momente. Tudi družba se ne odpoveduje svojim funkcijam, kadar je recimo potrebna pomoč pri socialnih otroško varstvenih ustanov, bolnih itd. Potemtakem lahko to pričakujemo tudi v kolektivu, predvsem pri porazdeljevanju sredstev, namenjenih za oddih in rekreacijo. Zdi se, da ob tem ne bi veljalo določiti, da teh regresov ne morejo biti deležni podilni uslužbenci, temveč bi kazalo reči, da so jih lahko deležni le ljudje s tolikšnimi in tolikšnimi osebnimi dohodki oziroma v večji meri tisti, ki so v slabšem socialnem položaju. P. D.

Še vedno nerešen problem:

NEUREJENA PRESKRBA z reprodukcijskim blagom

Z zveznim družbenim planom kakor tudi v resoluciji, ki jo je nedavno sprejela republiška Ljudska skupščina, je za letos predvideno občutno povečanje proizvodnje in izvoza. To povečanje, ki naj bi ga dosegli v tekočem letu, se zdi še posebno veliko, če ga primerjamo z doseženimi uspehi na teh področjih v preteklem letu. Letošnje proizvodne in izvozne naloge so nedvomno obsežne, so pa obenem tudi realne in uresničljive, ker so na ravni povprečnega letnega napredka zadnjih nekaj let. Zato ni posebnega strahu, da letošnji nalog v proizvodnji in izvozu ne bi izpolnili, seveda s pogojem, da bodo čimprej odpravljene vse težave, ki še sedaj tako ali drugače onemogočajo, da bi industrijske in ostale proizvodjalne gospodarske organizacije poslovale z intenzivnostjo, ki jo omogočajo že obstoječa tehnična sredstva in pripravljenost delovnih kolektivov.

Nedvomno lahko trdimo, da je osnova vseh težav v težnjah za hitrejšim napredkom v proizvodnji in gospodarski problem številka ena letošnjega leta materialna oskrba industrije in ostalih gospodarskih panog. Če tega vprašanja ne bomo hitro in zadovoljivo rešili, bo tudi izpolnitev vseh ostalih nalog, ki temeljijo na povečani proizvodnji, problematična. Dejstvo je namreč, da lahko proizvodjalne gospodarske organizacije poslujejo samo s tisto intenzivnostjo, ki jo omogoča preskrbljenost z reprodukcijskim materialom. Brez redne materialne oskrbe, zadovoljive po količini in sortimentu, ni normalne proizvodnje. Nestalnost v proizvodnji je predvsem posledica sunkovitih in občasnih dobav reprodukcijskega materiala. Kronično znižanje proizvodnje v prvem tromesečju vsakega leta že samo ob sebi potrjuje pravkar omenjeno trditev. Tudi lansko zaoznanje proizvodnje za predvi-

devanji ima svojo osnovo delno tudi v slabi preskrbljenosti z reprodukcijskim materialom. Po nekaterih podatkih je bilo lani zadovoljivo preskrbljeno z domačim reprodukcijskim materialom v povprečju 64 odstotkov slovenske industrije, z uvoženim reprodukcijskim materialom pa le 54 odstotkov.

Neurejena preskrba z reprodukcijskim materialom povzroča gospodarskim organizacijam vrsto težav. Kvarno vpliva na organizacijo proizvodnje, slabša gospodarske rezultate poslovanja, ker onemogoča delovne kolektive v težnji, da bi proizvajali čim več in čim bolj kvalitetno. Pri tem pogosto ne gre za masovni reprodukcijski material, temveč za majhen sestavni del, za po vrednosti nepomembno surovino, itd., ki zavre normalen tek proizvodnje. Zaloge nedovršene proizvodnje se s tem povečajo, nastanejo težave s vskladiščenjem, finančne težave zaradi vezanih obrat-

nih sredstev, neizpolnitev dobavnih pogojev, penali in končno še sloses slabih oziroma nesolidnih poslovnih partnerjev. Posledice opazimo tudi v trgovinskem omrežju, kjer nekatere vrste blaga domače proizvodnje najdemo samo od časa do časa.

Zasledovanje materialne oskrbe proizvodnje v zadnjih dveh letih kaže, da se preskrbljenost z reprodukcijskim materialom domačega izvora polagoma zboljšuje, medtem ko je stanje pri reprodukcijskem materialu iz izvoza obratno. Uvoz reprodukcijskega materiala relativno zaostaja za potrebami povečane proizvodnje, je nezadosten in časovno nevsklajen. Razmere tudi v januarju niso bile boljše, tako da bi lahko našli vrste gospodarskih organizacij, ki prav zaradi pomanjkanja reprodukcijskega materiala v skrajnem nepomembni vrednosti niso uspešno startale in niso dosegle predvidenih uspehov v proizvodnji in izvozu. Ta problem je še najbolj viden prav v izvozni industriji, ki je bila kolikor toliko oskrbljena z osnovnimi surovinami in ki prav zaradi pomanjkanja drobnega reprodukcijskega materiala ni uspela dokončati in izvoziti svojih izdelkov.

Vsa letošnja posvetovanja o izvozu so pokazala, da je bistvo problema v sedanjem administrativnem razdeljevanju deviz, ki je odvzel proizvajalcem vse možnosti, da bi si z večjimi prizadevanji v izvozu ustvarjali tudi lastna sredstva za uvoz potrebnega reprodukcijskega materiala. Ta sistem je umetno ločil potrebe gospodarskih organizacij od možnosti za zadovoljitev teh potreb, saj sedaj te ne razpolagajo svobodno niti s tistim delom deviz, ki jim je po predpisih prepuščen kot participacija. Popolnoma razumljivo je, da se v takih pogojih in težavah gospodarske organizacije branijo vsake odgovornosti za neuspehe pri izvozu in jih valijo na sistem. Na drugi strani pa se v takih pogojih zmanjšujejo lastna prizadevanja in iščejo rešitev zunaj gospodarskih organizacij, prek raznih zvez in podobno. Ker podjetja v sedanjem sistemu gleda preskrbe z uvoženimi surovinami niso odvisna od lastnih prizadevanj, prihaja pogosto do primerov, da se pri prodaji blaga raje usmer-

jajo na domači trg, kjer dosegajo boljše cene, kot pa da bi se poslovno vezala z inozemskimi partnerji, ki so bolj zahtevni glede kvalitete, cen pa tudi dobavnih rokov.

Problem preskrbljenosti z reprodukcijskim materialom seveda ni posebno nov, ker smo se z njim ukvarjali tudi v preteklih letih. Je pa letos toliko bolj pereč, ker so se naloge proizvodnje močno povečale, medtem ko so možnosti oskrbe ob sedanjih pogojih manjše. Rešitve bi bilo treba iskati predvsem v dveh smereh —

Ko ugotavljamo, da se v zadnjih dveh letih oskrba z domačim reprodukcijskim materialom izboljšuje, bi morali težiti za tem, da bi bilo to izboljšanje hitrejšo in večje, ne samo po količini, temveč predvsem po sortimentu. Skrbeti bi bilo treba tudi za to, da bi, kjerkoli je to mogoče, uvožene surovine zamenjali z domačimi. Seveda do take zamenjave pride lahko le takrat, kadar lahko domača industrija zagotovi isto kvaliteto in primerno ceno —

Prav tako pomembna pa so tudi spremembe pri uvozu reprodukcijskega materiala, kjer bi morala biti možnost nabave organsko vezana na proizvodni proces. Gospodarske organizacije, ki delajo za izvoz, bi morale dobiti iz ustvarjenih deviznih sredstev tako velik del, da bi lahko samostojno pokrivalo svoje potrebe po uvoženem reprodukcijskem materialu.

Ob takih pogojih bi odpadlo vsako skrivanje za težavami, ki izvirajo iz sistema, gospodarske organizacije pa bi prevzele veliko večjo odgovornost za izpolnjevanje svojih izvoznih obveznosti. Prepričani smo lahko, da bi se s tem tudi močno razširilo število gospodarskih organizacij, ki bi se zaradi lastnih potreb skušale uveljaviti tudi v izvozu. Vsa naša prizadevanja za povečanje izvoza, ki so doslej temeljila v glavnem na prepričevanju, bi dobila s tem tudi solidno ekonomsko osnovo. Tak sistem bi nedvomno vplival tudi na boljše regionalno usmeritev izvoza, ker bi gospodarske organizacije težile za tem, da bi pri prodaji dobile predvsem tista devizna sredstva, ki jih potrebujejo za nabavo potrebnega reprodukcijskega materiala.

NAMESTO ZASE — ZA DRUGE

Iz pogovorov na temo: VSE O RAČUNOVODSKIH SLUŽBAH

Morda je samo fama, morebiti pa je celo res, da računovodske službe v gospodarskih organizacijah ne opravljajo svojega dela in svojih nalog dovolj dobro in dovolj tehtno, zaradi česar — tako trde nekateri — upravljanje in gospodarjenje samoupravnih organov sloni bolj na empiričnih spoznanjih nekaterih posameznikov kot pa na trdnih analizah ekonomskih pokazateljev. Zato se tako rekoč samo po sebi vsiljuje vprašanje:

KAKŠNA JE RAZVITOST RAČUNOVODSKIH SLUŽB V GOSPODARSKIH ORGANIZACIJAH IN V KOLIKŠNI MERI SO LE-TE ZE V OPORO SAMOUPRAVNIM ORGANOM PRI NJIHOVEM GOSPODARJENJU?

»Na splošno vzeto se knjigovodska služba v Sloveniji lepo razvija,« pripoveduje Vido Bevc, direktor finančne inspekcije pri Narodni banki. »Pri tem pa je, žal, še vedno treba ugotoviti, da so računovodski sektorji v mnogih podjetjih prej administrativno birokratski aparati kot pa tisti sektor gospodarske organizacije, ki sproti analizira gospodarjenje in opozarja organe samoupravljanja na pomanjkljivosti, jim nakazuje pot v nadaljnjem upravljanju. Tako se pogosto primeri, da računovodstvo opravi vso svojo nalogo že s tem, da razobesi en

ali več izvodov periodičnih ali zaključnih obračunov, seveda z vso goro podatkov, ki pa delavcem ničesar ne povedo. A tudi sicer na organih samoupravljanja računovodstva vse preveč pavšalno komentirajo obračune in je seveda zato neizbežna posledica — pavšalna in površna analiza samoupravnega organa. In vendar bi bilo moč zadevo zelo preprosto urediti, brez posebnih stroškov in brez večje obremenitve računovodstev, končni efekt pa bi bil veliko večji: iz zaključnega obračuna naj bi računovodstvo povzelo samo najvažnejše podatke in jih potem osvetlilo s temeljito analizo vsakega posebej in v medsebojnem odnosu. Tako, kot so to storili na primer v jeseniški Železarni, v Litostroju, v TAM in morda še kje drugje.«

Vendar zvrčati vso krivdo samo na gospodarske računske sektorje, bi bilo krivično. Priznati si namreč moramo, da se prav te službe v gospodarskih organizacijah v mnogih primerih najbolj obremenjene. Podatke zahteva Narodna banka, posebej jih spet zahtevajo zavodi za statistiko, potem najrazličnejša strokovna združenja, zbornice, družbeno politične organizacije in seveda še občinski ljudski odbori. Pri tem pa vsak zahteva svoje podatke in po svojem načinu zajemanja ter tako vsak po svoje obremenjuje računovodske službe. In ker

je teh zadev po podatkih veliko, se pogosto primeri, da računovodstva delajo za druge, medtem ko jim zmanjka časa za potrebe njihovega lastnega podjetja.

A tudi to je samo ena plat medalje. Druga se namreč skriva v tem, da iz leta v leto naraščajo zahteve po podatkih in da je obrazec vedno več. Na primer: žiro račun ima zdaj že 69 sifer. Še slabše je s periodičnimi in zaključnimi računi. Tako bo na primer zaključni obračun za minulo leto obsegal kar 17 obrazcev, med katerimi je najhujši štirinajsti s svojimi 246 podatki. Zaradi tega se nehoti vzbujati pomislek, ali so vsi ti podatki tudi v resnici potrebni. Za podrobnejšo analizo finančnega stanja in gibanja gospodarstva morda že — toda kaj, ko so najprej podatki zbrani prekasno in ko so nato analize izdelane še veliko kasneje. Zato:

ALI JE TUDI V RESNICI POTREBNA VSA TA KOPICA ZAHTEVANIH PODATKOV? KAJ ZAVLAČUJE ZBIranJE PODATKOV IN KAKO DOSEČI, DA BI BILE ANALIZE GIBANJA GOSPODARSTVA PRAVOČASNO IZDELANE?

»Kar zadeva podatke,« pripoveduje Mile Seliškar, direktor direkcije obračuna in kontrole gospodarskih organizacij pri Narodni banki, «ni ne vem

kako pretiranih zahtev. Število je resda veliko, toda pokazatelj so potrebni za temeljitejšo analizo. Res pa je, da prihajajo ti podatki prekasno in da so (Nadaljevanje na 3. strani)

Ko smo že pri vključevanju v mednarodno delitev dela — po mojem bi nam najbolj ustrezalo, če bi prevzeli izdelovanje predpisov.

Karikatura: MILAN MAVER

Ali je tako gospodarjenje smotrno

Nič koliko je primerov nesmotrnega gospodarjenja, ki največkrat povzroči precejšnjo škodo našemu gospodarstvu. Za ilustracijo te trditve vzemimo primer preskrbe naših tovarn tulcev in klobukov z zajčjimi in kunčjimi kožicami in njihovo dlako. Primer »Šeširja« iz Škofje Loke, ki rabi največ te surovine, pove, kako včasih nesmiselno trošimo devizna sredstva za blago, ki ga imamo doma toliko, da ga celo izvažamo!

»Šešir« izdeluje tulce in klobuke in je v zadnjih letih (od 1959 dalje) povečal proizvodnjo za 60 %, po končni rekonstrukciji pa jo bo še za 40 %. Za močno povečano proizvodnjo pa rabijo vedno več surovin, ki jim povzročajo precej težav. Tulce in klobuke izdelujejo iz zajčje in kunčje dlake, ki je pa ne dobijo dovolj doma in morajo zato surovine v veliki meri uvažati. »Šešir« je z bogatim izborom izdelkov in dobro kvaliteto pridel na svetovno tržišče in danes izvažajo v Zahodno Nemčijo, Avstrijo, Dansko, Švedsko, Finsko, Švico, Holandijo, Norveško in Izrael. Leta 1961 so izvozili 72 % izdelkov po količini in 52 % glede na vso realizacijo podjetja. Izvoz njihovih izdelkov je še toliko pomembnejši, ker izvažajo izključno v dežele, tako imenovanih trdnih valut.

Za proizvodnjo potrebujejo v tovarni »Šešir« 250.000 zajčjih kožic. Lani so doma kupili le eno četrtno potrebnih surovin. V zadnjih letih so pri nas odstrlili od 500.000 do 600.000 divjih zajcev, njihove kožice pa so razna podjetja izvozila izključno na vzhodni trg, kjer so dosegla večjo dinarsko vrednost. Poleg divjih zajcev zakoljejo še okrog pol milijona domačih, vendar pride na trg le blizu 200.000 kožic, vse ostale pa ostanejo po gnojiščih, zato ker je odkupna cena tako nizka, da proizvajalcev ne stimulira (za 35 pa največ 70 dinarjev skoraj nihče ne prodaja kož odkupnim postajam). Omenjene številke povedo, da za potrebe domače industrije klobukov ostane bore malo surovin. Tovarnam ne preostane drugo, kot da surovine uvažajo iz zahodnih dežel. Tako je »Šešir« lani uvozil iz zahodnoevropskih dežel in ZDA 53.000 kilogramov kožic domačega zajca in kar 143.000 kožic divjega zajca iz Argentine.

Pri tem pa ne gre zgolj za število kilogramov kožic; gre bolj za način plačevanja surovin.

Ena velikih anomalij, pravijo v »Šeširju«, je ta, da je zajčja dlaka na listi artiklov prostega uvoza; medtem ko so zajčje kožice na listi generalnega uvoza. Če uvozijo kožice in jih doma potem sami predelajo, zaslužijo pri kilogramu dlake en dolar, vendar morajo prav zaradi takega načina plačevanja uvoziti kar polovico dlake. Za predelavo imajo v »Šeširju« lastno kožarno, v kateri lahko predelajo vse kožice, kar jih rabijo za proizvodnjo. Samo lani so predelali več kot 16 ton dlake in pri tem zaslužili, oziroma

bolje povedano, prihranili, 16.000 dolarjev.

Prav zato je podjetje poslalo na več mest vloga, naj bi izvoz zajčjih kožic kontingentalni na manjšo možno količino, ker je le-ta za naše gospodarstvo škodljiv. Izvoz kožic naj bi kontingentalni največ zato, da bi se s surovinami preskrbele najprej naše tovarne in s tem predelovale domačo surovino, na trg pa pošiljale končne izdelke. Prav tulci in klobuki pa imajo v svetu precej visoko ceno. Poleg tega bi lahko presežek dlake, ki bi jo predelali v naših kožarnah, izvozili v zahodne države in zopet tu dobili precej deviznih sredstev.

Prav tako prosi podjetje odgovorne organe, naj bi kožice zajcev dali na listo prostega uvoza. Po sedanjem deviznem sistemu kupujejo kožice, ki so prav tako surovina kot dlaka, iz sredstev generalnega dovoljenja, dlako pa iz sredstev svobodnega uvoza. Povrh vsega pa uvožena dlaka ni najboljše kvalitete in ima več manjvrednih primesi, ki slabšajo kvaliteto končnih izdelkov. V podjetju pa so v zadnjih letih nabavili stroje za striženje dlake in usposobili delavce za ta posel. Prav zato bi radi uvažali (če že morajo uvažati!) le kožice, ne pa dlake. Predelava kožic bi se izplačala tudi zato, ker na zahodu zelo radi kupujejo odpadke (ušesa, repe, rezance), ki dosegajo ceno 35 DM za sto kilogramov.

Zato da bi »Šešir« dobil čimveč domače surovine, razmišljajo v podjetju med drugim o ustanovitvi svojih odkupnih postaj.

Torej vse govori v prid proizvajalcev tulcev in klobukov. Tu ne bi bile potrebne nikakršne zamotane kalkulacije, saj že samo dejstvo zgovorno kaže, da je omenjeni problem treba čimprej rešiti. V sedanjem stanju pa beležimo dvojno izgubo: kožice izvažamo na Vzhod, potem pa prav te surovine drago kupujemo na Zahodu. (Zgodilo se je že celo, da so naša podjetja kupila na Zahodu dlako, ki so jo predelali iz jugoslovanskih zajcev!)

Samo primer »Šeširja« kaže, da bi lani država lahko prihranila 132.000 dolarjev, če ne računamo še 20 % deviznih sredstev, kolikor jih morajo plačevati za uvoženo dlako.

Predlogi za rešitev teh problemov našega gospodarstva ležijo na pristojnih mestih že od konca oktobra lanskega leta!

Upajmo, da bodo čimprej rešeni!

VLADO ERJAVŠEK

Nesprejemljivo prepričevanje

Nekaj mnenj ob sestavljanju letošnjih proizvodnih in finančnih načrtov gospodarskih organizacij

Zadnje dni v vsem Zasavju pospešeno razpravljajo o sestavi družbenih načrtov in proračunov občin. Dosedanje ugotovitve kažejo, da proizvodni in finančni načrti gospodarskih organizacij ne zagotavljajo nadaljnega gospodarskega razvoja v takem obsegu oziroma povprečju, kot so ga dosegali v Zasavju — v Hrastniku, Trbovljah, Zagorju ob Savi in Litiji — v zadnjem letu.

V vseh štirih zasavskih občinah namreč ugotavljajo, da so gospodarske organizacije zasnovale svoje proizvodne in finančne načrte za letošnje leto na doseženi ravni lanskega leta, nekatere so pa predvidele celo nižje dosežke od lanskega leta uresničenih. O teh napačnih usmeritvah so razpravljali že na eni zadnjih sej zbornic proizvajalcev v Litiji. Te dni pa so o tem razpravljali tudi na sejah občinskih ljudskih odborov v Trbovljah in Zagorju ob Savi. V Trbovljah so n. pr. industrijske gospodarske organizacije predvidele le za 5,9 % večjo storilnost in le za 4,3 % večji naročni dohodek (kar pa naj bi bilo odraz večjih materialnih stroškov in povečane amortizacije). V Zagorju ob Savi pred-

videva industrija (ki je v skupni vrednosti proizvodnje na področju zagorske občine zastopana z 71 %) le za 7,6 % večjo realizacijo (ali točneje za 423.479.000 din), medtem ko je bila lani dosežena za 18 % večja kakor v letu 1960.

Pri vsem tem pa se zastavlja vprašanje, ali temelji za nekaj milijonov večja realizacija res na večji storilnosti ali pa samo na višjih cenah, ki jih nekatere gospodarske organizacije rade uveljavljajo. Nemogoče je namreč, da bi n. pr. neka industrijska gospodarska organizacija, ki si je v lanskem letu zgradila nove tovarniške prostore in ima vse možnosti za povečanje proizvodnje in tudi za prodajo izdelkov, letos dosegla le za 15 milijonov din večji dohodek.

ZVEZNI LJUDSKI SKUPŠČINI JE PREDLOŽEN »PRIMER PREMOG«

Tri spiske predlogov za rešitev problema premogovnikov — v bistvu v enako vsebino, vendar z več otenki in inačicami, so predložili Zvezni ljudski skupščini. Prvi predlog je izdelal Zvezni izvršni svet, drugega Centralni odbor sindikata rudarjev, metalurgov in kemikov Jugoslavije, tretjega pa svet za premog pri Zvezni industrijski zbornici. Poglavitna težnja je, da bi se premogovniki v vsem izenačili z drugimi gospodarskimi panogami, da bi rudarji končno zavzeli v sistemu mesto, ki jim gre, in da bi bili sprejeti ukrepi za povečanje produktivnosti.

Dva spiska ugotovitev in zaključkov so obravnavali na skupnem sestanku predsedstva Centralnega odbora sindikata rudarjev, metalurgov in kemikov Jugoslavije ter izvršnega odbora sveta za premog pri Zvezni industrijski zbornici.

Načelno so sprejeli formulacijo: »Ohranitev cen premoga na določeni ravni, da bi bile zaščitene druge gospodarske panoge, je neugodno vplivala na ekonomski položaj delavcev, zato je treba prepustiti trgu, da formira cene.« Ko pa se je začela konkretna razprava, je nastal vtis, da nekateri vendarle menijo, da bi bilo treba za zdaj obdržati administrativne cene na sedanji ali na višji ravni, zakaj

če bi začeli prodajati premog po prosto formiranih cenah, bi to pomenilo, da bi majhni in del srednjih rudnikov morali zapreti svoje obrate, ker lahko gredo Velenje, Banovići in Kreka celo pod sedanje določene cene, zlasti še, ker družbeni plan za letošnje predvideva 3,6 milijarde dinarjev regresa za prevoz lignita, spričo česar bi »Kreka« lahko konkurirala »Kolubari« na beograjskem ali »Zagorskim rudnikom« na zagrebškem trgu. Razen tega bi sprostitev cen letos ne imela zaželenega učinka, ker so za del proizvodnje že sklenili pogodbe po starih cenah, na skladiščnih prostorih po državi pa je okoli milijon ton neprodanega premoga.

Stališče ZIS je, da bi se bilo treba odločiti za prosto formiranje cen. Čeprav je bilo na sestanku skoraj toliko različnih mnenj o cenah kot udeležencev, so vendarle zbrali nekaj skupnih ugotovitev in zaključkov. Med njimi prevladujejo predlogi, ki so pravkar v razpravi na odboru za gospodarstvo ZLS:

— problem nezadostne opremljenosti premogovnikov in možnost namenskih kreditov za rekonstrukcijo in modernizacijo z namenom, povečati produktivnost dela in ekonomičnost poslovanja;

— položaj delavcev v premogovnikih v primerjavi z drugimi

Ta korak nazaj namesto naprej, k večjemu gospodarskemu razvoju v Zasavju, je vsekakor nesprejemljiv, zlasti še, če upoštevamo, da je bilo v zadnjih nekaj letih vloženo v Zasavju v rekonstrukcije in investicije v gospodarstvu nekaj milijard din in se zato vsekakor poraja vprašanje o upravičenosti in nasploh o rentabilnosti rekonstrukcij in investicijskih vlaganj. Pri tem pa tudi ne gre prezreti dejstva, da je mnogim gospodarskim organizacijam od tega, da le-te predčasno izpolnijo plan in da gre letošnje nerealno in nesprejemljivo planiranje delno tudi na ta rovaš. Naj s tem v zvezi omenimo samo, da je lani vrsta gospodarskih organizacij iz Zasavja že precej pred koncem leta naredila toliko, kot je načrtovala, čeprav so v začetku leta skoro povsod zatrjevali, da so njihovi načrti realni in da jih bo nekje tudi težko v celoti izpolniti.

Zanimivo bi bilo ugotovljati, koliko neposrednih proizvajalcev je razpravljalo o proizvodnih in finančnih načrtih gospo-

darskih organizacij, preden so jih sprejeli organi samoupravljanja oziroma če so organi samoupravljanja sploh razpravljali o njih, preden so jih gospodarske organizacije odposlale na občinske odbore; dalje, če plani niso bili sestavljeni samo neke v pisarnah, v ozkem krogu vodilnih tovarišev, brez posvetovanja, brez podrobnejših proučitev o možnostih in brez potrebnih analiz tržišča. Ni namreč mogoče mimo dejstva, da je ena izmed zagorskih gospodarskih organizacij poslala letni proizvodni plan na občinski ljudski odbor kar mesec dni prej, preden je o njem razpravljal delavski svet in spremenil tedaj poslovni plan.

Razumljivo je, da se odborniki občinskih ljudskih odborov iz Zasavja ne strinjajo s takimi načrti gospodarskih organizacij in da zahtevajo njihove popravke. Ob tem bi bilo najbrže umestno, da bi sklicevali posebne seje zbori proizvajalcev, na katere bi vabili direktorje gospodarskih organizacij, predsednike delavskih svetov in upravnih odborov, šefe gospodarsko računskih sektorjev in še nekatere druge tovariše iz gospodarskih organizacij, in na njih razčlenili te in še druge probleme. Sicer bi pa bilo umestno sklicevati za to tudi zasedanja delavskih svetov in upravnih odborov skupno z zastopniki organizacij v podjetju, na katere naj bi prišli odborniki zbora proizvajalcev in tako skupno razpravljali o takšnih nesprejemljivih in zgrešenih težnjah. Dosedanji posveti na občinskih ljudskih odborih samo z direktorji ni najboljša rešitev, ker s tem ni spodbujen ves kolektiv za gospodarski napredek in urejanje raznih problemov.

Vsekakor so dosedanja proizvodni in finančni načrti zasavskih gospodarskih organizacij nesprejemljiv korak nazaj, namesto da bi šli naprej, po poti k še večjemu gospodarskemu in sploh družbenemu napredku v Zasavju. (k)

DELAVSKA ENOTNOST

Ustanovljena 20. novembra 1942.
List izdaja republiški svet
ZSJ za Slovenijo. Glavni in
odgovorni urednik:

VINKO TRINKAUS

Urejuje uredniški odbor: Peter
Dornik, Sonja Gašperič, Mi-
lan Maver, Janez Voljč. Teh-
nični urednik Janez Suster

Naslov uredništva in uprave:
Ljubljana, Kopitarjeva ul. 2.
Poštni predaj 313-VI. Telefon
uredništva: 33-722 in 30-672.
Račun pri Narodni banki v
Ljubljani št. NB 600-11/1-365
— Posamezna številka stane
20 din — Naročnina je: četrt-
letna 250, polletna 500 in letna
1000 din — List tiska CZP
»Ljudska pravica« — Poštnina
plačana v gotovini

P. K.
(Po Vjesniku)

Višji standard naj bo rezultat večje proizvodnosti dela

Obiskali smo tovariša Slavka Lambergarja, predsednika Republiškega odbora sindikata obrtnih in komunalnih delavcev ter mu zastavili dvojno vprašanje:

— O čem je razpravljal in kaj je sklenil plenum Republiškega odbora sindikata obrtnih in komunalnih delavcev, ki je bil 24. januarja letos?

— kakšni problemi so na

Slavko Lambergar, predsednik Republiškega odbora sindikata obrtnih in komunalnih delavcev Slovenije

dnevnom redu plenuma njihovega republiškega odbora, ki bo v petek, 16. februarja?

Na plenumu Republiškega odbora, ki je bil 24. januarja, smo govorili o življenjskih in delovnih pogojih delavcev, ki delajo v obrti in komunalni. Če hočemo namreč hitreje razvijati obrt in komunalno, moramo med drugim tudi bolj kot doslej urejati življenjske in delovne razmere delavcev v teh dveh gospodarskih panogah. Na dnevi red našega nedavnega plenuma smo dali te probleme tudi zato, ker smo morali že pred sprejetjem novih planov gospodarskega razvoja in zaključnih računov javno in odločno opozoriti kolektive naših gospodarskih organizacij,

da morajo sami bolj razmišljati in več prispevati za dvig življenjske ravni delavcev v obrti in komunalni.

Sodimo namreč, da vrzeli na tem področju ne povzročajo več samo ekonomskih, pač pa tudi politične probleme. Zato smo zelo podrobno in konkretno razpravljali o enotnih stališčih in skupnih ukrepih našega sindikata za izboljšanje življenjske ravni delavcev v teh dveh strokah: o stanovanjskem vprašanju, prehrani, rekreaciji itd. Šlo je za to, da bi tudi obrtnim in komunalnim delavcem

zagotovili enake pogoje za urejanje delovnih in življenjskih razmer, kot jih imajo delavci v industriji.

Hkrati pa smo ponovno poudarili, da je višji standard lahko le rezultat boljše dela in večje proizvodnosti, ki vplivata na večji dohodek, torej tudi na večje sklade in višje osebne dohodeke.

Nekaj podatkov in problemov:

V obrti in komunalni je bilo lani zaposleno (če upoštevamo tudi zasebni sektor) 60.000 delavcev, od teh v obrti 50.000 in v komunalni 10.000. Osebnih dohodki na enega zaposlenega so se v desetih mesecih 1961 gibali takole: gospodarstvo LRS 26.842 din, industrija 25.452, komunalna 24.848, obrt 22.523 din mesečno. Ti podatki dokazujejo, da je raven osebnih dohodkov v obrti in komunalni le malo pod ravni osebnih dohodkov v industriji, oziroma v celotnem gospodarstvu republike. Toda, neenakost v življenjskih in delovnih pogojih med obrtjo in komunalno ter industrijo se kaže predvsem znotraj kolektivov: na področju finansiranja, gradnje in razdeljevanja stanovanj, družbene prehrane, rekreacije (čeprav še nimamo zbranih podatkov, koliko naših članov potrebuje in prosi za stanovanje, podatkov o družbeni prehrani in rekreaciji, vendar lahko rečemo, da so prav ta področja v naših dveh strokah najbolj zanemarjena), v delovnih pogojih, ki so nedvomno slabši v obrti in

komunalni, ne samo glede narave dela, ampak predvsem zaradi delovnih prostorov, sredstev za delo, higiensko-tehnične zaštite itd., kar velja zlasti za uslužnostno obrt in zasebni sektor.

V zadnjih treh letih je bilo vloženo v razvoj obrti, komunalnih objektov in naprav: leta 1959 v obrt 2195 milijonov, v komunalno 3807 milijonov, leta 1960 v obrt 3375 milijonov, v komunalno 5909 milijonov, v prvem polletju leta 1961 pa v obrt 1622 milijonov, v komunalno pa celo leto 6000 milijonov.

Kljub temu pa moramo ugotoviti, da je (z majhnimi izjemami) profil obrtnih in komunalnih organizacij še vedno tak, kakršen je bil pred leti (cehovske težnje, maloštevilni kolektivi, ki ne poznajo delitve dela, s kadri, ki ne odgovarjajo sodobnim zahtevam itd.).

Ugotavljamo, da dosedanja vlaganja zaradi nerazčiščenih konceptov razvoja obrti, nesmotrnega planiranja in lokalizma, niso dala takih rezultatov kot bi jih, če bi bilo jasno, kako razvijati obrt, kako koordinirati in usmerjati njen razvoj. (Vlaganje v komunalne sklade je sicer bilo bolj načrtno, toda tudi tu so številne slabosti, predvsem v manjših krajih in v tistih mestih, kjer so komunalne službe zelo razdrobljene.) Zaradi neurejenih delovnih pogojev ni moč pričakovati, da bi v teh podjetjih lahko uvedli boljše delitev dela, ki bi zagotovila specializirano izvrševanje uslug in večjo proizvodnost na delovnem mestu.

Rezultati teh slabosti se kažejo v višini prigrasposodarjenega dohodka na enega zaposlenega. Tako je bil čisti dohodek obrtnega delavca v prvem polletju 1961 povprečno 243.000 din, v industriji pa 357.406 dinarjev. Od tod slabo razmerje med osebnimi dohodki in skladi v obrtnih podjetjih. Leta 1960 je bilo to razmerje 74:26 (v korist osebnih dohodkov), lani pa 76:24.

Naslednji problem, ki tudi zelo močno vpliva na izboljšanje življenjskih in delovnih pogojev, je planiranje in formiranje skladov ter njih smotrna uporaba. Ze dejstvo, da sta obrt in deloma tudi komunalna malo akumulativni panogi, narekuje, da bi moralo biti vlaganje čimbolj skrbno pripravljeno in dobro premišljeno. V praksi pa je z redkimi izjemami prav obratno.

Zelo malo je takih gospodarskih organizacij, ki potrebe standarda že vnaprej planirajo, ki temu primerno zasnujejo tudi sklad skupne uporabe in se zavzemajo le za tista področja standarda v kolektivu, ki so najbolj pereča.

Naša podjetja pretežno še tako minimalna sredstva za standard uporabljajo neplansko, od potrebe do potrebe, iz rok v usta, ne da bi pomislila, kje je večja nuja in kaj je najbolj rentabilno za obstoj in razvoj podjetja.

Centralizem ni rešitev

Naloge gostinstva so letos zelo obsežne predvsem zato, ker si obetamo hitrejši razvoj domačega, posebej pa še inozemskega turizma. Zato, da bi lahko zadovoljili potrebe, velja razmišljati v gostinstvu o

- izboljšanju kvalitete,
- večji izbiri storitev,
- boljšem izkoriščanju obstoječih zmogljivosti in
- podaljšanju sezone.

Najnovejši sprejeti ukrepi, ki nudijo večje ugodnosti tujim gostom in že sklenjene pogodbe ter razvoj domačega turizma, naravnost terjajo, da si gostinstvo prizadeva uresničevati vsaj te naloge najosnovnejše naloge. Priznati je treba, da marsikje že konkretno uresničujemo vrsto teh nalog, dalje da so predvidena posvetovanja v komunah o razvoju gostinstva in da se ponekod tudi pomenjujejo, kako še nadalje razvijati in okrepiti gostinstvo in njegove obrate.

Hkrati ob vsem tem prizadevanju pa ugotavljamo, da žele v posameznih komunah ali v področjih dokaj različno »pospeševati« razvoj gostinstva. Žele ga recimo pospeševati po vzoru trgovine, to je z združevanjem velikega števila, včasih teritorialno zelo razdrobljenih obratov v občinskih merilu v eno samo podjetje. Tako smo na krajni konferenci v Celju (udeležili so se je predsedniki sindikalnih podružnic) zvedeli, da so različne združbe kar v polnem teku. V Rogški Slatini so na primer združili vse hotele v eno podjetje. Na zadnji seji upravnega odbora Republiške gostinske zbornice so posamezni člani prav tako poročali o združevanju. Posamezniki pa so pov-

prašali za mnenje, ali je umestno, recimo v Mariboru združiti vse gostinske obrate v eno podjetje. Podobne reorganizacije predvidevajo v okraju Nova Gorica in tudi v drugih mestih.

Doslej so takšni krajevni monopoli pokazali dokaj slabe rezultate, tako glede kvalitete in napredka (n. pr. Kranjska gora). Pridobiti večje in močnejše gospodarske organizacije z združevanjem, ni vedno ekonomsko opravičljivo in razvoj gostinstva na sploh tudi ni tako zamišljen. Doslej se večina komun ni posluževala takih oblik. Posamezne reorganizacije, ki so se izvršile so bile opravljene predvsem z ekonomskih vidikov. V zadnjem času je vse več težnja, da bi tako brez ustrezne ekonomske upravičenosti in podlage, točneje rečeno, administrativno, združevali podjetja, seveda iz različnih razlogov. In o takšnih težnjah velja razmišljati ali so pravilne in če ustrezajo današnjemu razvoju.

Najpogostejše utemeljujejo v komunah takšno združevanje s tem, da bodo imela nova podjetja več skladov in da bodo lahko ceneje nudila svoje usluge (čeprav bo odpadla konkurenčnost). Ponekod hočejo z reorganizacijo urejati pomanjkanje vodilnega kadra. Najpogostejša utemeljitev za takšno obliko

združevanja pa je, da je v manjših gostinskih objektih slaba organizacija dela, slaba evidenca in nadzor ter da se zavoljo tega lahko posamezniki okoriščajo na račun družbe in kolektiva. Toda pogledimo resnici v obraz. Teh in podobnih pomanjkljivosti ni mogoče reševati zgolj s centralizacijo. Taki in podobni problemi se skoraj v enaki meri pojavljajo pri krajevno ločenih gostištih v sestavi podjetja kot pri samostojnih gostištih. Boljše poslovanje in boljše kontrolo bo mogoče doseči predvsem z določenimi kadrovskimi spremembami in strokovnim izpopolnjevanjem kadra, z boljšo tehnično opremo obratov, z drugačno organizacijo dela in podobno. Sicer pa ne pozabimo, če je organizacija dela v podjetju slaba in če pomanjkljiva evidenca omogoča slabo gospodarjenje in prilaščanje družbenih sredstev, ali nima komunna močnejših in učinkovitejših ukrepov, da to odpravi, kot je reorganizacija in čestokrat neekonomsko centralizacija v gostinstvu.

Nekateri večji obrati v središčih mest res ne dosegajo tolikšnih gospodarskih uspehov in niso toliko akumulativni kot naj bi bili. Vzroki za to pa niso v razdrobljenosti gostinstva, temveč marsikje v slabi komercialni iniciativi, drugod v previsoki obveznostih (pavšalih, anuitetah itd.). S pripojitvijo manjših, sicer sedaj dobro uspevaj-
čih gostišč, naj bi torej okrepili akumulativnost teh večjih. Prišli naj bi do večje materialne osnove in sanacije slabših podjetij. To pa so, bodimo prepričani, le začasne rešitve in ne

trajne za zdrav razvoj sodobnih in novo grajenih zmogljivosti, ki nam jih še primanjkuje. Predlogi za povezovanje obratov v skupna podjetja obetajo, da bi z izkoriščanjem skupnih naprav in servisov lahko pocenili gostinske usluge. Ne izključujem teh možnosti, vendar naj se vse to uveljavi na ekonomskih interesih posameznih obratov oziroma enot, naj bo to domena organov upravljanja v teh enotah. Torej tudi ta razlog ne potrjuje, da je in da bo centralizacija v vsakem primeru pozitivna.

In ponekod še trde, da je nujno združevanje gostinskih obratov zato, ker je potrebno izpolniti upravljanje. Rečeno je, da je v manjših podjetjih z 10 do 30 zaposlenimi ali v tako imenovanih gostištih upravljanje in gospodarjenje slabo, bolje rečeno, simbolično. Ali pa bo vselej in povsod namen — okrepiti gospodarjenje in upravljanje — dosežen samo z centralizacijo? Res, v posameznih gostištih je upravljanje bolj simbolično. Toda res je tudi, da bi lahko marsikatero od teh podjetij preimenovali v redno samostojno gostišče, razširili poslovanje, razširili obrat. Nobenih razlogov pa ni, da bi te in podobne probleme urejali na hitro roko, temveč je potrebno v tej panogi, kot v vsaki drugi, urejati te zadeve z ekonomskih vidikov, urejati vsak posamezen primer, ne pa na hitrico na sploh?

Nadaljnji razvoj gostinstva torej ne temelji na tej osnovi. Zato bomo morali poiskati drugačne poti. Potrebna so nova vlaganja. Ta morajo izhajati iz organske ekonomske osnove posameznih, zlasti pa večjih gostinskih obratov. Pomebna naloga dobro organiziranih gostinskih podjetij je, da ta snujejo svoje obrate tudi izven meja, kjer je njihov sedež, celo izven meja občin. Tudi združevanja sredstev ne gre podcenjevati. Toda, to je mogoče doseči s pametnimi oblikami, prek družbenih investicijskih skladov, bank in tudi poslovnega združevanja, ko ostanejo obrati samostojni — rešujejo pa skupne interese nadaljnjega razvoja gostinstva. Vsako administrativno reševanje problemov na tem področju bo le poslabšalo in ne le izboljšalo prepotrben in hitrejši razvoj našega gostinstva.

FRANCE PLAZAR

Prav gotovo je treba poudariti, da čisto vse iznajdbe in tehnične izboljšave — čeprav so morda nove in izvirne — nimajo uporabne vrednosti. Na splošno cenijo, da uporabni izumi pomenijo nekako eno tretjino vseh patentnih prijav, medtem ko je uporabljiva večina predlogov za tehnične izboljšave. Ne glede na take praktične izkušnje z izumitelji in predlagatelji tehničnih izboljšav pa je vendarle očitno, da njihovo delo ni tako brezpomembno delež pri naglasi industrializaciji vsake (tudi naše) dežele; da izumitelji in avtorji tehničnih izboljšav odkrivajo nove proizvodne postopke, občutne notranje rezerve in drugo. Zato bi bilo prav,

rava uporabiti tehnično izboljšavo, postavi vprašanje sredstev, orodij in tudi kadrov, kar vse je potrebno za novo proizvodnjo. Če se tukaj ne zatakne, je še dovolj drugih možnosti. Od izumitelja na primer zahteva podjetje zagotovila za prodajo, ali pa se mora obvezati, da bo sam nosil morebitni riziko. Dogodi se pa tudi to, da izumitelju enostavno odgovorijo, da imajo svojo proizvodnjo prodano za več let vnaprej in zato ni potrebe, da bi se ukvarjali še z njegovim predlogom! Prav vse izumitelje in marsikatero predlagatelja tehnične izboljšave pa še posebej prizadene očitak: »Karkoli je pametnega in koristnega, so v tujini že kdaj izumili oziro-

Zakaj tako malo? Ob razstavi izumov in tehničnih izboljšav v Ljubljani

da bi jim naše gospodarske organizacije in družba nasploh nudili več konkretne pomoči. Kajti — izumitelji in predlagatelji tehničnih izboljšav ne delajo samo zase!

Tako pa se izumitelj ali avtor tehničnih izboljšav, ki želi uresničiti svojo zamisel, skoraj vselej sreča z nerazumevanjem in zavistjo ter z birokracijo.

Na primer: najprej je treba ugotoviti in dokazati, da je zamisel nova in uresničljiva. Vse to je treba preveriti v strokovni literaturi, ki ni vselej vsakomur na razpolago. Potem naroči izumitelj patentno prijavo, ki jo mora sestaviti strokovnjak-odvetnik, kar ni ravno poceni. Nato izumitelj plača prijavo takso (6000 din), v tiskarni pa stroške za natis dokumentacije, ki jo zahteva Uprava za patente. Naposled mora izumitelj pripraviti podrobno tehnično dokumentacijo za morebitnega proizvajalca in oskrbeti prototip. Vse to in še druge stroške ima izumitelj, še preden mu uprava za patente izda patentno listino in predno pride do realizacije njegove zamisli.

Potem, ko sta izum. ali tehnična izboljšava v načelu potrjena, pridejo na dan objektivne težave. Proizvajalec, ki je odkupil izum, oziroma podjetje, ki name-

ma predlagali. Zakaj potem silite z glavo skozi zid!

Taka praksa seveda nič kaj spodbudno ne vpliva na zavest naših proizvajalcev, da bi se ustvarjalno in v čim večjem številu vključili v reševanje proizvodnih, tehnoloških in drugih problemov. Res je, da imamo nekaj kolektivov (železarne na Jesenicah, v Štorkar in na Ravnah, Cinkarno Celje itd.), kjer z razumevanjem gledajo na prizadevanja izumiteljev in še posebej na trud predlagateljev tehničnih izboljšav. Toda ti kolektivi so bele vrane, čeprav njihove izkušnje kažejo, da se v proizvajalcih skriva velika latentna ustvarjalna moč, kateri pa primerne materialna spodbuda in pravilno vrednotenje prizadevanj in truda hitro utrepa pot v življenje.

Organizatorji letošnje prve republiške razstave izumiteljstva v Ljubljani so si zamislili, da bi razstava postala tradicionalna; da bi jo prirejali vsako leto in v vedno večjem obsegu. Veliko vprašanje pa je, ali bodo uspeli, če se ne bo bistveno spremenil odnos, ki ga do naših izumiteljev in predlagateljev tehničnih izboljšav še najbolj kažejo naše gospodarske organizacije oziroma točneje povedano — njihova upravno tehnična vodstva. —mG

Vsako jutro nova analiza

V tovarni »COLOR«, Medvode, proti spremljajo poslovanje podjetja

Če naj kolektiv dobro gospodar, če naj posamezne službe podjetja pravočasno ukrepajo, da se s tem izognejo nepotrebnim težavam ali morebitnim gospodarski škodi, potem je potrebno, da se vse službe v podjetju in samoupravni organi sproti seznanjanju s celotno problematiko podjetja. Posamezniki v medvoški tovarni barv in lakov »Color« so pred leti na ves glas ugovarjali, ko je delavski svet sklenil, da bodo morali posamezni sektorji vsak dan do pol sedmih zjutraj pripraviti analizo svojega dela in tekoče probleme za prejšnji delovni dan. Govorili so, da nimajo časa za to, da bi podpirali birokracijo. Navzlic temu so počasi le začeli uresničevati sklep delavskega sveta. Dandanes lahko medvoška tovarna »Color« vsak dan ob sedmih zjutraj postreže z analizo poslovne problematike

za prejšnji dan in še s celo kopico drugih primerjalnih podatkov.

Te njihove analize niso kar tako. Glede proizvodnje na primer ne navajajo samo količinske in vrednostne proizvodnje v prejšnjem dnevu, ampak v odstotkih izražajo tudi izpolnitve operativnega mesečnega in letnega proizvodnega načrta ter primerjavo za isto obdobje v preteklem letu. Nabavna služba prispeva na primer seznam dospelih surovin, stanje zalog surovin nasploh in seznam kritičnih materialov. Računovodstvo podjetja poskrbi za dnevne izpiske stanja dolžnikov in dobaviteljev, potem za stanje denarnih sredstev podjetja na bančnem računu in podobno. Personalni oddelek pripravi kratko poročilo o številu zaposlenih, številu delavcev, ki so na delu, na rednem ali bolniškem dopustu in drugo. Podob-

na poročila prispevajo še ostale službe v podjetju.

V tovarni »Color« sodijo, da so se zavoljo take organizacije dela in tekočega spremljanja poslovne problematike podjetja že doslej izognili marsikateri nepotrebnosti težavi; prihranijo pa tudi precej časa, ker je delo dobro organizirano. To njihovo pojasnilo je dovolj poučno tudi za ostale kolektive, kjer še mislijo, da tekoče spremljanje problematike podjetja pomeni nepotrebno delo in dodatno obremenitev.

Toda — to ni res. Tudi v »Colorju« so se srečali s takimi pomisleki. Spodrezali pa so jih pri »glavi« izboljšali in prilagodili so organizacijo poslovanja podjetja. Zato pa zdaj brez težav pridejo do potrebnih podatkov. Kakšen poslovni kapital jim pomenijo, pa smo že omenili. —mG

V naših dveh strokah se ne moremo hvaliti, da imamo urejene odnose v kolektivih. Slabi odnosi so največkrat rezultat neurejene organizacije dela, nezadostnega spoštovanja delovno-pravnih predpisov in samovolje uslužbencev podjetij. To so osnovne slabosti, da se življenjski in delovni pogoji v obrti in komunah tako počasi izboljšujejo.

Če bi zdaj na osnovi vsega tega ugotavljali, kakšni so glavni problemi in obrti in komunah, bi morali reči:

Predvsem gre za takšno oblikovanje obrti in komunale, kot ga zahtevata naša industrijsko razvita republika in sedanja struktura potrošnje.

Le malo je kolektivov in ljudskih odborov, ki vedo, da obrt ne more odigrati svojega poslanstva, če bo ostala pri sedanjem cehovskem profilu,

da ne more zadovoljiti zahtevam, če bo organizirana samo v obrtniške centre; ki sicer združujejo več strok, toda metode dela, kvaliteto, cene in še zlasti čas opravljanja določenih uslug, pa ne spreminjajo. Ti kolektivi in ljudski odbori so spoznali, da je tudi obrt in komunalo moč uspešno razvijati na načelih majhnih kombinatov oziroma velikih podjetij, katerih notranji ustroj se v ničemer ne loči od ustroja industrijskih podjetij. Precej pa je takih kolektivov in ljudskih odborov, ki gledajo na obrt kot na majhne rokodelske delavnice, hkrati pa so zadovoljni s tem, kar komunalna podjetja sedaj imajo.

Naslednji problem, ki vpliva na dokončno podobo obrti in komunale pa so tista podjetja, ki zaradi neodgovornega gospodarjenja, premajhnega povpraševanja po njihovih uslugah, ali pa zaradi slabe delitve dohodka, ne morejo biti več samostojna in so prisiljena, da preusmerijo svojo dejavnost ali pa se združujejo s sorodnimi podjetji. Ta problem je bolj resen, kot kaže prvi pogled in kot ga ocenjujejo sindikalne organizacije. Število podjetij, ki nimajo možnosti za samostojen razvoj, je vsak dan večje. Naše organizacije, obrtno komunalne zbornice in nekateri ljudski odbori si prizadevajo, da bi ta podjetja vključili v obsežen program razvoja obrti, obenem pa ugotavljajo, da te njihove zamisli ne uresničujemo in da prizadeta podjetja iščejo »bolj ugodne rešitve«, ki pa jih bodo čez leto dni ali še prej, pripeljala pred ponovni zlom.

Ko smo ugotavljali, od kod težnje proti združevanju obrtnih podjetij, smo spoznali, da le-te izhajajo predvsem iz odpora in nerazumevanja upraviteljev, direktorjev in računovodij podjetij, včasih pa jih podpre še kakšen predsednik delavskega sveta, ki mu je hotenje samoupravnega organa deveta skrb. Njim lahko

pristojne nekatere vodilne uslužbenke v občinah, ki na združevanje gledajo zgolj lokalistično.

Glede delovnih pogojev pa bi dejal, da go pogosto popolnoma v nasprotju z delovnimi pogoji, o katerih govori naša zakonodaja. Ne bom govoril o delovnih prostorih, ki smo jih ali jih bomo na novo zgradili, spregovoril pa bom o prostorih in pogojih za delo v tistih podjetjih, ki delujejo v starih, neprimernih zgradbah, ki so utegnjeni in imajo zastarela delovna sredstva. V takih okoliščinah dela več kot polovica delavcev v obrti. Posledice so znane: nenavadno veliko bolnih, pogoste nesreče, nerazporejenost delavcev in nizka proizvodnost.

Na sestankih naših organizacij so sicer veliko govorili o teh problemih, le malo pa ukrepali. In vendar je mnogo takšnih preureditev, ki ne zahtevajo velikih vlaganj in bi jih lahko opravili doma.

V drugih primerih, ko gre za večje rekonstrukcije, pa je treba misliti vnaprej, ne pa da sleherni mesec vse čisti dohodek razdelijo za osebne dohodke, poleg pa jadjujejo, da imajo neprimernih prostore, zastarelo opremo itd. Takšne poglede največkrat zasledimo v majhnih podjetjih s pavšalnim obračunom.

Marsikaj bi torej lahko storili doma, ne da bi čakali, kaj nam bo dala družba. Res pa je, da dela v obrtnih podjetjih povprečno komaj 17 ljudi in da so le-ti dani lani v sklade povprečno samo 4 milijone dinarjev. Ker je denarja malo, ga pogosto porabijo le za nakup in izboljšavo osnovnih sredstev, v okviru občin pa ne izkoristijo vse možnosti za dvig življenjske ravni.

Na plenumu, ki bo v petek, 16. februarja, pa bomo ocenili gospodarjenje v obrtnih in komunalnih podjetjih, govorili bomo o delitvi dohodka in o upravljanju. Gre torej za razpravo o zadevah, ki bistveno vplivajo tudi na standard.

Zlasti bomo poudarili, da je demokratizacija upravljanja pogoj in sredstvo za večjo proizvodnost dela.

Imamo kakih sto obrtnih in komunalnih podjetij, ki imajo vse pogoje, da ustanovijo ekonomske enote, pa so jih ustanovili komaj v tretjini teh podjetij in ni jih veliko, ki dobro delajo. Naše organizacije so prizadevanje za decentralizacijo upravljanja jemale preveč kampanjsko in ko je bilo po njihovem mnenju konec kampanje, so umolknele.

Na plenumu pa bomo še zlasti razpravljali o pomenu stimulativne delitve osebnih dohodkov za dvig proizvodnosti dela ter govorili o upravljanju, predvsem pa o razmejitvi pristojnosti med centralnim delavskim svetom in nižjimi samoupravnimi organi ter o ureditvi notranje zakonodaje.

NAMESTO ZASE - ZA DRUGE

(Nadaljevanje s 1. strani)

zato tudi analize velikokrat zastarele, zato manj učinkovite, kot bi lahko bile sicer. Zaradi tega mislim, da bi bilo prav, ko bi ob zaključnih obdobjih, tro-mesečnih, polletju in na koncu leta zahtevali od gospodarskih organizacij samo najnujnejše operativne pokazatelje, ki bi jih lahko podjetja posredovala v

veliko krajšem roku in bi tako lahko bile najpotrebnejše analize pravočasno pripravljene. Za tiste podrobnejše analize pa bi tako ostalo več časa, kar bi po eni strani omogočilo podjetjem, da res temeljito zberejo podatke in ne posredujejo samo približnih, kot se včasih primeri, po drugi strani pa spet bile analize gospodarskega razvoja veliko podrobnejše in tehtnejše.

Vzrokov, ki zavlačujejo zbiranje in analizo podatkov o gibanju gospodarstva, je več. Med drugim na primer naslednji: čeprav bi morali biti periodični obračuni za prvo tromesečje narejeni vsaj tja do druge polovice aprila, pa nekaj let nazaj dobe gospodarske organizacije šele v maju poslovnike periodičnih obračunov in so tako seveda znani prvi verodostojnejši podatki o gibanju gospodarstva šele ob polletju, pravzaprav v juliju ali avgustu. Tudi nenehno menjavanje zakon-skih predpisov to delo zavla-čuje, še posebno v primerih, ko se predpisi spreminjajo ob zaključku posameznih obdobj in imajo pri tem retroaktivno moč. Tako na primer je rok za zaključni obračun za minulo leto 28. februar, šele v 2. številki Uradnega lista LRS pa je izšla uredba o spremenjeni stopnji socialnega zavarovanja vajencev in šele pred dobrimi deseti-timi dnevi so dobile gospodar-ske organizacije stopnjo po-vprečnih osebnih dohodkov, na osnovi katerih bodo morale od-vesti prispevek od izrednega dohodka. A da to pomeni pre-cejšen del zaključnega obraču-na postaviti na glavo, menda ni potrebno. Še posebej pripove-dovati.

Z letošnjim letom pa je začel veljati tudi za druge korist-nike družbenih sredstev zakon o družbenem knjigovodstvu. Vzrok za to je doslej pogosto nenamensko koriščenje družbe-

nih sredstev, nad čemer pa ni bilo nobene kontrole. Zaradi tega velja omenjeni zakon v ce-loti pozdraviti. Njegova senčna plat pa je v tem, da so te služ-be v veliki večini primerov brez potrebnega računovodskega kadra in tako pomeni zanje novo določilo ne samo finančno obremenitev, temveč v nekate-rih primerih skorajda neresljiv problem: kdo bo urejal finančno knjigovodstvo. Zaradi tega:

ALI SE JE V TEH NEKAJ TEDNIH ŽE POKAZAL NAČIN, KAKO SMOTRNO ORGANIZIRATI RAČUNOVODSKO SLUŽBO ZA DRUGE KORISTNIKE DRUŽBENIH SREDSTEV?

»Za sedaj morajo ustanove in družbene službe, družbeno politične organizacije in društva preiti samo na žiro račun.« pripoveduje Ervin Sili, direktor direkcije ostalih koristnikov družbenega premoženja, dostavljati pa morajo banki tudi poročila o izvajanju finančnih načrtov. Čeprav to zanje niso kdo ve kako pretirane zahteve, vendar mora to delo opravljati stalno zaposlen in strokovno dovolj izobražen računovodski kader. To bi torej pomenilo, da bi morala imeti vsaka šola svo-jega računovodjo, vsaka stano-vanjska skupnost, vsak hišni svet... Hkrati pa bi to spet po-menilo popoln nesmisel, ker bi bila pač nastavitve računovo-dij samo nova finančna obre-menitev, razen tega pa ta ka-der, tudi če bi ga bilo dovolj, ne bi bil polno zaposlen. Dose-danje izkušnje nekaterih občin na primer radovljiške, kranjske, celjske, pa govorijo, da bo moč zadevo urediti s pomočjo ob-činskih računovodskih servisov ali pa da bodo posamezne usta-nove organizirale skupno raču-novodsko službo. To je zdaj najcenejša in najbolj smotrna rešitev.« BOJAN SAMARIN

ČAS JE ZLATO

Ce je res, da je čas zlato, potlej je tudi res, da se tega — vsaj kar zadeva nekatera naša prizadevanja — zelo dobro zavedamo.

Ker je temu tako, posvetimo vsakemu delu in slehernemu problemu določen čas. (Kam bi prišli, če bi se z vsemi problemi, ki jih moramo rešiti, ukvarjali istočasno. Nastala bi anarhija, vsi bi govorili o vsem in takšno vse-spolšno govorjenje bi nas, z ozirom na to, ker je čas za to, veliko stalo.) Od tod »dnevi«, »tedni« ali »meseci«, posvečeni določenim področjem naše dejavnosti, kot so skrb za družino in gospodinjstvo, varnost prometa, knjiga in knjige, pa Rdeči križ in tako dalje.

ZDAJ JE NA VRSTI ZDRUŽEVANJE

Tej, tolikanj pomembni zadevi sicer sicer družbeno nismo posvetili dneva, tedna ali meseca, kar je po mnenju nekaterih uslužbencev ljudskih odborov velika napaka. Da bi to vrzel izpolnili, sami določajo roke (od — do), kajti le tako dobiva vsa zadeva svoj organizacijski smisel, onemogočena je anarhija in preprečeno je izgubljanje časa, strategij in taktiki bitke za kombinat, podjetja, gigante in različne centre, postanejo bolj odločni in le-ta (se pravi, bitka) je dobljena, še predno se je začela.

ZDAJ JE TOREJ NA VRSTI ZDRUŽEVANJE

Tega se nekateri zavedamo bolj, drugi manj. Tisti, ki se tega bolj zavedajo, določijo krajše roke za združitev, oni, ki se tega manj zavedajo, pa daljše ali jih sploh ne določijo.

Zgodilo se je na primer, da so v občinskem ljudskem odboru sklenili, da bodo združili vsa obrtna podjetja v en sam obrtni center. Ker so za ta precej velik opravke imeli samo en avtomobil, rok pa je bil nenavadno kratek. (Kdo bi čakal, da bi se ljudje, ki delajo v teh podjetjih, seznanili s tisto ekonomsko računico, ki je za združitev in z on, ki je proti, ter na osnovi tega sklepali, saj je vendar čas zlato in lahko se zgodi, da se ljudje tega ne bi dovolj zavedali).

so uslužbenci občinskega ljudskega odbora »pohiteli«. Prišli so in sklicali sestanek predstavnikov obrtnih podjetij v kraju, ki je nekoliko oddaljen od občinskega središča, in rekli:

»Se nam mudi. Čez pol ure se moramo vrniti. Čakajo na avto.«

Pa so jih združili v obrtni center, ne da bi jih vprašali: »Kdo je za? in »Je kdo proti?« ter jim dovolili razpravo.

Kaj hočemo, je pač tako:

ZDAJ JE NA VRSTI ZDRUŽEVANJE

Čez pol ure so poročali, da so svojo nalogo izpolnili. Nekaj dni kasneje pa so jih delavci združenega obrtnega centra prisilili, da so začeli razmišljati, če so jih res.

Vsaj tako pravijo.

CEHOVSTVO

V nekem okrajnem središču imajo več gradbenih podjetij, ki vključujejo tudi projektivno konstrukcijske biroje, kajti gradbeništvo želi in hoče postati tudi proizvajalec in ne le izvajalec gradbenih del. Razen tega na tem področju ravno ne, manjka samostojnih projektantskih organizacij.

V tem kraju ljudje precej govorijo o sporih in nasprotjih, do katerih prihaja med projektanti-gradbeniki in projektanti-arhitekti. Slednji očitojajo in zamerijo prvim, zakaj se vrtajo v njihove posle in zakaj jim odjedajo kruh.

Ce bi prihajalo samo do takih očitaj, še ne bi bilo nič hudega. Kot nujna posledica bi se morala razviti strokovna razprava o posameznih projektantskih rešitvah, ki bi jih zasnovali bodisi projektantje arhitekti ali gradbeniki. Taka izmenjava mnenj bi prinesla predvsem pozitivne rezultate.

Zal so se stvari obrnile drugače. Na dan je prišlo cehovstvo v najslabšem pomenu besede. To cehovsko pojmovanje projektantskega poklica je že navrglo prvo garjevo ovco: mladega projektanta iz gradbenega podjetja. Poklicni kolegi-arhitekti so ga obsodili in mu zaprli vstop medse zato, ker je menda »prodal svojo čast«. Samo za redni mesečni zaslužek je naredil načrte za gradnjo poceni stanovanj! »Sveto« pravilo številnih projektantov pa je, da delajo imenitne projekte, pri katerih avtorji zaslužijo več, če je vrednost zgradbe večja. Kdo bi potemtakem delal poceni projekte, če pa pri njih nič ne zasluži?!

Na srečo naša družba ne priznava preživelih cehovskih pravil. Prav zato ni nič čudnega, če je mladi projektant kljub vsemu dobil nedeljeno priznanje stanovalcev in vseh, ki si zares prizadevajo za pocenitev naše stanovanjske gradnje.

H KRONIKI TEGA TEDNA SO PRISPEVALI:

1. Občina Zalec — JANEZ VOLJČ
2. Maribor, M. GOVEKAR

ZAKAJ MEČEJO
JUŽNO SADJE
V
MORJE?

Pomaranče in drugo južno sadje bi lahko bilo cenejše, prav gotovo pa boljše, če bi skrajšali pot od državne meje do potrošnika — pravijo nekateri trgovci. Pomročnik zveznega tržnega inšpektorja je izjavil: »Trgovina neupravičeno zasluži pri pomarančah od 100 do 120 odstotkov!«

Niso gnile samo pomaranče

VSI, KI SO ZAPLETENI V TRGOVINO Z JUŽNIM SADJEM, PO OVINKIH POJASNUJEJO:

»POTROŠNIK, NIKAR SE NE RAZBURJAJ! NIHČE TE NI OKRADEL. OBJEKTIVNE TEŽAVE SO KRIVE SEDANJIH RAZMER NA TRGU Z JUŽNIM SADJEM.«

OČITNO TOREJ NI NIČ HUDEGA, ČE GNILE POMARANČE IN DRUGO JUŽNO SADJE, KI GA ZMEČEJO V MORJE ALI V SMETI, NA NEKI NAČIN VEN-

Od marca 1961 je sproščen uvoz nekaterih manj važnih vrst južnega sadja. Za ostalo, predvsem za citrusne (pomaranče, limone, mandarine) pa si je Zvezna direkcija za prehrano še pridržala pravico, da po lastni presoji odreja uvoznika. To pomeni, da dobe devizna sredstva tista podjetja, ki so najnižji ponudniki. S takim uvozom naj bi potrošnikom po nizki ceni zagotovili čimveč južnega sadja.

Toda v praksi se dogaja, da pod parolo: »Čim več sadja za čim manjšo deviz!« uvažamo slabše, drugo in tretjerazredno blago; zvečine s področij, kjer blaga niti primerno ne pripravijo za prodajo in za transport. Ena izmed posledic takega trgovanja pa je visok odstotek gnilih in s tem, višja cena za preostale, zdrave sadeže.

Skratka — večletne izkušnje kažejo, da s takim načinom »varčevanja« prav nič ne prihranimo!

Razen tega si je Direkcija za prehrano pridržala še to pravico, da določi prodajno ceno, po kateri morejo uvozniki prodajati pomaranče grosistični trgovini. Tako na primer:

Grške pomaranče sorte Merlin veljajo cca 95 dolarjev tona, oziroma preračunano v dinarje: okoli 70 din kilogram, franko jugoslovanska meja. K temu je treba prišteti 3,5 dinarja carine, cca 4 din za stroške razkladanja, 3 dinarje za dovoljeni transportni kolo, pa še 2 dinarja za razne stroške in 7 do 8 din za maržo uvoznika. V Jugoslavijo dostavljene pomaranče torej veljajo, če pristejemo še nekaj dinarjev nepredvidenih stroškov, največ sto dinarjev kilogram. Ker pa, kot že omenjeno, prodajno ceno določa direkcija, ne plača grosist za kg grških pomaranč sorte Merlin uvozniksko prodajno ceno 100 din, ampak 135 din. Razliko, v našem primeru 35 din, pa morajo uvozniki, ki po 135 din prodajo pomaranče grosistu, nakazati na posebni izravnalni sklad pri Direkciji za prehrano. Iz tega sklada direkcija financira razne intervencijske ukrepe na našem trgu. Kako pa se ta sredstva uporabljajo, ve samo direkcija za prehrano.

GROSISTOVA KALKULACIJA IN RAČUNICA DETAJLISTA

Tovariš Franc Pozaršek, komercialni direktor podjetja »Sadje zelenjava« v Ljubljani je tako-le razložil nadaljnjo kalkulacijo za pomaranče:

»V Gevgeliji torej dobi grosist pomaranče po 135 din. Prevoz do Ljubljane stane 13 din. Dovoljeni transportni kolo zneso okroglo 4 dinarje. Povprečna gniloba predstavlja pri sedanjih pošiljkah 13 % ali okroglo 17 din. Dodajmo še našo maržo — 16,2 din ter 4 din za stroške zimskega pakiranja in prebiranja blaga. Potemtakem pomaranče stanejo že 189,2 din kilogram. Detajlistom jih sicer prodajamo po 168 din, razliko pa pokrivalo s prelivanjem stroškov na druge artikole.«

Detajlistično podjetje torej kupi pomaranče pri grosistu po 168 dinarjev. Vsa dosedanja prodaja pa je tekla bruto za neto. To pomeni, da je vsak kilogram avtomatično za 15 % dražji, ker toliko nanesse embalaža. Na to ceno detajlist pribije še svoj zaslužek — navadno 15 % — in tako pridemo do maloprodajne cene: okoli 250 din za kilogram grških pomaranč.

POMISLEKI POTROŠNIKA

Nekateri teh podatkov očitno zbodejo v oči. Na primer: v ceno je dvakrat vračunan transportni kolo in kar 13 % gniladi. To se pravi, da kar 20 % pomaranč po kalkulacijah sodeč segnijo, kar seveda plača potrošnik. Pri uvozu več kot 6000 ton grških pomaranč v letošnji sezoni to pomeni, da je za potrošnika propadlo skoraj milijon kilogramov pomaranč. Ker je povprečna prodajna cena 250 din, to spet pomeni, da je trgovina zaračunala potrošnikom za gnile grške pomaranče samo v dosednji sezoni že 250 milijonov dinarjev. Nadaljnje, nikjer sešete sto in sto milijone pa bi dobili, če bi ugotovili še podobne izgube pri uvozu ostalih sort pomaranč, mandarin, limon, banan in ostalega južnega sadja.

KDO JE PRVI »KRIVEC«?

Pomočnik zveznega tržnega inšpektorja, tovariš Jovo Perić je izjavil:

»Mislim, da so največ krivi uvozniki. Toda na vprašanje, zakaj ostala trgovina tolerira uvoz slabega blaga, moram povedati, da se ji to navzlic vsemu plača. Pri kilogramu pomaranč namreč neopravičeno zasluži 100 do 120 %.« (Po »Vesniku«, Zagreb 8. 2. 1962 — članek: Operacija »trula« naranča.)

Uvozniki se kajpak branijo. V zagovor navajajo, da pri vsaki pošiljki organi Jugospehta na meji ugotovijo dejansko stanje. Če je odstotek gnilih ali sicer poškodovanih plodov večji od dovoljenega, to zapisniško ugotovijo in inozemski dobavitelj reklamacijo upošteva.

Grosisti pa odgovarjajo: res je, da organi Jugospehta pregledajo blago ob treutku prevzema. Toda — če bi bilo blago nasploh zdravo in kvalitetno ter primerno pripravljeno za transport, ne bi smelo tako hitro gniti. Tako pa se dogodi tudi to-le:

»Agropromet« Celje: »Z dvema vagonoma smo dobili 19.739 kilogramov pomaranč. Pri razkladanju smo jih izločili že 4187 kg. V naslednjih dneh, preden smo blago razprodali, pa je bilo izločeno še 2333 kg nagnitih pomaranč. Zaradi gniladi je torej odpadla ena tretjina pošiljke. Normalni transportni in skladiščni kolo, pa bi moral biti petkrat manjši.«

»Sadje-zelenjava« Ljubljana: — »Pri vagonu, ki je bil 3. 1. 1962 odposlan iz Gevgelije, je Jugospeht na meji ugotovil 0,5 % pokvarjenega blaga. Sedmega januarja, ko je vagon prispel v Ljubla-

DARLE PLAČA POTROŠNIK; NE GLEDE NA TO, KDO JE KRIV ZA UVOZ SLABEGA BLAGA. ČE POMISLIMO, DA TUDI MIČURINU NI USPELO VZGOJITI NOBENEGA SADEŽA, KI NE BI BIL PODVRŽEN GNITU, BI SE SKORAJ MORALI SPRIJAZNITI S TAKO RAZLAGO.

IN ČE SE NE? VSAKA STVAR IMA VSAJ DVA OBRAZA. POGLEJMO OBE STRANI NAŠE TRGOVINE Z JUŽNIM SADJEM!

no, smo našli 19 % gnilih pomaranč!«

Kdo je potem kriv?

Da bi razvozlašla ta rebus, se je v zadevo vmešala tržna inšpekcija, ki sicer samo občasno, ne pa redno nadzoruje uvoz južnega sadja. Kontrola je poostрила tudi sanitarna inšpekcija. Prvi rezultati so že vidni. Po podatkih okrajnega sanitarnega inšpektorata v Kopru je na primer letoš prispelo v koprsko luk 4037 ton pomaranč. 1900 ton je šlo takoj v prodajo, ostale pa so morali prebrati. Ker je bil odstotek gnilih sadežev precej nad dovoljeno mero, so zategadelj izločili 375.000 kg neužitnih sadežev! Če inšpektorji ne bi tako ostro ukrepali, bi uvoznik nedvomno prevrnil škodo na potrošnika.

Značilno je, da je bilo za uvoznike pred sedanji posegi inšpekcijskih organov prav vse v najlepšem redu, saj so grosisti navzlic pritoževanju plačevali račune. Sele ko se je javnost obregnila ob notranjo trgovino, je počasi prišlo na dan, da so težav krivi v dobri merni uvozniki, ki kupujejo slabo blago.

LANI SO TRGOVCI BOLJE ZASLUŽILI, POMARANČE PA SO BILE CENEJŠE

Ker je veter zapihal v to smer, tudi trgovci pogumneje prihajajo s predlogi na dan.

Po izjavi tovariša Franca Pozarška, komercialnega direktorja podjetja Sadje-zelenjava, bi se grosistična trgovska podjetja, če bi jim dovolili uvoz, usmerila na sklenje pogodbe predvsem s solidnimi dobavitelji. »Od njih bi dobili boljše blago«, je rekel tovariš Pozaršek, »ki za potrošnika ne bi bilo nič dražje. V minulim letu, ko je bila kakovost uvoženega blaga boljša (dobivali smo manj grških in več španskih ter izraelskih pomaranč, pri uvozu pa so sodelovali tudi slovenski uvozniki, kar letos ni slučaj!), je trgovina imela celo nekaj odstotkov več marže. Za potrošnika pa so bile pomaranče kljub temu cenejše.«

Če bi grosisti lahko sodelovali pri uvozu, bi naposled lahko sami in takoj posredovali, če bi prišlo do kakršnih koli težav. Ne bi nam bilo treba po dolgotrajni poti pritisniti prek uvoznika na izvoznika oziroma čakati na pomoč inšpekcijskih organov, ki po tradiciji nastopajo šele tedaj, ko se položaj že zaostri.

Hkrati bi ta podjetja, ker bi bila neposredno prizadeta, sama posredovala in zahtevala zmanjšanje zastojev v transportu, izbiro primernih transportnih sredstev in poti. Zakaj bi na primer vozili pomaranče iz Grčije po železnici, če pa je prevoz po morju, na primer do Kopra cenejši za 8 din pri kilogramu?!

Podobno je dejal tovariš Ludvik Glavnik, direktor uvoznega oddelka podjetja Slovenija sadje:

»Predvsem bi morali doseči, da iz bodočega poslovanja jugoslovan-

skih uvoznikov izločimo nesolidne inozemske poslovne partnerje. Sedanje težave so predvsem s tem pogojene. Potem pa je potrebna nadaljnja liberalizacija uvoza. Podjetjem je treba dati več samostojnosti. Začeli bi lahko s tem, da bi sprostili uvoz iz tistih držav, kjer imamo znatna dobroimetja. Svojih konkurenčnih sposobnosti posamezna podjetja potem ne bi dokazovala na podlagi tega, koliko deviz bi prejela po administrativni poti, ampak predvsem s solidnim poslovanjem. Koliko in kaj bo kdo delal, naj odloča ekonomika, ne pa administrativni centralizem.

Ob taki sprostitvi poslovanja bi se verjetno dogodilo, da bi nekatera podjetja pokazala prevelik apetit in da bi poskušala poslovlati v našo skupno, marsikdaj celo v devizno škodo. Toda taki primeri bodo po mojem mnenju zelo redki, škoda zaradi njih pa neprimerno manjša, kot je zavoljo tega, kar delamo zdaj.«

TRGOVINA MORA ZASLUŽITI VEČ, TODA KAKO?

Ob vsem tem kaže poudariti, da se nihče ne potejuje za potrošnika zavoljo lepšega. Gre bolj za načelo, da mora predvsem trgovina sama poskrbeti za zmanjševanje poslovnih stroškov. To pa ne sme biti samo sebi namen, ampak gre za ustvarjanje večje akumulacije, za modernizacijo in napredek trgovine, saj si brez tega sodobnejšega poslovanja in trgovanja ni moč zamisliti. Te, vsekakor potrebne višje akumulacije, pa si trgovina ne sme zagotavljati samo z zviševanjem marže, ampak tudi z zmanjševanjem stroškov in odkrivanjem drugih rezerv.

Lani smo pojedli v naši državi okoli 30 milijonov kilogramov pomaranč. Letos bomo navzlic pomankanju deviz verjetno uvozili približno enako količino tega sadeža. Če se dosedanje razmere pri trgovanju z južnim sadjem ne bodo izboljšale, se upravičeno vzbudi vprašanje, ali naša družba lahko dovoli take škandalozne posege v nacionalno gospodarstvo in naposled v življenjski standard državljanov?!

»Potrošnik, nikar se ne razburjaj! Južno sadje je kljub vsemu zelo poceni, če ga primerjamo s cenami ostalega blaga.« so mimogrede omenili predstavniki raznih podjetij in organov, s katerimi sem se pogovarjal.

K temu pa velja dodati: ne gre samo zato, da bi lahko bile pomaranče (in drugo južno sadje) cenejše; da bi jih lahko kupovali že po 150 dinarjev kilogram. V prvi vrsti gre za to, da si zaradi lastne togosti, brezbriznosti, neprizadetosti ter administrativno centralističnih posegov brez potrebe znižujemo življenjski standard.

Milijoni kilogramov južnega sadja propadajo. Plačati ga moramo, ne da bi od tega imeli kakršnokoli korist. MILAN GOVEKAR

Živimo v obdobju, ko postaja vse bolj važno: kako proizvajamo, po kolikšnih cenah, kakšna je kvaliteta pridelkov in kako jih vnovčujemo.

Kaj bi bilo, če pri nas ne bi bilo statistikov? Takrat, ko smo recimo radovedni, koliko žita smo namlatili lani ali letos, koliko imamo čebeljih panjev, koliko goved in bivolov, ovc in koz po kategorijah, koliko poljedelskih strojev obdeluje našo zemljo in podobno, ne bi zadovoljili naši radovednosti, če ne bi odprli podatkov naših statistikov.

Zvedeti pa bi hoteli še, kolikšna je polna lastna cena pridelka in kolikšni so stroški, kakšna je prodajna cena in vse tisto, kar tako ali drugače vpliva na ceno pridelka. S tem pa nam statistika ne bi mogla ustreči, preprosto zato, ker nima teh podatkov.

No, za marsikoga izmed nas so vendarle zelo poučni vsaj ti isti vsesplošni podatki s področja kmetijstva sploh in poljedelstva posebej, ki nam jih nudi statistika. Pogostokrat namreč s podcenjevanjem gledamo na kmetijstvo, sodimo, da se počasi razvija. Statistiki pa nam dokazujejo, da sodimo napak. Po navadi je merilo uspehov za poljedelstvo proizvodnja žitaric, predvsem pšenice. Pa poglejmo, kaj pravijo statistiki o tej proizvodnji (količinski, seveda, o cenah in stroških bo pomenek pozneje). Strnimo njihove ugotovitve za nekaj let, bolj desetletij nazaj. In te nam povedo tole o proizvodnji pšenice kot »represenatancem«¹ proizvodov poljedelstva.

Leto	Ha v 000	Pridelek v 000 tonah
1930—39	2.140	2.430
1958	1.990	2.450
1959	2.130	4.130
1960	2.060	3.570
1961	1.960	3.400
1962	2.140	?

Morda bo kdo dejal, le čemu podatki za deset in še več let nazaj. Zato, da vidimo razvoj in vlogo družbenega sektorja kmetijstva, še bolj rečeno, industrijskega pridelovanja žit (sicer pa ne gre samo za takšen način pridelovanja pšenice, temveč tudi za sodoben način pridelovanja drugih žitaric in industrijskih rastlin).

Ozrmo se spet na razpredelnico. V predvojnem desetletnem

obdobju je bila pšenica posejana na 2.140.000 ha. Pridelek je bil skorajda enak številom hektarov. Pomeni, da je bil pridelek na ha nekoličan večji kot 10 centov. Leta 1958, prvo leto, ko so začela družbeno kmetijska posestva in kmetijske zadruge uveljavljati agrotehnične ukrepe in sodobno mehanizacijo, se je to že precej poznalo na pridelku. Na manjšem številu hektarov smo poželi več pšenice. In podatki nam to trditve ponazorijo vse do predlanskega in lanskega leta, ko vremenske razmere niso bile dokaj ugodne za razvoj te rastline in drugih poljedelskih kultur. In vendar je na manjšem številu hektarov zrastle več pšenice (in če bi bili še bolj radovedni, bi lahko ugotovili to še za marsikakšno drugo poljedelsko kulturo).

Prav v obdobju sušnih let (v lanskem in predlanskem) je organizirana kmetijska proizvodnja uspešno opravila svoj izpit. Če ne bi bilo nje, bi bil pridelek precej manjši, z eno besedo katastrofalen. Na 1.460.000 ha zemlje, ki so jo posejali zasebni kmetje s pšenico,

so jo namreč le-ti pridelali 188.000 vagonov, na 596.000 ha (zemljišča družbenih kmetijskih posestev in kooperacijska) pa smo poželi 128.500 vagonov pšenice.

Pšenice je dovolj in — premalo. Ne požanjemo in ne namlatimo je še toliko, kot je pomeno. Čedalje več ust je, ki terjajo kruh (prebivalstvo v vaseh se redči in odhaja v industrijo) in verjemite ali ne, proizvodnja pšenice, ki jo pridelajo zasebni kmetovalci, njim samim ne zadostuje.

Pred tremi leti (1959. leta), ko je bila letina najbolj ugodna, so zasebna kmečka gospodarstva povprečno prodala okoli 200 kg pšenice (posamezno gospodarstvo seveda), kupila pa so je — 280 kg. To pomeni, da je vsak kmetovalec kupil 80 kg pšenice več, kot jo je prodal. In tako je najbrž še kakšno leto pozneje. Zakaj? Razlika med ceno pšenice in ceno otrobov je tolikšna, da se marsikomu izplača gojiti svinjče ali goved s pšenico. To je gordijski voz, ki ga bo veljalo tako ali drugače presekat.

Statistika je radodarna s podatki o proizvodnji. Skopa pa je s podatki o stroških. Le čemu tolikšna zaskrbljenost glede stroškov, bo marsikdo dejal, če količina narašča. Tehtel vzrok je za to »radovednost«. Kmetijska gospodarstva prihajajo postopoma v takšen položaj, v kakršnem so že vse druge gospodarske organizacije. Rentabilno naj bi poslovali. Lani in letos je družba nudila za razvoj kmetijstva še velike zneske, pokrivala je izgube. Drugo leto, morda k letu osorej, si bo kmetijstvo lahko še pomagalo v svojem razvoju s takšno pomočjo. Toda vse manj in manj je bo. In zato je še kako pomembno, kolikšna je proizvodnja in kolikšni so stroški za kilogram ali tona, kolikšna je razlika med polno lastno ceno proizvajalca in njegovo prodajno ceno. Od teh razlik je namreč odvisen večji ali manjši dohodek.

Slabosti se lahko izogneš, če jo poznaš, če ugotoviš, kje je tvoja šibka točka. In tako je tudi s stroški v proizvodnji žita, krompirja, pese, koruze ali kakršne koli poljedelske kulture. Marsikje so stroški visoki, previsoki. Posvetilo pošljuje z izgubo stroškov pa ne pozna. Zakaj tako, bo kdo vprašal. Zato, ker knjigovodstva kmetijskih gospodarskih organizacij še niso prilagojena tej zahtevni nalogi.

Podatki knjigovodstva so žal največkrat uporabljivi samo za organe bank in ljudske oblasti, zelo malo pa koristijo samoupravnim organom in strokovnim kadrom v kolektivih. Velika sredstva, naložena v kmetijstvo, in moderna tehnologija, ki jo uveljavljamo, pa za nadaljnje obdobje nujno terjajo, da vsakdo pozna, kolikšni so njegovi stroški.

Tako kot je s temi podatki na posevstvih samih, je enako v merilu vse države. Šele zadnji dve, tri leta posvečajo pozornost temu važnemu vprašanju posamezni kmetijski inštituti in zavodi. Že lani maja je bilo objavljeno, da bodo na razpolago primerjalni podatki o cenah in polni lastni ceni ter stroških v kmetijstvu sploh in poljedelstvu posebej, toda ni jih še. Kako potrebni pa so takšni primerjalni podatki in na kaj vse nas opozore, naj nam ponazorijo posamezni primeri.

Zavod za kmetijsko ekonomiko v naši republiki je primerjal, kakšna je produktivnost na posameznih posevstvih pri pridelovanju krompirja. Zelo različ-

ceprav veljajo ti podatki za razmeroma dobro razvita kmetijska posestva, pove visoka potrošnja živega dela, da je produktivnost nizka in da je posebno pri pridelovanju koruze in sladkorne pese mehanizacija v procesu proizvodnje skoraj enaka ničli. Razlike v potrošeni delu med posameznimi posevsti opozarjajo na precejšnje rezerve, ki bi jih lahko izkoristili predvsem z racionalno organizacijo dela.

Različni stroški, predvsem ročno delo, recimo za cent krompirja ali pšenice, koruze ali kakršne koli druge poljedelske kulture, opozarjajo, kot pravijo kmetijski strokovnjaki, na tole stvar: moderna sredstva za

je so uporabni. Zato, da z drugimi ne morejo delati, so v marsičem krivi traktoristi, njihova premajhna strokovna sposobnost, slabi servisni pregledi, skratka, to velja pripisati subjektivnim slabostim. V eni izmed naših republik kupujejo zasebni kmetje traktorje na kile. Kmetijska posestva so jih izločila iz svoje proizvodnje, izločila poprej, kot bi to bilo potrebno, zasebni kmetje so jih malo popravili in sedaj z njimi — orjejo.

Ponekod še prevladuje mnenje, da je živo delo pri nas poceni, da so osebni dohodki v lastni ceni majhna postavka. Osebni dohodki pa so majhna postavka v lastni ceni zato, ker

Pridelovanje koruze in drugih poljedelskih kultur je še premalo mehanizirano. Z mehanizacijo samo nekaterih del bi lahko porastla storilnost in stroški bi bili manjši.

KOLIČINA IN STROŠKI NA TEHTNICI

Na žitnih poljih se srečujeta srp in kombajn in zato porabijo ponekde za sto ton pšenice 5,8, drugje pa 1,8 delovne ure

na je, je ugotovil in prav v tem so še precejšnje rezerve za pocenitev proizvodnje.

Na enem izmed posestev so na primer porabili za pridelavo krompirja na 1 ha 416 ur ročnega dela in 54 strojnih ur. V drugem pa so ročno obdelovali njivske površine 806 ur, s stroji pa 85 ur. V povprečju so anketirana posestva porabila 2,7 delovnih ur za proizvodnjo 1 centa krompirja, razlike med posameznimi posevsti pa so 3,5-kratne, to je od 2 do 7 ur na 1 cent. V nekaterih državah porabijo za obdelovanje krompirja na hektarski površini samo 170 ur, nekeje za pridelovanje 1 centa krompirja samo eno uro ali 1,7 ure.

Pimerjalni podatki opozarjajo, da je nasploh v poljedelstvu visoka uporaba živega dela. Analize o produktivnosti dela opozarjajo, da so velike rezerve ob zmanjšani porabi živega dela in pospešenem obdelovanju njiv s stroji. Struktura dela za proizvodnjo enega centa pšenice, koruze in sladkorne pese je bila na nekaterih posevstvih taka (ura dela):

	pšenica	ljudje
KP I	1,69	
KP II	2,54	
koruza		
KP III	6,4	
sladkorna pesa		
KP IV	3,8	
KP V	20,7	
KP VI	20,0	

	traktor	kombajn	vprega
	0,48	0,07	0,04
	0,5	0,05	
	0,03	—	0,26
	0,01	—	0,23
	0,02	—	0,10
	—	—	0,07

proizvodnjo in visoka proizvodnja prihajajo v nasprotje s primitivno organizacijo proizvodnje in dela.

Vseh teh slabosti ni mogoče pripisati kolektivom kmetijskih posestev samih. Vrsta posestev je, ki so skorajda v začetnem razvoju. Marsikaj jim še manjka. Ponekde imajo recimo zgrajene silose in nimajo sušilnic. Nimajo kombajnov za krmske rastline, stiskalnice, razsipalce za umetna gnojila, priključkov za razne stroje in podobno. Marsikje imajo stroje, toda električna napetost je tako nizka, da jih ne morejo docela uporabiti.

To so vzroki, ki vplivajo na večjo polno lastno ceno, kot naj bi sicer bila, ki povečuje izgube, čeprav bi lahko imelo posestvo (če tega ne bi bilo), dobiček pri pridelovanju posameznih kultur.

Marsikje pa so v marsičem tudi sami krivi, da ne izkoristijo vseh razpoložljivih možnosti. V enem izmed okrajev v naši republiki ravna tako z mehanizacijo. Posestva in zadruge imajo 71 traktorjev. Toda le tri-

niso realno prikazani. Stanovanja za kmetijskega delavca stane tri, pet ali več milijonov dinarjev. To pa iz stroškov ni razvidno. Če bi marsikje upoštevali samo ta moment, bi nedvomno drugače ravnali z mehanizacijo ali si prizadevali delo čim bolj mehanizirati. Tako pa...

Novi pogoji gospodarjenja v kmetijstvu spreminjajo položaj delovnih kolektivov in jih postavljajo v nove odnose do gospodarstva in družbe v celoti. Od pobud kolektivov samih, od izkoriščanja vseh razpoložljivih možnosti je odvisna večja produktivnost dela, boljša in racionalnejša organizacija dela, izkoriščanje rezerv, ki so še v potrošnji materiala in delovne sile, racionalnejše izkoriščanje osnovnih in obratnih sredstev in boljši položaj na trgu. Vse to skupaj pa zagotavlja večje osebne dohodke in večje sklade za razširjeno reprodukcijo in družbeni standard. Zato bo veljalo k modernim sredstvom za proizvodnjo in že visoki doseženi proizvodnji pridejati še za marsikoga doslej nepomembno zadeno — spremljanje, ugotavljanje in razčlenjevanje stroškov, razčlenjevanje lastne cene. Samo realne in resnične obračunske kalkulacije za proizvodnjo sploh in posameznih proizvodov, so osnova za izračun rentabilnosti in ekonomičnosti proizvodnje in novih investicijskih vlaganj.

PETER DORNIK

Komisija za politično-idejno vzgojno delo pri glavnem odboru SZDL skupaj z RS sindikatov, republiškim svetom za kulturo in zvezo Svobod in prosvetnih društev Slovenije so v Ljubljani organizirali republiško posvetovanje z naslovom Kultura v komuni. Že sam naslov dovolj jasno karakterizira vsebino posvetovanja, na katerem so poleg predstavnikov kulturnih institucij in zavodov ter političnih in družbenih organizacij sodelovali v razpravi tudi Franc Kimovec-Ziga, Beno Zupančič, Marija Vilfan in Ivo Tavčar. Namen posvetovanja ni bil, dati dokončne zaključke in napotila za uveljavljanje novih odnosov nagajevanja po delu ter samostojnosti in povečane vloge samoupravljanja na kulturnem področju, ampak z medsebojno odločno, jasno in polemичno diskusijo prisotnih udeležencev pokazati, kateri so glavni problemi, s katerimi se pri tem razvoju srečujejo kulturne institucije.

Osnovno vprašanje, ki se danes postavlja, je vprašanje materialnih in moralno političnih odnosov do problemov kulture in to tako v sami notranji strukturi kulturnega delovanja kot s strani družbenih in gospodarskih organizacij. Udeleženci posvetovanja so obširno diskutirali tako o materialnih problemih — čeprav je bila prav tu diskusija premalo konkretna in premalo kritična v prikazovanju dosedanjega načina finansiranja — kot o delitvi dohodka znotraj kulturnih institucij, vlogi organov družbenega upravljanja in samoupravljanja ter o potrebi uveljavljanja nove kulturne politike in programskih načel, predvsem glede na pomanjkljivo estetsko vzgojo mladine in odraslih. Nekatere misli in stališča s tega posvetovanja so nedvomno odraz trenutnega stanja in dosedanjih prizadevanj ter tudi izhodišče za nadaljnje razpravljanje in rešitve posameznih problemov na kulturnem področju.

REPUBLIŠKA TRIBUNA o aktualnih vprašanjih kulture v komuni

V našem družbenem življenju in razvoju smo vse do nedavna imeli pojav, ki je prehajal že v anahronizem: Medtem ko so se na vseh področjih družbenega in gospodarskega življenja uveljavljali novi odnosi, ki so bile speljane čisto ob robu in neodvisno od vsega ostalega življenja. Vendar pa je sama logika družbenega razvoja, vedno večja vloga komun, vedno bolj nakazovala potrebo in nujnost sprememb tudi na kulturnem področju. In tako zlasti v zadnjem času slišimo in be-

skoraj v vseh komunah, kjer so že razpravljali o teh vprašanjih, sploh ni točnih podatkov, kolikšne vsote so bile dodeljene za to ali ono kulturno dejavnost. Razen samega finančnega problema pa je drugo vprašanje gospodarjenja in upravljanja s temi sredstvi. Tu se je pokazala vsa izoliranost kulturnih ustanov, ki so v svojem delovanju postale ponekod že same sebi namen, trošile sredstva za neke nedoločene kulturne cilje, brez upoštevanja dejanskih potreb in želja občinstva.

Na vsa ta vprašanja je treba najti najustreznejše odgovore, kar pa je stvar in dolžnost posamezne komune. Do njih pa je treba priti

V zadnjem času je kritika na račun stanja v kulturi silno porasla, kar je posledica razvoja celotnega družbenega življenja. Tovariš Beno Zupančič je poudaril, da »kljub temu, ko smo vsi zelo obremenjeni s staro miselnostjo administrativnega urejanja kulture, ves razvoj v republiki le kaže določen napredek, čeprav ni rečeno, da smo lahko zadovoljni s spremembami na vsakem področju kulture. Iluzorno pa bi bilo misliti, da bo mogoče vsa vprašanja dokončno in enkrat za vselej rešiti. To je stalen proces in od nas vseh je odvisno, kako bomo posamezna vprašanja znali reševati. Decentralizacija na kulturnem področju pa nujno zahteva tudi nov način finansiranja kulturnih storitev, in to tako, da bodo sredstva dobljena bodisi iz proračuna ali iz drugih virov ter iz lastne ustvarjalnosti zagotavljala stalno in smotno rast kulturne dejavnosti. Kako pridobiti ta sredstva? Nedvomno ima občinski proračun še vedno svojo vlogo, kajti »neparno je govoriti, da proračun izgublja svojo funkcijo in da naj si ustanove čimveč sredstev same priskrbijo. To je samo voda na mlin tistim, ki bi se radi otrsli dolžnosti« (Ivo Tavčar). Seveda pa so prav tako pomembni tudi drugi viri, kot lastna dejavnost in skladi, kamor naj bi se stekala sredstva tudi od gospodarskih organizacij. Parv tu so važni pravilni

služi: zakaj bi podpirali amatersko dejavnost, če pa lahko vso kulturo upoizmo. Vendar pa mislim, da je poleg profesionalne treba podpirati tudi amatersko kulturo. Seveda pa je treba najti neko povezavo med obema« (Avgust Vižintin, Ljubljana).

»Amaterska dejavnost upada delno tudi zaradi tega, ker nimamo sredstev, da bi nagrajevali tudi amaterje. Verjetno brez tega razvoj amaterizma ne bo šel naprej in bi tega ne smeli zanemariti« (Bruno Brancić, Izola).

Nov način finansiranja postavlja tako še eno izredno važno vprašanje, in to je samoupravljanje in gospodarjenje znotraj samih kulturnih institucij kot družbeno upravljanje izven njih. Delo vseh teh organov in njihovo medsebojno sodelovanje je eden bistvenih pogojev za uspešen razvoj novega sistema. Velikokrat naletimo na primer, ko ljudje iz kulturnih ustanov ne sodelujejo v družbenih organih in potem tudi ne morejo zagovarjati svojih pravic in potreb. Tako se niti doslej niso vedno izkoriščale vse možnosti pridobivanja in uporabljanja sredstev v kulturi. Pri večji uveljavitvi upravljanja pa gre za tesno sodelovanje in aktivno prizadevanje vseh političnih in družbenih činiteljev, da bodo samoupravni in upravni

sa in želja. Ne gre poudarjati samo vrhunskih kulturnih in umetniških stvaritev in nasploh ne samo produktivne in reproduktivne umetnosti, ampak gre pri bodoči kulturni politiki tudi za uveljavitev in razširitev estetske vzgoje. Gre za vprašanje, kakšen je ves ta naš kulturni program, kakšna je njegova vsebina, kvaliteta. »Konzumenta je treba kulturno aktivirati. Radijski program, na primer, pride do ušes, in to do zelo velikega števila ušes, toda kakšne so stvarne koristi tega? Za vsako globlje razumevanje in koristi pa je potrebno vsaj neko minimalno znanje. Tega ne more dati samo šola in zato je potrebno tudi izven nje misliti na širšo estetsko vzgojo« (Vlado Golob, Maribor).

»Posebno na šolah druge stopnje je estetska vzgoja velik problem. Tu bi lahko tudi Svobode prevzele organizacijo estetske vzgoje v svoje roke kot seveda tudi pri odraslih po podjetjih. Občinski sveti Svobod večkrat nimajo pregleda nad družbeno dejavnostjo. Da pa se že kaže potreba po neki kulturni politiki med ljudmi, pa je na primer dokaz, da išče železarna Štore posebnega kulturnega referenta« (Jakob Majcen, Celje).

Prav pri estetski vzgoji se tudi lahko pokaže spremenjen odnos kulturnih ustanov do občinstva, če te ne bodo izdelovale programa samo po svojih željah in potem tožile nad slabim odzivom, ampak da bodo nekaj storile tudi za preoblikovanje odnosa ljudi do kulture. To pa je možno samo z estetsko vzgojo na vseh področjih. Doslej je ta vzgoja tako po šolah kot izven njih še precej zanemarjena. »Likovnega pouka v višjih razredih osnovne šole praktično sploh ni in je štirikrat več gospodinjstva pouka in tehnične vzgoje. Likovni vzgoji izven šol pa bo nov način finansiranja nedvomno dal večje možnosti. Doslej se na primer zaradi proračunskega dodeljevanja sredstev likovne ustanove omejevale samo na razstave. Po novem pa bo usoda likovne kulture odvisna od likovne vzgoje in razumevanja vseh ljudi in se bo potreba po likovni vzgoji pojavila sama po sebi« (Alenka Gerlovič, Ljubljana).

Teh nekaj misli s posvetovanja Kultura v komuni seveda ne predstavljajo vsebine vseh razprav in diskusij. Udeleženci so podrobno govorili še o drugih problemih, med katerimi naj omenimo samo še to, da je pri obravnavanju kulture doslej bilo povsem izločeno raziskovalno in znanstveno delo, ki pa se prav tako stapa v celotno kulturno problematiko komun. V celoti pa predstavlja posvetovanje nedvomno pomemben prispevek k obravnavanju kulture in njenih problemov v spremenjenih pogojih finansiranja in samoupravljanja.

V. SAMIDE

Velenje: Pobuda sekcije SZDL

Mestni odbor SZDL Velenje je osnoval »sekcijo za ljudsko knjižnico«. Njeni člani so v preteklem mesecu zbirali denarna sredstva pri posameznikih, gospodarskih organizacijah in ustanovah za povečanje knjižniškega fonda velenjske knjižnice (njen dosednji knjižni fond je komaj 3000 knjig). Denarna sredstva v ta namen so tudi zbirali s prispevkom pri kino vstopnici. Rezultat akcije nam žal še ni znan.

To je seveda bila le enkratna akcija. Tudi kolektivni ručniki je že pred tem knjižnico znatno finančno podprl. Kljub temu pa bo treba knjižnici oskrbeti redni dotok sredstev. V Velenju pričakujejo, da bodo pri občini kmalu ustanovili sklad za kulturo, ki naj bi v skladu z razpoložljivimi sredstvi skrbel za velenjsko knjižnico. Le-ta naj bi se sčasoma razvila v matično knjižnico šaleške komun, saj ima v stavbi DU tudi prostorne pogoje, da se tolikanj razvije. Matična knjižnica seveda ne bo mogla imeti potem le volonterja-knjižničarja, saj naj bi skrbela tudi za vse ostale knjižnice, predvsem strokovno, zbirala oziroma katalogizirala strokovno literaturo, ki je je pri ručniku že precej, a ne bi smela zanemariti drugih vej velenjskega gospodarstva. Zdelo se je, da knjižnica razvija v matično, je gotovo utemeljena tudi s tem, da ob njej delujejo DU, delavski klub in kulturni dom, kjer pa naj bi se sčasoma razvilo kulturno središče komun.

Propagiranje kulturne prireditve se največkrat začne in konča pri takem sporočilu javnosti

in konstruktivni odnosi med kulturnimi institucijami, občino in podjetji in potem gola organizacijska oblika pridobivanja in dodeljevanja sredstev niti ni tako važna. V Slovenjem Gradcu na primer so uspeli doseči pravilno razumevanje kulturnih potreb in že doslej je bilo sredstev vsako leto več, tako iz proračuna kot od gospodarskih podjetij, kar ima za posledico zelo aktivno delo predvsem na področju likovne kulture in vzgoje pa tudi drugod. »Zato tudi ne bo težko preiti na novi način finansiranja« (Karel Pečko). Teže je razumeti stališča Jeseničanov, ki menijo, da bi predvsem glede investicij v kulturo bila potrebna še podpora s strani republike. Res da so pred železarno veliki stroški zaradi rekonstrukcije, vendar gre za načelo, da naj se vzporedno z gospodarskim razvojem razvija tudi kultura.

Vzporedno s samim dodeljevanjem sredstev je še važnejše vprašanje smotne razdelitve teh. »Pri dodeljevanju sredstev ObLO ne ocenjuje dejavnosti, ampak razdeljuje tehnokratsko, glede na število ljudi. Tako je na primer celjsko gledališče dobilo lani za 234 predstav 38 milijonov. Delavski oder pa za 135 predstav 1.200.000 dinarjev. Letos bo dobilo gledališče menda 50 milijonov, Delavski oder pa samo 700.000 dinarjev. Kulturna dejavnost je velika in mnogostrana, toda premalo poznamo vsebino in oblike te dejavnosti. Nekje pa je treba oskrajevati vse to« (Srečko Praterner, Celje).

»Tudi notranja razdelitev sredstev mora upoštevati neke proporce. V ljubljanskem okraju daje na primer družba na enega prebivalca 1000 dinarjev za gledališče, za knjižnice pa 110 dinarjev. Bolj kot samo dodeljevanje sredstev so potrebne analize, ki bi dale sliko, koliko dajemo za posamezna področja in kakšne so stvarne potrebe in želje« (Zvone Miklavž, Ljubljana).

Podobno je pri ocenjevanju amaterske dejavnosti. »Na terenu se večkrat

Pot do knjige je res odprta

SPODBUDA

remo o premikih in živahnem ter poglobljenem razpravljanju o kulturi, finansiranju kulture, kulturnih institucijah in kulturni dejavnosti nasploh. Kot eno pomembnih stopenj v teh pripravah na spremembe v kulturi lahko označimo tudi nedavno posvetovanje o kulturi v komuni, ki ga je organizirala komisija za politično in idejno vzgojno delo pri Glavnem odboru SZDL skupaj z Republiškim svetom sindikatov, Svetom za kulturo in prosveto LRS ter Zvezo Svobod in prosvetnih društev, kateremu so prisostvovali predstavniki kulturnih institucij in političnih organizacij iz vse Slovenije.

Ce lahko to posvetovanje označimo kot vrh v dosedanjem razpravljanju o kulturi in spremenjenih oziroma spreminjajočih odnosov na kulturnem področju, pa je to posvetovanje le nujen rezultat širšega gibanja in razpravljanja s strani samih kulturnih institucij, še bolj pa s strani političnih in družbenih organizacij na terenu. Glavni spodbudnik te akcije, če jo lahko tako imenujemo, so predvsem organizacije SZDL, sindikati (komisija za tisk, kulturo in prosveto pri Republiškem odboru Zveze sindikatov Slovenije je organizirala vrsto pogovorov o problematiki kulturnega življenja v različnih komunah) in drugi. Razširjeni plenumi SZDL, razgovori v ožjem ali širšem okviru — vse to so bile oblike dela, katerega namen je tudi na kulturnem področju uveljaviti nove odnose. V celoti lahko rečemo, da je bil glavni uspeh teh razprav dejstvo, da se je o kulturi sploh začelo razpravljati kot o enakovrednem činitelju našega splošnega družbenega razvoja, da so se javno in demokratično postavile zahteve in potrebe po večjih sredstvih ter novem načinu dodeljevanja in upravljanja s temi sredstvi na eni strani ter večjem upoštevanju želja in potreb občinstva kot konsumenta vseh kulturnih stvaritev na drugi strani. Konkretni uspehi in rezultati takih posvetovanj so bili nekeje večji drugje manjši, odvisno od tega, v koliki meri je pri takih posvetih sodeloval res čimširši krog političnih in kulturnih delavcev v komuni. Seveda pa je celoten proces šele na začetku svojega razvoja in zato tudi ni moč govoriti o nekih dokončnih zaključkih.

Ceprav je storjen velik korak naprej že samo s tem, da so tovrstne razprave sploh bile, pa so obenem prav te razprave tudi pokazale na nevezdržnost dosedanjega razmerja na kulturnem področju, pojavov na kulturnem področju, prav tako pa opozorile na še vedno veliko nerazumevanja do sprememb in vztrajanje pri birokratskem in administrativnem urejanju in finansiranju kulturne in umetniške dejavnosti.

Glavni poudarek teh razprav je na finančnih problemih in samostojnejši vlogi posameznih kulturnih institucij. Ni treba posebej poudarjati, da je bila kulturna dejavnost v večini primerov pri razdeljevanju sredstev daleč na zadnjem mestu. Dosedanjo zavostavljenost kulture ilustrira tudi dejstvo, da praznoprav

KORAK

V ZBLIŽEVANJU RAZNIH STALIŠČ

Ob koncu januarja je Republiški odbor sindikata delavcev v umetnosti in kulturi Slovenije sklical širše posvetovanje o pereči filmski problematiki. To posvetovanje je zajelo širši krog filmskih delavcev, zastopnikov proizvodnih, tehničnih in distributivnih filmskih podjetij ter zastopnike sindikalnih podružnic. Ob prisotnosti predsednika Centralnega odbora sindikata delavcev umetnosti in kulture Jugoslavije tov. Isaka Amarja se je razvila dokaj temperamentna diskusija, v kateri so se izmenjala zelo tehtna, čeprav včasih tudi dokaj nasprotna mnenja o razreševanju bitnih problemov slovenske in jugoslovanske filmske proizvodnje.

Tudi v drugih filmskih središčih po državi so se razvile diskusije na določeni ostri, kar pa je razumljivo sprito kočljivosti problematike. Skoraj povsod lahko opazimo močnejše ali šibkeje napete antagonizme med tako imenovanimi producerskimi hišami, t. j. filmskimi podjetji in med ustvarjalci filmov — svobodnimi filmskimi delavci.

Druge nevalgična točka razprav je problem finansiranja filmske proizvodnje. Konkretno gre tu za problem politike razdeljevanja sredstev iz centralnega filmskega fonda, kar povzroča določene anomalije. Mogoče je najzanimivejši primer dejstvo, da ravno podjetje Triglav film, ki je s kvaliteto svojih filmov že večkrat doseglo posebna priznanja na Puljskem festivalu, lani pa celo pobralo najvišje nagrade, ostalo praznih rok, t. j. brez finančnih sredstev za proizvodnjo novih umetniških filmov.

Ob uvajanju novega sistema nagrajevanja po delu so bili izvršeni prvi poskusi ekonomskih enot v proizvodnih filmskih ekipah. Konkretni rezultati in praktične izkušnje pa so pokazale določene pomanjkljivosti pa tudi netočna pojmovanja o funkciji takih ekonomskih enot. Posebnost filmske proizvodnje in struktura filmskih podjetij narekuje določene korekture v realizaciji nagrajevanja po delu oziroma na dosedanje formacije ekonomskih enot.

Proizvodna filmska podjetja, njihovi upravni organi so dokaj rezervirani in nezaupljivi do soupravljanja svobodnih filmskih delavcev

Vse kaže, da je bistveni del antagonizma med filmskimi podjetji in svobodnimi filmskimi delavci vsebovan v problemu upravljanja v filmski proizvodnji. Tu stališča prav gotovo niso še do kraja prečiščena in obe strani več ali manj prepričljivo argumentirata svoja stališča. Nedvomno so prizadevanja sva svobodnih filmskih delavcev, da se poleg svojega profesionalnega aktivnega ustvarjanja v sami proizvodnji filma vključijo tudi v dejavne funkcije organov upravljanja — pozitivna in razveseljiva. Kajti ugotoviti je treba, da so proizvodna podjetja, njihovi upravni organi — pa žal tudi nekateri zastopniki sindikalnih podružnic v teh podjetjih dokaj rezervirani in nezaupljivi do soupravljanja svobodnih filmskih delavcev, katerih bistveni del so dejanski avtorji filma.

Filmska podjetja doslej tudi niso pokazala kdo ve kakšne iniciative niti sprejemljivosti za ponudbe, da bi sedli k enakopravnim razgovorom za okroglo mizo. Tako so se morali svobodni filmski delavci poslužiti za uveljavljanje svojih zakonitih pravic pri soupravljanju celo sodne poti in so šele z razsodbo sodišča dosegli svoje zakonite pravice. Tak primer je bil v Makedoniji.

Filmski delavci so dejavno pripravljali sodelovati v upravljanju v filmskih podjetjih in prevzemati tudi sorazmerno ustrezno tveganje pri neuspehu posameznih filmov. In to v konkretnih procentih pri honorarjih s tem, da določen procent honorarja ne realizirajo. V prilog ne samo verbalne, ampak tudi dejavne pripravljenosti za soupravljanje, pa tudi dejanske sposobnosti filmskih delavcev za gospodarjenje in prevzemanje odgovornosti dokazuje filmsko podjetje Viba film v Ljubljani, v katerem so svobodni filmski delavci v soupravljanju zastopani 100 %, saj je to podjetje, ki so ga sami ustanovili. Navsezadnje ni brez določene tehtnosti

Razgovor za skupno mizo o filmski problematiki pomeni začetek premagovanja latentnih antagonizmov med filmskimi ustvarjalci in filmskimi podjetji

delilnega ključa je zgolj število obiskov v kinematografih. Vemo pa seveda, da številčnost obiska ni vedno tudi merilo za kvalitetni nivo in kulturno poslanstvo posameznega filma. Tako se zgodi, da kvalitetni filmi niso enakovredni tekmeči pri konkuriranju ob razdelitvi iz fonda, temveč so finančno destimulirani. Rezultat tega dejstva je vsekakor današnja finančna situacija slovenskega filmskega podjetja Triglav film, ki kljub visokim priznanjem in nagradam v Puli za svoje kvalitetne umetniške filme nima možnosti za uspešno nadaljevanje proizvodnje na tem nivoju.

Stimulirane filmske ekipe še niso ekonomske enote, ker ne morejo odločati o bistvenih vprašanjih filmske proizvodnje

Ob uveljavljanju ekonomskih enot v proizvodnji posameznega filma so se pokazale določene hibe in nedograjnosti. Svobodni filmski delavci stojijo na stališču, da ni mogoče govoriti v tem primeru o pravih ekonomskih enotah, ker so to občasne grupacije v proizvodnji posameznega filma. Poleg tega tudi

»Po zmajevi sledi« in »Abeceda strahu« sta dva filma proizvodnje Jadran-filma, ki sta ju izdelali filmski ekipe, organizirani kot ekonomski enoti. Delovna zapisnika pripovedujeta, da je taka organizacija pohvalna, proizvodnja cenejša, soustvarjalci filma bolj stimulirani. Toda, ali je to že vse, kar naj bi označevalo pravico do samoodločanja ekonomske filmske enote, se sprašujejo danes filmski delavci

Bitno vprašanje finansiranja: Ključ razdelitve centralnega ali decentraliziranega filmskega fonda

Ziva razprava je tekla okoli problema decentralizacije centralnega filmskega fonda, ki so jo predvsem zagovarjali svobodni filmski delavci, manj navdušeni zanj pa so bili zastopniki iz proizvodnih podjetij. Vendar navsezadnje je poleg tega principalnega vprašanja: centralizacija — decentralizacija, prav gotovo bitno vprašanje tudi ključ razdelitve centralnega filmskega fonda ali decentraliziranega filmskega fonda. Gre namreč preprosto za to, ali ta ključ razdeljevanja nekega fonda omogoča neko kulturno politiko ali ne in kakšno. Dosedanji ključ, ki se je trdživo obdržal v svoji veljavnosti kljub mnogostevilnim pripombam skozi več kot dve leti, nikakor ne stimulira kvalitetnega nivoja posameznih filmov. Merilo raz-

zaradi tega, ker se taka »ekonomska enota« formira šele takrat, ko so bistvene stvari že odločene. Filmski delavci smatrajo, da v tem primeru lahko govorimo samo o stimuliranih filmskih ekipah, ki v okviru svojega delovnega plana in finančnega predračuna morejo sicer uveljaviti koristne principe nagrajevanja po delu, bistveno pa ne morejo vplivati na repertoarno politiko celega podjetja niti ne na notranjo organizacijo podjetja, pa tudi ne na komercialni in propagandni plama izdelanega filma.

Razprava je pokazala, da je v vseh teh točkah odprtih še mnogo vprašanj, ki prav gotovo kratkoročno ne bodo rešljiva. Vsekakor pa je to posvetovanje pomenilo korak naprej v zblizjevanju različnih stališč, v začetnem premagovanju latentnega antagonizma med filmskimi ustvarjalci in filmskimi podjetji, poleg vsega pa je jasno pokazalo osebnoprizadetost filmskih delavcev za dejavno razreševanje problematike filmske proizvodnje in njihovo vztrajno in aktivno prizadevanje za vključitev v polnopravno in enakopravno možnost soupravljanja v filmski proizvodnji.

FRANCE JAMNIK

ocene informacije

Dve filmski tragediji

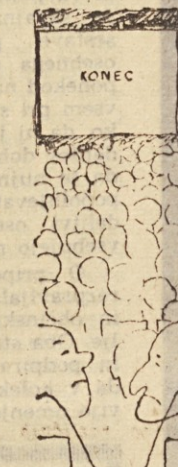
Ob dveh, po tematiki Milenko Štrbac kljub tako zelo sorodnih filmskih delih: češkem filmu »Više načelo«, ki ga bomo v teh dneh videli na naših platnih, ter novem domačem filmu »Poklicali so V. c«, katerega premiero smo pred nekaj dnevi doživeli v Beogradu, se človeku nehote vsiljuje vprašanje, kolikšni sta pravzaprav vloga in odgovornost scenarista in režiserja pri filmskem ustvarjalnem delu.

Oba filma zajemata za naš čas pretresljivo, obtožujočo in enkratno temo: uboj gimnazijcev v Kragujevcu in čeških Kosticah. V obeh delih se pred gledalcem odkriva temnačn obdobje nemške okupacije, nasilja in zločinov, ki še danes pretresajo človekova čustva. Kot droben, svetel žarek je v obeh skupina mladih gimnazijcev, s svojimi majhnimi in velikimi skrbmi, bolj ali manj navno otroškim modrovanjem, prvimi podvigi, romantičnimi srečanji in z delčkom vedre, brezskrbne mladosti, polne želja, pričakovanj in lepih sanj. Kratke rafal pa je vse to za vedno uničil.

Ob obeh in hkrati primerjavi obeh del skušajmo biti pošteni do ustvarjalcev ter gledati filma tako, kot so si ju zamislili ustvarjalci ter ju želeli realizirati. Skušajmo ugotoviti, kakšen je bil njihov odnos do tematike in kakšno je bilo njihovo delo v celoti. Hkrati pa si ob splošnem stališču do tega filmskega žanra postavimo nekaj vprašanj: Kaj so ustvarjalci s tema deloma želeli povedati, kako so v tem uspeli, ali je njuna ideja dosegla svoj umetniški vrh in končno, kakšen delež imata pri vsem tem scenarista in režiserja?

V filmu »Poklicali so V. c« je scenarist in režiser I. B.

Jugoslovanski film »Poklicali so V. c« in češki »Više načelo«

Spregledana anomalija

Naravnost neverjetno zveni, da je Slovenski oktet to pot prvič nastopil v Filharmoniji, prvič v okviru naših abonmajskih koncertov in — če odštejemo avgustov večer 1960 na dvorišču Univerze — sploh prvič v Ljubljani. Bilo bi gotovo nadšne zanimivo pobrskati za vzroki te nedopustne anomalije, sicer lahko na deseterico mojstrov- pevcev čakamo novih deset let, čeprav jih medtem svet ne bo sprejemal nič manj navdušeno kot občinstvo, ki je 9. februarja dobrodu »napolnilo« Filharmonično dvorano. Kdaj pa kdaj vabimo tuje čisto po nepotrebnem...

Kljub vsemu ima namreč Slovenski oktet svojo publiko tudi v Ljubljani. Od tod topele sprejem in tista prizanesljiva naklonjenost ob sicer dovolj redkih intonancijskih spodrseljah ter večkrat očitni glasovni neizenačenosti, ki postaja vse nevarnejši problem in bo v doglednem času terjala nujne spremembe v zasedbi. Vendar zaradi dre-

Koncert Slovenskega okteta prvič v Ljubljani

ves ne smemo spregledati gozda: Slovenski oktet je danes gotovo naš najboljši, tehnično in muzikalno daleč najbolj homogeni ter v interpretaciji zavestno oblikovani zbor. Zato je tudi na zadnjem koncertu pokazal spoštovanja vredno mojstrstvo komornega petja. Vzor torej, ki mu je vredno slediti!

Mnogo manj vzoren pa je bil — čemu neki? — program tega večera, bolj natančno: njegov drugi del. Tudi če odštejemo preveč očitno »popularnost«... kako je mogoče, da ansambel tolikšnih kvalitet ne seže po sodobnih (slovenskih in tujih) delih, da jih ne naroča pri naših skladateljih, da ne razširja repertoarnih obzorij, ki so se po vojni prav v slovenski zborovski glasbi nevarno zgozala. Programska plitvina, po kateri nam bredejo že vrsto let vse preveč številni zbori, je naravnost nedousta. In od koga naj pričakujemo jasne poti, če je ne išče niti Slovenski oktet?

B. L.

Rabindranath Tagore:

Ptice selivke

V prevodu Alojza Gradnika je Cankarjeva založba poskrbela za skrbno opremljeno izdajo njegove pesnitve.

Prav je tako. Moje osebno mnenje: Tagora lahko občudujemo, čudimo se razsežnosti in globini njegovega duha, dojemljivi in bomo nikoli. Kljub zahodnjaškim vplivom je tako korenito vezan na miselnost in čustvovanje svoje zemlje, da lahko samo tisti, ki to zemljo in

ljudi v njej temeljito poznajo, odgovorno razmišlja o njegovi poeziji.

Vseobsežna ljubezen, ki se razlivi ob sleherni bilki, subtilna in netelesna erotika, družina in otroci, in timna zveza z vsem, kar je duhovno, to so — najbrž — vzmeti Tagorove miselnosti. Tisti, ki lahko pesnika občudujejo v originalu, so najbrž srečnejši. Vem, da ga lahko vse drugače doživljajo kot mi.

M. I.

KIDRIČEVO

Posnemanja vreden primer

Približno pred letom je nastal v Kidričevem nov obrat »Hidromontaže« iz Maribora, kjer izdelujejo iz plastične mase vrata in kotličke za hladilnike. Danes so se zaposlene žene v tem obratu že precej izpopolnile v proizvodnem postopku in dosega oziroma celo presegajo določene norme. Matično podjetje si prizadeva čimprej povečati obrat v Kidričevem. To je zelo pomembno, saj tako rešuje tudi nezaposlenost žena v tem delavskem centru. Tovarna glinice in aluminija zaposluje namreč zelo malo žena. Za Hidromontažo pa je zaposlitev žena v tem kraju ugodnejša še zato, ker stanujejo v bližini obraza in nimajo nobenih skrbi in težav glede stanovanj.

»Hidromontaža« misli proizvodnjo povečati in jo delno tudi preusmeriti na izdelavo večjih hladilnikov. Zato bo verjetno že v bližnji prihodnosti dobilo tu zaposlitev spet nekaj žena. Kolektiv Tovarne glinice in aluminija ter občinski ljudski odbor v Ptuj z razumevanjem podpirata tako gesto in razumevanje »Hidromontaže« iz Maribora in ji pomagata, kolikor je le mogoče. Prav gotovo je lahko ta primer mnogim podobnim podjetjem za spodbudo, kje in kako zaposliti žene.

FRANCE MEŠKO

TRŽIČ

Se bodo razšli?

Vse do danes obstoja enotna sindikalna podružnica za uslužbenke komunalne in narodne banke, občinskega ljudskega odbora ter Ljudske milice. Tako podružnica ne more najti pravega področja dela in je doslej skoraj vedno obravnavala le probleme, ki so se pojavljali na ObLO.

Na občnem zboru podružnice so največ govorili o razdružitvi in ustanovitvi dveh podružnic. Mnenja tistih, ki so sodelovali v razpravi, so se križala, vendar je prevladala misel, da banki in uslužbenici ObLO ne morejo uspešno delati v eni podružnici. V načrtu novega izvršnega odbora je ustanovitev ločenega podružnice. Na zboru so tudi poudarili, da mora biti strokovno in politično izobraževanje javnih uslužbencev še naprej tako uspešno, ker le vsestransko razgledani in izobraženi ljudje lahko opravljajo službo v zadovoljstvo sleherne stranke.

TOLMIN

Kaj mislijo kolektivi v 12 podjetjih

Zbor proizvajalcev pri občinskem ljudskem odboru in predsedstvo občinskega sindikalnega sveta Tolmin sta pred kratkim obravnavala pravilnika o delitvi čistega in osebnih dohodkov v gospodarskih organizacijah. Ocenila sta približno četrtino vseh pravilnikov. 12

Zbor proizvajalcev je posredoval gospodarskim organizacijam priporočila, naj odpravijo nekatere napake v pravilnikih, predsedstvo sindikalnega sveta pa je priporočilo izvršnim odborom podružnic, naj ponovno razpravljajo v kolektivih o pravilnikih ter skušajo pomanjklivosti odpraviti. L. K.

CELJE

Zahteva zbora proizvajalcev

Zbor proizvajalcev občinskega ljudskega odbora Celje in občinski sindikalni svet Celje sta v decembru osnovala komisijo, ki naj bi pregledala vse pravilnike o delitvi čistega in osebnega dohodka ter potrebno dokumentacijo o njihovem sprejemanju in potrjevanju. Predvsem naj bi zelo temeljito analizirala sodelovanje in razprave kolektivov pri tem važnem opravilu. Po enomesečnem delu komisije je bilo gradivo predloženo zboru proizvajalcev občinskega ljudskega odbora Celje v razpravo.

Komisija je predvsem ugotovila: do sedaj je bilo predloženih 115 do 120 pravilnikov, to je 96 %. Pet podjetij, ki niso predložila svojih pravilnikov, je občinski sindikalni svet v Celju pisмено opozoril na to pomanjkljivost. V pismu je ostro grajal samoupravne organe in sindikalne podružnice, ker so s tem delo zavlačevali do zadnje »minute«.

Zbor proizvajalcev je med drugim ugotovil, da so bili nekateri pravilniki zelo pomanjkljivo in ponekod strokovno zelo slabo napravljeni. Ponekod so z različnimi dodatnimi »papirčki« dopolnjevali pravilnike, kar je skrajna neodgovornost do sestave pravilnikov. Delitev osebnega dohodka se naslanja ponekod na razne faktorje (predvsem pri strokovnem kadru) tako, da ni jasno, kakšna je sploh delitev dohodka. Komisija meni, da je nujno potrebno začeti izpopolnjevati tiste pravilnike o delitvi osebnih dohodkov, ki vsebujejo naštetе slabosti.

O pripombah komisije sta razpravljala zbor proizvajalcev in občinski sindikalni svet Celje. Oba sta se v celoti strinjala in podpirata zahtevo komisije, da v kolektivih čimprej odpravijo omenjene slabosti. ZE

Bolniki se gnetejo, urbanisti pa razpravljajo

Pretekli ponedeljek je plenum Socialistične zveze ObLO Radovljica razpravljala o zdravstveni službi. V razpravi so udeleženci posebej opozorili na pomanjkljivosti v zdravstveni službi. Mestni odbor Bled in po-
zneje Občinski ljudski odbor Radovljica sta o tem že razpravljala. Zagotovili so tudi del sredstev za to gradnjo. Toda zadeva se je zaustavila pri lokaciji, ki se do danes ni rešena. Udeleženci plenuma so dejali, naj se vprašanje lokacije reši in določi prostor, kjer naj bi dom stal, da bo lahko gradbeni odbor začel z delom. N. B.

NOVA GORICA

Pravilnejša razdelitev regresov

Pred kratkim je sklicalo predsedstvo okrajnega sindikalnega sveta posvetovanje o odhodu in rekreaciji delovnih ljudi. Kolektivom, ki imajo svoje počitniške domove, so nasvetovali, naj bi se dogovorili za izmenjavo, tako da bi njihovi člani lahko letovali vsako leto drugje. Poudarili so tudi, da je napak, če dobivajo vodilni uslužbenci večje regrese kot ostali delavci.

Goriški kolektivi imajo trenutno okoli 600 ležišč v počitniških domovih. Največ jih je ob morju. V Novigradu je n. pr. naselje počitniške skupnosti Soča, v kateri je včlanjenih več kolektivov z območja Goriške. L. K.

KRMELJ

Za zaposlitev poskrbljeno

Pred kratkim so člani delovnega kolektiva Rudnika rjavega premoga v Krmelju na svojem sestanku podrobneje razpravljali o svojem položaju. Prišlo je namreč tako daleč, da bodo morali v bodoče zaradi slabšega povpraševanja po njihovem pre-

ŠKOFJA LOKA

Koristna izmenjava mnenj

Pretekli teden so predstavniki občinskega sindikalnega sveta iz Celja obiskali občinski sindikalni svet v Škofji Loki. Oba sveta sta se na ta sestanek že dolgo pripravljala. Udeleženci so se razgovarjali predvsem o načinu dela.

Mnenja in izkušnje, ki so jih predstavniki medsebojno izmenjali, bodo koristile obema svetoma pri določanju bodočih nalog.

Po končanih razgovorih na ObSS Škofja Loka so predstavniki obeh svetov obiskali »Gorenjsko Predilnico« na Trati Škofji Loki. -IVK

V ljubljanskem inštitutu fakultete za elektroniko in šibki tok so izdelali po načrtih inž. Arsenia Šurlana »merilnik reakcijskega časa. Z novo pomembno tehnično pridobitvijo se lahko točno izmeri čas regiranja, ki je pomemben pri voznikih motornih vozil, pri različnih drugih poklicnih dejavnostih, kjer odloča hitrost (gibanje rok), na primer pri stiskalnicah in drugod. Aparaturo bodo v marcu razstavili na razstavi izumov v Bruslju, za sedaj pa koristno služi športni ambulanti v Ljubljani, kjer z novim aparatom merijo refleks športnikov.

moğu zmanjševati proizvodnjo. Ker bo treba proizvodnjo znižati, mislijo del zaposlenih prekvalificirati za dela v drugih obratih v tem okraju. Za žene mislijo prirediti n. pr. posebne tečaje, kjer naj bi dobile potrebno osnovno znanje za delo v novem obratu konfekcijskega podjetja »Lisca« iz Sevnice. Skupno s kovinarskim obratom rudnika bo uredila svoj obrat še Kovinarska zadruga Krško. Nad 100 ljudi se bo lahko zaposlilo v obratih podjetja »Kremen« in Kopitarne v Sevnici. Tako naj bi tudi tisti rudarji, ki ne bodo imeli zaposlitve v krmeljskem rudniku, dobili primerno zaposlitev v novoustanovljenih obratih v domačem kraju oziroma v njegovi bližini. D. V.

NOVA GORICA

V prihodnje več za družbeni standard

Okrajni ljudski odbor je pred kratkim sprejel pespektivni program razvoja v okraju. Ta predvideva nadaljnjo pospešeno rast gospodarstva. Narodni dohodek na prebivalca do 1965. leta naj bi porasel od sedanjih 183.000 dinarjev na 338.000 dinarjev. Delež družbenega sektorja gospodarstva v proizvodnji naj bi se povečal s 76 na 83 odstotkov.

V prihodnje bodo posvečali na Goriškem večjo skrb negospodarskim dejavnostim, oziroma, družbenemu standardu. Medtem ko je znašalo zadnja leta razmerja med investicijami za gospodarstvo in družbeni standard 73:27, se je v prihodnjih letih spremenilo v 70:30. Skupaj naj bi investirali v tej dejavnosti okoli 11 milijard dinarjev. L. K.

JELENDOL

Seminar na temo upravljanje

V vasi Jelendol nad Tržičem dela precej številna sindikalna podružnica gozdnih delavcev. Na minulem občnem zboru so ugotovili, da delo starega odbora ni bilo najboljšje in da bi bilo zato potrebno pripraviti za nov odbor in obratni delavski svet seminar.

Izvršni odbor je skupaj z ObSS Tržič in Delavsko univer-

V Svilitu skupščina ekonomskih enot

Na sestanku kolektiva v podjetju Svilit so razpravljali o nadaljnji krepitvi delavskih svetov ekonomskih enot. Člani kolektiva menijo, da bo treba v naslednjem obdobju posvetiti vso skrb usposabljanju in sodelovanju proizvajalcev pri reševanju problemov gospodarjenja v 8 ekonomskih enotah. Zavzeli so se za to, da bi bili čimprej sprejeti statuti svetov ekonomskih enot, ki so sedaj v razpravi.

Člani kolektiva so predlagali, naj bi skupščina ekonomskih enot odločala o perspektivnem načrtu razvoja podjetja, o načelnih stališčih, o letnem proizvodnem planu in odnosih med ekonomskimi enotami. Vse ostale pristojnosti, pravice in dolžnosti pa naj prevzamejo samoupravni organi ekonomskih enot.

Do konca mandatne dobe bo funkcijo skupščine ekonomskih enot opravljal dosedanj osrednji delavski svet, pozneje pa novoizvoljena skupščina ekonomskih enot. Tudi to je bil eden izmed sklepov in priporočil kolektiva »Svilit« na sobotnem sestanku. F. S.

Ta prizor — prevoz bančnih blagin — je posnel pred dnevi naš reporter. Gre za selitev, ki jo je narekovala zadnja sprememba bančnega sistema, pa prav zato ni prva taka selitev. Blagajna na sliki je last Mestne hranilnice ljubljanske, ki v skladu z določili zakona o bankah posluje letos kot specializirana podružnica Komunalne banke. Nagel razvoj Mestne hranilnice v zadnjih letih je zahteval več poslovnih prostorov, zato so pred dvema letoma odprli nekaj oddelkov v popolnoma preurejeni stavbi (preureditev dela je vodil Zavod za ureditev stare Ljubljane) na Mestnem trgu, prav pred dnevi pa so zaradi zožitve dejavnosti spet preselili vse oddelke v svojo poslovno stavbo v Copovi ulici. Fotoreporter še ni mogel ugotoviti, v kakšne namene bodo uporabili prostore na Mestnem trgu, pač pa je zvedel, da doslej vložene investicije v to stavbo ne bodo propadle, ker bo moč le z majhnimi dodatnimi sredstvi usposobiti te prostore za kaj drugega. Čeprav v tem primeru ni šlo drugače, pa vendarle kaže, da so še vedno aktualne teme o nenehnem preurejanju stavb in lokalov zaradi spremembe lastnikov ali najemnikov.

KOČEVJE

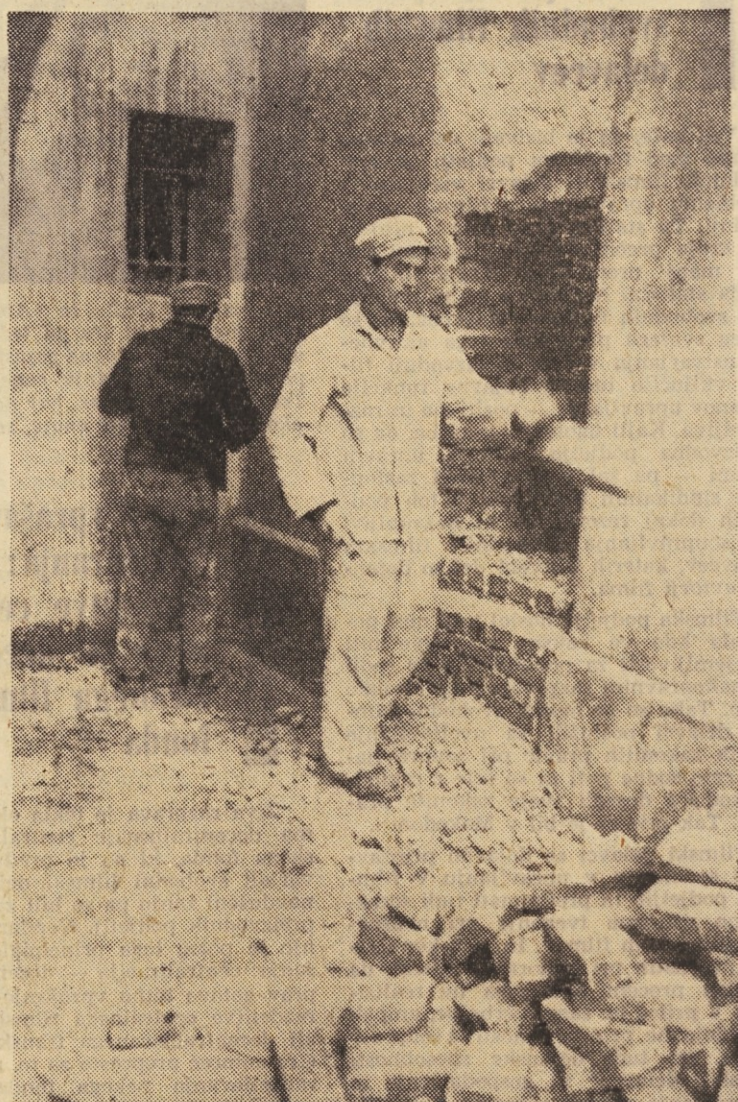
Spremeniti pravilnik!

Pred nekaj dnevi so člani delovnega kolektiva Splošno prevozniknega podjetja »Avto« Kočevje na skupnem sestanku podrobneje razpravljali o izpolnjevanju delovnih nalog v minulem letu. V razpravi so med drugim opozorili, da dosežani način delitve osebnih dohodkov ni bil dovolj spodbuden, tako za delovna mesta na sedežu podjetja kot tudi za poslovalnice. To pomanjkljivost bo treba odstraniti pri spremembi pravilnikov v tekočem letu. V. D.

podjetij jih še vedno ni posredovalo ljudskemu odboru. Med njimi so tudi nekatere večje gospodarske organizacije.

Splošna ugotovitev je bila, da so pravilniki dokaj tehtno pripravljani. V njih ni bilo opaziti pretiranih razponov med posamezniki. Tudi razmerja med osebnimi dohodki in skladi so pravilna.

Največ pripomb so imeli o pravilnikih »Metalflexa« z Mosta na Soči ter lekarne v Tolminu. Medtem ko je bil prvi precej površno pripravljen, predvideva drugi razmeroma velike nagrade za stalno pripravljenost in službena leta.

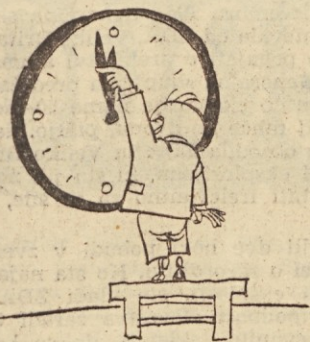
Prehod skozi hišo v Nazorjevi ulici št. 4 do Modne hiše so pred mesecem zazidali, češ da je nepotreben. Pred dnevi pa so prej zazidan prehod spet odprli in naredili vrata. Na videz manj pomembna stvar, toda prav taka nenačrtna dela terjajo dokaj nepotrebnih materialnih stroškov.

Neizkoriščene možnosti

Menda se ni nihče izražal — če se sploh da — koliko mladine je bilo v letošnjih zimskih počitnicah na snegu. Zanesljivo je le, da takšne živahnosti doslej še ni bilo na smučiščih pri nas.

Nedvomno je k temu prispevala okrepljena dejavnost številnih družbenih organizacij v okviru jugoslovanskih pionirskih iger, ki so jih letos zastavili zelo obširno.

Kljub uspehom pa so ostale številne možnosti neizkoriščene. Nekatere občinske zveze so ostale ob strani, odboji za izvedbo iger niso

povsod znali vskladiti dela. Programi prihajajo prepozno (ponekod so jih dobili šele, ko je rok prijave za zimsko dejavnost že potekel), razpisi prvenstev ne zajemajo vsega področja (na primer samo šolsko mladino). Telesnovzgojni učitelji so dobili program za vaje na orodju šele pred dnevi, čeprav bi bilo mnogo bolj koristno, če bi ga ob začetku leta.

Izvrstne zamisli včasih ne zadenejo cilja, ker niso dobro pripravljene.

Zares škoda.

Škoda tudi zato, ker je za pomanjkljivo pripravljene igre potrebno prav toliko napora in nič manj poštrevnosti, kot pri pravilno pripravljene.

Spozabil se je...

Nedavno so bile v Ravnah na Koroškem že tradicionalne zimske metalurške sportne igre. Kljub močni konkurenci so jeseniški železarji zaupali svojim močem in

precej upravičeno pričakovali, da se bo njihovim pokalom ponovno pridružila spet nova trofejka.

Toda, glej šmenta, kakšno presenečenje! Po petih zaporednih zmagah, ki so jih doslej slavili, je to pot zmagala ekipa iz Raven. Jeseničani — slabe ali pa dobre volje — so se morali zadovoljiti z drugim mestom, kar pa ni bilo njihovim kolegom v Zelezarni prav nič všeč.

Teško bi bilo trditi, da jim je na teh tekmah botrovala smola. Našel pa se je med njimi nekdo, ki je popolnoma pozabil, da tekmuje za ekipo, da zastopa Zelezarno, da tekmuje tudi v imenu onih, ki so ostali doma.

In tako se je zgodilo, da je odstopil, brž ko je videl, da se med posamezniki ne more več potegovati za najvišje mesto, čeprav bi z nadaljevanjem vožnje v vsakem primeru pridobil za svojo ekipo dovolj dragocenih točk, da bi le-ta ponovno osvojila prvo mesto.

Je pač pozabil...

Vprašanje je le, če mu bodo to pozabili tudi njegovi kolegi, jeseniški železarji?

SILO

Včeraj telovadnica danes skladišče

Šole gradimo brez telovadnic — tiste, ki jih imamo, pa dajemo v najem...

Če bi upoštevali res vsak pokrit prostor, kjer se zbira mladina in ga uporabljajo v telesnovzgojne namene, potem bi takih prostorov v Sloveniji našli 501. Sem je všteti 108 domov in 139 telovadnic, ki so last »Partizana« ter 254 dvoran in domov, ki so last drugih organizacij in jih ima »Partizan« v najemu. Te številke so sicer razveseljive, dodajmo pa takoj, da bi težko v vsej Sloveniji našli vsaj 50 telovadnic, ki to ime zaslužijo ter ustrezajo svojemu namenu.

Ker se vedno gradimo šole brez telovadnic, stare pa so pretesne ali pa že odslužene, imajo številni šoloobvezni otroci telovadbo v razredih, šolskih hodnikih in halah — ali je pa sploh nimajo. Nobena skrivnost ni, da večina šol nima svojih ustreznih prostorov za telesno vzgojo in gostuje v domovih »Partizana«. Kljub temu, da je bilo v zadnjih letih zgrajeno kar 11 novih in sodobnih domov, pa ne moremo mimo dejstva, da je bilo v istem času 18 partizanskih domov preurejenih v kinematografske ali prosvetne dvorane, v delavnice, skladišča in podobno. Tako sta bila domova v Kočevju in Črnomlju preurejena v dom prosvete, bivši dom »Partizana« v Novem mestu je danes družabno shajališče in kino JLA, enako usodo je doživel dom v Ilirski Bistrici, dom v Cerknici je preurejen v zdravstveni dom, dom v Grahovem je skladišče mizarske delavnice, Narodni dom v Mežici je dom vseh organizacij, itd. itd.

Kako je do tega prišlo, ne vedo natančno skoraj nikjer. Razumljivo, da je tem pojavom navadno botrovala neagilnost društev ter pomanjkanje finančnih sredstev za vzdrževanje objektov, toda ob pravilnem vrednotenju telesne vzgoje do tega skoraj verjetno ne bi prišlo.

OTROCI SO OSTALI BREZ PROSTORA ZA TELESNO VZGOJO

V Polju pri Ljubljani je bivši Sokolski dom in pozneje Dom »Partizana« nekoliko preurejen in danes visi pred vhodom tabla z napisom »Izolite«.

Vse bi še šlo, če človek ne bi vedel, da le nekaj sto metrov stran stoji velika nova šola s 600 učenci, brez telovadnice, in da je

telesna vzgoja vseh teh otrok skoraj v celoti odvisna od lepega vremena. Drži, da si na šoli znajo pomagati tudi takrat, če zunaj dežuje in da imajo v takih primerih telovadbo v hali, vendar v zelo omejenem obsegu, ker se okoli in okoli nahajajo učilnice. V Polju imajo sicer na stari šoli, kjer je vpisanih 400 otrok, telovadnico, vendar je zanje mnogo mnogo premajhna, saj je dolga komaj 14 metrov. Torej za vseh 1000 otrok v Polju, ki so trenutno v najbolj kritičnih razvojnih letih, je na razpolago le ena telovadnica, nekoliko večja od običajne učilnice.

Pred vhodom v bivši dom »Partizana« v Velikih Laščah je napis »Podjetje — domači izdelki«. Tudi

Na tistem mestu, kjer je še nedavno visela tabla z napisom **PARTIZAN — DRUŠTVO ZA TELESNO VZGOJO**, visi danes tabla podjetja **DOMAČI IZDELKI**. Štiri sto (400) šoloobveznih otrok je tako ostalo brez telovadnice, njihova telesna vzgoja pa je odvisna od vremena.

V tem kraju so otroci iz osemletke ostali brez telovadnice in si morajo pomagati s kino dvorano, ki pa je iz razumljivih vzrokov za telesno vzgojo dokaj neprimerna. Pomniti je treba, da je v Velikih Laščah poleg 380 otrok, ki obiskujejo osemletko, še otroški vrtec, ki tudi nima primernih prostorov, kjer bi se otroci ob slabem vremenu lahko igrali in razvedrili.

Torej, če že sama društva »Partizan« niso utrpela in občutila škodo ob izgubi svojih prostorov, so to prav gotovo občutili vsi tisti

otroci, ki danes požirajo prah na šolskih hodnikih in v kino dvorinah.

VZROK — NEDELAJNOST

V nekaterih primerih so bili domovi preurejeni v druge namene, sporazumno s »Partizanom«, marsikje pa je to vprašanje še popolnoma odprto in je lastnik doma še vedno »Partizan«, čeprav je le-ta že predelan in so v njem delavnice in skladišča.

V Polju se eni kot drugi izgovarjajo, da je društvo zaspalo, da niti niso mogli dobiti sredstev za vzdrževanje in potrebna popravila, da je pod načela goba itd. Danes je telovadnica prezidana v pisarne in skladišča, pod pa je še vedno isti in na pogled prav nič ne kaže, da mu je življenjska doba že potekla. Direktor podjetja »Izolite« je povedal, da so ga premazali z neko kemikalijo, in da so se vsaj za nekaj časa gobe iznebili. Ali je bil ta postopek res tako drag, da ga »Partizan« ni mogel izvesti?

Telovadnico v Velikih Laščah so pred nekaj leti z udarniškim delom popolnoma renovirali ter jo opremili z garderobami. Društvo je ponovno zaživelo, kmalu za tem pa so se pojavila nesoglasja in popustili so vsi tisti, ki so za dom pravzaprav odgovarjali. Letos, ko bi moralo društvo praznovati 50-letnico svojega obstoja, o njem ni več duha ne sluha. Nekateri v Velikih Laščah sicer trdijo, da je stvar v redu, da je vse urejeno sporazumno s Partizanom, kdor pa stvar natančno pozna, pa ve, da ne obstaja nobena uradna utemeljitev za prevzem doma niti pogodba o najemini, kajti lastnik je po vseh pravilih še vedno »Partizan«.

Vprašanje je, kdaj se bodo zgani občinske zveze za telesno kulturo ter se zavzele za svoje pravice? Drži namreč to, da društvo »Partizan« v mnogih primerih res ni delalo vzorno in ni bilo kos vzdrževati svojega doma. Ne smemo pa pozabiti, da so skoraj v vseh primerih uporabljala telovadnico tudi druga športna društva, predvsem pa — šole! Torej če »Partizan« ni utrpel škode — in verjetno je v teh primerih res ni — pa so utrpeli škodo vsi tisti, ki so tudi uporabljali telovadnico.

In teh ni malo!

ANDREJ ULAGA

Prizor z GR: Sonja Mrak v borbi za žogo

Planinske postojanke so pretesne

PD Jesenice bo do leta 1963 adaptiralo in povečalo Tičarjev dom na Vršču. Na sliki: Tičarjev dom — 1620 m

Iz leta v leto hiti v planinski svet vedno več ljudi iz pisarn, tovarn in rudnikov, ki jih pa se v vedno večjem številu pridružuje za planine navdušena šolska mladina. Obisk v naših planinskih postojankah je iz leta v leto večji, saj vanje nezadržno prodira domač in inozemski turizem.

Slovenci nikakor ne moremo zatajiti, da smo izrazito alpski narod. Skoraj vsak tretji prebivalec Slovenije je članen v enega izmed preko sto planinskih društev, ali pa je član enega izmed njihovih številnih mladinskih in alpinističnih odsekov.

Naše planinske postojanke so bile več ali manj grajene že v prvih začetkih našega organiziranega planinstva. Tedaj so naši planinci z izrazito prizadevnostjo gradili tako imenovane Trutzhütte, ki so bile nekaka nacionalna protitež že prej zgrajenim nemškim planinskim kočam v naših gorah. Naše slovenske planinske postojanke so bile večje in grajene višje od nemških.

Toda vsi ti naši planinski objekti, ki so že v prvi in potem v drugi svetovni vojni utrpeli veliko materialno škodo, so že zdavnaj zastareli, ter danes le s težavo služijo vedno večjemu obisku ljubiteljev gora in visokogorskega smučanja.

Planinska zveza Slovenije se trudi in prizadeva s svojimi številnimi PD, da vsaj za silo modernizira in povečuje zastarele planinske postojanke. V zadnjih letih je bilo povečanih in tudi na novo zgrajenih večje število planinskih postojank, ki pa so na žalost postale že pretesne.

Povečana in obnovljena je bila Kredarica, Triglavski planinski dom in Frischaufov dom na Okrešlju. Vse predolgo pa se že obnavlja in povečuje planinska postojanka v Zajezerski dolini pri Sedmerih triglavske jezerih. Škoda je tudi, da PD Zelezničar iz Ljubljane ne more uresničiti svojih načrtov, da bi obnovilo Skalaški dom na Voglu. Planinci iz bohinjske Srednje vasi so z velikimi težavami zgradili nov Vodnikov planinski dom na Velem polju, ki je nekaj skromen začetek našega bodočega planinsko-smučarskega turističnega centra št. 1.

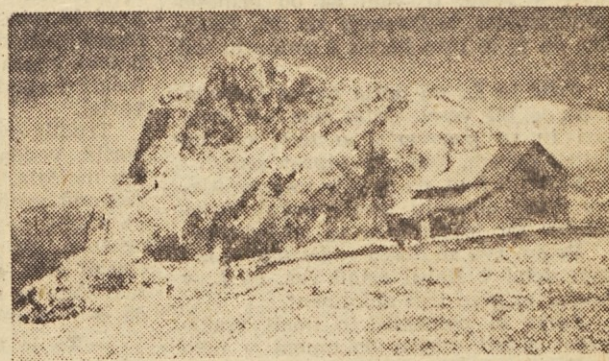
Planinci iz Javornika in Koroške Bele so zgradili v Krmi Kovinarsko kočico. Na zasipniški planini, ki je nekak začetek Triglavске žičnice, pa z velikimi napori

obnavljajo in povečujejo najstarejšo triglavsko planinsko postojanko Staničovo kočico. Planinci z Jesenic so se odločili, da povečajo in modernizirajo 50 let star Tičarjev dom na Vršču. Vršču sam pa nujno potrebuje sodoben turistični objekt, saj predstavlja vedno bolj pomemben prelaz med Sočo in Savo. Pri reševanju vseh teh problemov bi morala Planinska zveza Slovenije čiti na pomoč Smučarska in Turistična zveza Slovenije.

Tudi dolina Vrat predstavlja z novo avtomobilsko cesto pod mogočno Severno triglavsko steno pomembno privlačnost za vse ljubitelje gora. Aljažev dom v Vratih pa s svojimi nesodobnimi kapacitetami kuhinje, jedilnice in prenočišča nikakor ne more več v nedogled služiti svojemu namenu.

Iz vsega tega je jasno razvidno, da ne znamo v zadostni meri ceniti bogastva in lepote našega planinskega sveta. Cimprej moramo vanj napotiti naše delovne ljudi in mladino, ter jim tam omogočiti prijetno in varno bivanje, da se bodo lahko spočili in naučili novih moči za izvrševanje svojih nalog.

UROŠ ZUFANČIČ

PD Javornik-Koroška Bela že obnavlja Staničovo kočico pod Triglavom. Dela bodo gotova do leta 1963, ko bomo praznovali 70-letnico našega DP in 15-letnico obstoja PD Javornik-Koroška Bela. Na sliki: Staničeva kočica pod Triglavom, naša najstarejša planinska postojanka (2322 m)

1 Akcije na ulicah Beograda

»Seznam komunistov, njihovih pomoćnikov, sodelavcev, kot tudi komunizmu naklonjenih oseb... Večina teh oseb je sedaj na ozemlju sreza R., neki manjši del je že aretiran, kar je označeno v spisku, določen del pa je ubežal ali pa bo skušal ubežati v druge kraje Srbije.«

Zaradi boljše orientacije pri zasledovanju vseh teh oseb postopajte takole:

1. Osebe, ki so označene v tem seznamu z rdečim krogom in so podrtane z rdečim svinčnikom, prav tako aretirati in takoj kot neobičajno pomembne komunistične funkcionarje pripeljati v Upravo mesta, v oddelke specialne policije.

2. Osebe, ki so v seznamu, pa so označene z modrim krogom in podrtane z modrim svinčnikom, prav tako aretirati, preiskavo pa voditi v svojih kompetencah, o aretaciji pa obvestiti Upravo mesta Beograd in oddelke specialne policije.

3. Osebe, ki so v tem seznamu in ki so označene z zelenim krogom, njihova imena pa podčrtana z zelenim svinčnikom, za zdaj ne aretirati, temveč jih samo evidentirati kot sumljive osebe in spremljati njihovo delo, zveze in gibanje, aretirati pa v primeru, če ugotovite konkretno, da delajo v komunistični propagandi.

Po tem so napisana različna imena. Pod številko 1. piše: R. T. član KPJ, instruktor Komunistične partije za vasi: Trnjane, Nabrđe in okolico v srežu Požarevac. Partijski ime... vzdevek... Po poklicu študentka medicine, itd.

Osebnosti opis: stara 22 let, srednje rasti, črna, pobarvala lase svetlo, suhljasta, pravih in lepih črt.

Poslednjičrat so jo videli v vasi Nabrđe v srežu Požarevac okrog 10. maja tekočega leta v hiši nekega kmeta, ki stoji v soseski šole. Ta človek ima ženo in hčer, ki je ločena, s fantkom in punčko od 10 do 12 let. V tej hiši se je skrival tudi Moma Marković, ki so mu rekli »Slepi« in »Beli«, član Pokrajinskega komiteja ZKJ za Srbijo.

In tako po vrsti. Ni pa bil sestavljen samo en takšen seznam med štiriletnim bojem in med mnogo daljšo ilegalno borbo. Pa tudi se ni vedno zaključeval kot ta, s številko 94. Na tisoče, na deset tisoče brez seznama in brez rdečega, modrega in zelenega znamenja je bilo določenih, da umrejo zato, ker so se bojevali za lepše življenje.

NEMŠKI AVTO K. K. B. STEV. 36075

Ze prve dni okupacije so v različnih krajih Beograda zažgali sovražne knjige, uničevali avtomobile, garaže, sekali žico itd. Nemci niso imeli miru ne podnevi ne ponoči. Mladinci pod vodstvom KPJ so se borili.

S tem v zvezi so se začele vsakodnevne aretacije vseh tistih, ki so jih sumili, da so sodelovali v neki akciji proti okupatorju, začele so se preiskave, zasliševanja itd.

Iz tistega časa je v arhivu specialne policije Uprave mesta Beograda ohranjeno med drugim tudi tole gradivo:

GOSPODU UPRAVNIKU MESTA BEOGRADA

Gospod upravnik, dne 25. julija tekočega leta so me okrog 14. ure telefonično obvestili, da v Zadarski ulici,

Objavili bomo nekaj dokumentov o zasliševanjih specialne policije med okupacijo v Beogradu. Gre za nekaj pretresljivih podrobnosti o junaškem zadržanju rodoljubov, ki so jih iz specialne policije pošiljali v taborišča in jih potem ustrelili.

pred hišo št. 2, gori neki nemški avto. Po sprejemu obvestila sem takoj odšel še z dvema agentoma tjakaj in ugotovil naslednje:

Pred hišo v Zadarski ulici 2 je stal nemški avto P. K. B. št. 36075 (v tem avtomobilu so bile velike vsote denarja — op. ur.), na katerem smo najprej videli sledove, ki kažejo, da je bilo desno kolo polito z bencinom in zažgano z namerom, da povzroči požar in da uniči avto. Da je bil namen takšen, kaže tudi steklenica, ki smo jo našli in v kateri je moglo biti približno 200 gramov bencina.

V nadaljevanju preiskave smo ugotovili, da je požar povzročil Zid z imenom Isak, rečejo pa mu tudi »Guti« in »Edi«, za primere ne vemo, po rodu pa je iz Beograda. To dejstvo potrjuje:

Štepanović Ranka, absolvent IV. razreda osnovne šole, ki ga osebno pozna in ki ga je videla, kako je zbežal po Zadarski ulici. Tudi nekateri očividci so ga tako opisali, da gre za zgoraj opisano osebo.

Preiskavo sem vodil najprej z nemškim kapetanom, ki je bil lastnik avtomobila, potem pa z nemškimi orožniškimi podoficirji, ki so postavili Djordjeviču Lilutinu rok tri dni, da bi našel Isaka in ga pripeljal na nemško poveljstvo, v nasprotnem primeru pa so mu zagrozili, da ga bodo aretirali. Škode na avtomobilu ni, kajti bil je še sposoben za vožnjo.

O vsem tem sem 25. t. m. ob 18. uri obvestil tudi gospoda pomočnika.

Čast mi je, sporočiti Vam vse to, gospod upravnik, s spoštovanjem starešina II. kvarta Dragutin Novković.

STANOVANJE NEZNANO

Policija je na vsak način hotela odkriti, kdo je pravzaprav »Guta«. Hotela ga je najti in aretirati. Vendar v treh dneh napornega iskanja so 28. juli-

ja 1941 policijski organi ugotavljali:

Poveljstvo varnostne policije SD.

V dneh 27. in 28. julija smo vodili preiskavo o Zidu z vzdevkom »Guta«. Zvedeli smo, da bi bil le-ta po vsej verjetnosti identičen z Zidom in učencem Eliasom Almozlinom. Ki je bil rojen 7. septembra 1923 v Beogradu in ki stanuje v Beogradu v Djurdjevi ulici 25. Almozlino je učenec VIII. razreda I. gimnazije v Beogradu in je sedaj v službi pri tukajšnji električni centrali. Almozlino je bil pred tremi tedni nastanjen v ulici

Knjeginje Ljubice 52/I. V novem stanovanju še ni prijavljen. Za Almozlina sedaj ne vemo, kje stanuje. Domnevamo, da se skriva v Beogradu. Davi, pri splošni prijavi beograjskih Zidov, se ni javil.

O nadaljevanju preiskave in o rezultatih vas bomo pravočasno obvestili.

Erlich, SS, glavni zapisnikar

To je bilo pa tudi vse, kar so lahko storili v tem primeru. Elias Almozlino je opazil nemški avtomobil, stekel po Zadarski ulici in skupaj z očetom vstopil v Kosmajski partizanski odred. Niti on niti oče nista preživela vojne, pripoveduje inženir Darinka Djordjevič-Vuković, ena izmed preživelih skopjev iz te skupine.

GLEJTE JO, BEŽI!

Naslednji dan, po tej akciji »Gute« so okrog 17. ure sprehajali dve dekleti po Siminovi ulici. Ena izmed njih je bila Zorka Božović, 15-letna učenka glasbene šole »Stankovića«, druga pa Nada Anastasić. Pred velikim poslopjem na levi, v katerem so bili Nemci, je bil parkiran nemški avtomobil. Zgoraj, na enem izmed oken, je bilo nekaj oficirjev. Nada in Zorka jih nista opazili. Ozrli sta se, ničesar sumljivega. Spogledali sta se: dobra priložnost. Odločili sta se. Bencin in vžigalice. Avto je bil v trenutku v plamenih...

Stekli sta po ulici. Na oglu sta se razšli. Zorka je že slišala za seboj glasove zasledovalcev. Moči so ji popuščale. Stekla je v neko čevljarstvo delavnico. Razen lastnika, ki je popravil neke čevlje, ni bilo nikogar v delavnici. Dojel je, za kaj gre, delal dalje in ji pokazal divan v kotu. Zorka se je hitro slekla in legla v posteljo. Ko so za njo prihiteli Nemci, so mislili, da je Zorka čevljarjeva žena in so jo pustili. Zorka ni počakala, da bi Nemci odšli, oblekla se je in

stekla na ulico. V tem se je pripeljal neki železničar na kolesu in ko jo je zagledal, kako je stekla čez ulico, je zaklical:

— Glejte jo, beži!

RESNICA JE...

Vse se je potem odvijalo z veliko hitrostjo. Petnajstletna Zorka, deklica po zunanosti neresna, nesposobna za uredništev podviga, ki se ga je lotila, je padla v roke policiji. Vendar s svojim zadržanjem pred specialno policijo in okupatorjem o Zorki zdaj ne smemo govoriti kot samo o deklici, učenki glasbene šole. Pred nami je Zorka, skorajka. S tem v zvezi piše v poročilu z dne 27. julija 1941 tole:

Vojaki so pripeljali Zorko Božović, rojeno 13. avgusta 1925. leta in jo obtožili sabotaže ter poskusa zanetiti požar v avtomobilu.

Zorka Božović izjavlja:

Učenka sem glasbene šole in sem končala štiri semestre. Zdaj imam počitnice, novi semester se bo začel septembra 1941. leta.

V prostem času gospodinjim očetu, ki je že 10 let ločen od moje matere. Doma imam še dve sestrji, ena je stara 17, druga pa 19 let,

Moj oče je bil stenograf v parlamentu v Beogradu in je sedaj upokojen. Moj oče je Gojko Božović.

Resnica je, da sem 26. avgusta 1941 okrog 17. ure v Siminovi ulici z bencinom polila in zažgala nemški avtomobil. To sem storila zatvegadelj, ker so letos na Madžarskem ubili mojega strica. Nemški avtomobil sem zažgala iz maščevanja, kajti madžarskih avtomobilov v Beogradu ni videti.

To sem storila iz lastne pobude, ne da bi me kdo nagovoril.

Božović Zorka.

NISVA SE DOGOVORILA ZA SESTANEK

Istega dne so Zorko Božović zadržali tudi agenti varnostne policije SD. Čeprav so jo topli, je povedala isto.

»Pripravljena sem, da vse povem po pravici in da ne bom ničesar zatajila. Povem pa tole:

Lani sem se spoznala na savski plaži z 18-letnim Zidom po imenu »Guta«, s katerim sem se v zadnjih dneh pogostokrat sestala v mestu. Nisva se dogovarjala za sestanke, temveč sva se srečavala slučajno. Z njim sem šla na sprehode in na kopanje. Povedala sem mu pred štirimi dnevi, da so mi Madžari ubili strica, kar je resnica. Nato mi je rekel, da bi se lahko maščevala in sem takoj opazila, da je mislil na Nemce.

POBUDE Z VZHODA IN ZAHODA

Vladi ZDA in Velike Britanije sta dosegli pred kratkim sporazum, po katerem bodo ZDA v prihodnje organizirale svoje nove atomske nuklearne eksperimente na britanskih Božičnih otokih, Britanija pa bo dobila v ZDA v državi Nevada poligone za svoje podzemeljske eksplozije. Vlada ZDA je izjavila, da bo prihodnji mesec sklenila, kdaj se bodo začele nove atomske eksplozije. Kaže torej, da so se ZDA odločile za to in smatrajo, tako vsaj nekateri poročajo, kot »stanovito sredstvo pritiska« proti SZ.

Ali so še kakšne možnosti, da v poslednjem trenutku ZDA in Velika Britanija ne uresničijo teh svojih pobud, tako kot to zahteva vznemirjeno svetovno javno mnenje? Ni treba pozabiti, da je 8. decembra 1961 Generalna skupščina OZN z 71:11 glasovi zahtevala od ZDA, Velike Britanije in SZ, naj se ponovno začno pogajati o prekinitvi atomskih eksplozij. Z 87:11 glasovi je Generalna skupščina pred časom apelirala na SZ, naj ne pride do eksplozije njene 50-megatonske super-bombe. Zato naj nihče ne dvomi, pišejo, da bo večina v Generalni skupščini obsodila ZDA in Veliko Britanijo, če bosta začeli z novimi eksplozijami, ki sta jih napovedali. Kajpak to ne more biti irelevantno za te sile, kot tudi ne za SZ.

Zato sta se sedaj pojavili dve novi pobudi v zvezi s skorajšno konferenco 18 dežel o razorožitvi. Ko sta najavili svoje nove serije nuklearnih eksplozij, sta vladi ZDA in Britanije, »zaskrbljeni za prihodnost človeštva zaradi tekmovanja v jedrskem oboroževanju«, sklenili, da se bosta trudili in da se bosta oddaljili od tega nekoristnega tekmovanja. V zvezi s tem sta vladi poslali predlog predsedniku Hruščevu, naj bi se konferenca 18 dežel začela na ravni ministrov za zunanje zadeve. Vendar pa ni bilo rečeno, da je ta odločitev ZDA in Velike Britanije kjerkoli odvisna o obnovitvi nuklearnih eksplozij oziroma od rezultata konference ministrov za zunanje zadeve. Vendar pa je moč domnevati, da eksplozije ne bo pred razgovori in med razgovori. To zahtevajo so podčrtali tisti, posebno neangažirani, ki so se v minulem času prizadevali za sporazum o prekinitvi nuklearnih eksplozij.

Kljub temu pa je slišati glasove, da morata ZDA in Velika Britanija vsekakor izvršiti planirano serijo eksplozij zaradi lastne varnosti in zato, ker je prišla Sovjetska zveza s svojo nedavno serijo nuklearnih eksplozij v rahlo prednost. Kar zadeva Francijo, le-ta smatra, da konferenca 18 dežel sploh ni zanimiva in da je pravzaprav »sterilen in tvegan poskus«. Ni gotovo, ali bo Francija sodelovala na konferenci, gotovo pa je, da se ne bo spuščala v kakršnekoli domneve o svoji nuklearni zmogljivosti.

Druga pobuda pa je bila zabeležena minule dni v Moskvi. Premier Hruščev je na ta predlog ZDA in Velike Britanije pravzaprav odgovoril. Pravi sicer, da je ameriško-angloško sporočilo sprejel v trenutku, ko je pisal svoje sporočilo. »Zelo je zadovoljivo,« piše Hruščev, »ker se naši sklepi, če jih vzamemo v celoti, gibljejo v isto smer.« V svojem sporočilu Nikita Hruščev predlaga, naj organizirajo konferenco šefov držav in vlad 18 dežel o razorožitvi. Tako bi se planirana konferenca v Ženevi spremenila v zelo kompetentni forum, ki bi bil sposoben ne samo na široko odprti vrata razgovorom o popolni in splošni razorožitvi in o dokončni prepovedi nuklearnih eksplozij, temveč, da ustanovi tudi novo združenje zaupanja in zblizanja med najbolj odgovornimi v svetovni politični areni.

Skratka, v tej areni se dogajajo zadnje dve pomembni stvari. Se bolj pa pričakujemo pomembnih odločitev. Kajpak je odvisno to v prvi vrsti od treh velikih sil, od SZ, ZDA in Velike Britanije, od njihovega predhodnega sporazuma, kako in v kakšni obliki bodo uresničili te svoje pobude. Eno pa je gotovo. V sporočilih je moč opaziti zaskrbljenost velesil pred stihijo fantastične oborožitve, ki grozi.

Kar zadeva neangažirane dežele, le-te smatrajo, da bo konferenca 18 dežel pomembna tudi zatvegadelj, ker lahko visoki predstavniki dežel, ki niso vezane v vojaško političnih zvezah, odigrajo važno vlogo. Njihova konstruktivna in nesebična aktivnost v prizadevanju popolne razorožitve bo imela vsestransko podporo širokega kroga ostalih izvenblokovskih dežel, ki so ta problem vselej uvrščale na prvo mesto svojih mednarodnih posredovanj.

PRIPOVEDOVANJE ŠPIJONA • PRIPOVEDOVANJE ŠPIJONA • PRIPOVEDOVANJE ŠPIJONA • PRIPOVEDOVANJE ŠPIJONA • PRIPOVEDOVANJE

13 Vsaka beseda prepisana

— Pripravljen sem, je zamrmral. V resnici to mislim. Vendar, kaj moremo? — Povedala vam bom, je rekla markiza. — Predvsem smo iz zanesljivih virov zvedeli, da obstoji neki dokument, ki obravnava neposredne vojaške namere Nemcev. Ta dokument pa je v vašem štabu. Ali ga lahko prinesete semkaj? Vrnili vam ga bomo čez eno uro.

Nastala je tišina, v kateri sem lahko poslušal bitje svojega lastnega srca. Potem je major Fritz prekinil to tišino.

— V redu. L. vam ga bo prinesel pojutrišnjem, najkasneje do 21. Upajmo, da je to prvi korak k uničenju teh svinj.

Fritz in L. sta odšla malce kasneje. Fritz je bil vesel. Ostal sem pri markizi in se pogovarjal o tem, če naj Fritz povem, kdo pravzaprav sem.

Smatral sem, da bi bilo mogoče njemu vse obnoviti staro prijateljstvo, vendar mi je markiza to odsvetovala.

Potem sva se dolgo pogovarjala, kaj bom delal v Italiji ostali čas, če L. v resnici prinese tisti dokument.

Zares bi pomenilo to imeti vražjo srečo: dobiti takšen dokument v tako kratkem roku, pomenilo, pa bi lahko nevarnost, nositi ga po žepih ostalih dvanajst dni.

— Dragi moj, je rekla markiza, vrnite se v hotel in ostanite tam naslednja dva dni. Ne hodite ven. Pojutrišnjem zvečer pridite s kovčkom šemkaj. Pod mojo streho boste lahko

ostali recimo tri dni. Dlje ne. Moji služabniki so lojalni, vendar ne smem tvegati govoric, ki bi se lahko začele širiti. Kar je potrebno storiti, je to, da boste prijetni in veseli in da ne obravnivate tem, ki lahko povzročijo polemiko. Veste, nekateri od mojih gostov so nacistično usmerjeni. Bojim se. Torej imate že pet dni. Za teden, ki vam ostane, se boste morali nekaj sami izmisliti. Mislite pa na to, da se ne boste zadrževali na enem in istem mestu.

Določen večer sem prišel v vilo pred 19. uro. Zgoden sem bil. L. še ni mogel priti najmanj dve uri, vendar v hotelu nisem mogel ostati, in nisem si mogel kaj, da se ne bi s kom pogovarjal.

Trudila sva se z markizo, da bi govorila, vendar nisva mogla. Večinoma sva molčala. Ko je odbila ura devet, je zazvonil zvonec, in L. je vstopil. Samo en pogled je bil potreben in takoj sem ugotovil, da ima dokument pri sebi. Opazil sem, da je živčno hudo razdražen. Čeprav se je smehljaj, sem videl, da se je komaj premagoval.

— To je tisto, kar ste zahtevali, je rekel, vendar prosim vas, pohitite! Dokumest moram vrniti. Pohitite!

— Dajte mi samo malce časa, sem rekel. To je precej obširen dokument in potrebna je nekaj časa, da prepisem besedo za besedo. Prizadeval si bom, da bom delal čim hitreje.

Sedel sem za pisalo mizo, vzel pa-

pir, markiza pa je spremila našega prijatelja in mu dala nekaj okrepčila.

Nikakor nisva mogla ugotoviti, zakaj je bil tako razburjen. Prišel je h glavnemu vhodu, sprejel od Fritz dokument in neopazno zapustil poslopje skozi stranska vrata. Vse je minilo v petih minutah.

Kar mu je ostalo, je, da spet vstopi skozi stranska vrata v poslopje, da se vrne v Fritzovo pisarno, da mu izroči dokument in izgine.

Potreboval sem 35 minut, da sem dokument prepisal. Markiza mi je pomagala. Diktirala mi je. Ko sva še enkrat primerjala podatke, je dokument vrnila polkovniku L. Zahvalila se mu je, vendar je bil preveč razburjen, da bi kaj rekel.

Potem je odšel kot poparjena mačka. Pred tem je obljubil, da bo sporočil po telefonu, če je vse v redu.

Če reče: Hvala za povabilo za jutri zvečer. Sprejemam ga z zadovoljstvom! bo to pomenilo, da je zadeva v redu. Če pa bi se stvar ponesrečila, bi moral reči: »Zal mi je, vendar ne morem priti!«

Ko smo čakali na njegov poziv, sem še enkrat prepisal dokument. Zdaj, ko sem ga počasi prebral, sem ugotovil, da gre nedvomno za naročeni dokument, ni bilo pa treba biti kdo ve kako pameten, da je bilo moč dojeti, kako je pomemben. Ko sem dvignil glavo, sem se srečal z markiznim pogledom.

— Torej, mi je rekla, zdaj imate dokument, vendar vprašanje pa je, kje ga boste hranili.

— Bom videl, sem rekel. Če bo telefonski poziv dober za nas, ga imam lahko v žepu, ker ne bo nihče ničesar

sumil. Ko bom odpotoval, ga bom imel vsekakor pri sebi. Sicer pa, ali se vam ne zdi, da se polkovnik L. precej dolgo časa ne oglasi?

— Ne, mi je odgovorila. Saj je komaj pol ure, odkar je odšel. Ne verjamem, da ga je med potjo zadela srčna kap. Nisem mislila, da je tako nervozen človek. Če bi to prej vedela, bi bržkone dvakrat premislila, preden bi ga poprosila za posrednika.

— Ali mislite, da se bo ustrašil, da se bo vrnil?

— Ne, ne, je rekla. To ne bo storil. Gre za to, da je imel vedno mirno življenje in to je vse novo zanj. Zdaj je šele ugotovil, da za to ni sposoben. Prav tako je dejal, da nikdar ne bo sposoben za kaj takega.

Potem je še dodala:

— Povsem pa sem prepričana, da bo opravil svojo nalogo.

V tem je zazvonil telefon. To je bil rezek zvok, pa me je ujel nepripravljenega, čeprav sem ga pričakoval.

Za trenutek sem se zleknil v fotelju. Moja gostiteljica, ki ni bila tako presenečena, je odšla do telefona. Dvignila je slušalko.

So trenutki, ki so dolgi kot leta. Stopil sem poleg markize, jo napeto gledal v obraz in skušal ugotoviti, kaj ji pripoveduje tisti, na drugem koncu žice.

— Halo, je rekla markiza. Bila je popolnoma mirna. — O, to pa je čudovito. Potem vas bom čakala ob dvajsetih. Na svidenje.

Položila je slušalko na vilice, se obrnila proti meni in se zelo nenaravno smehljala.

— Kaže, da je vse minilo gladko. Oba bosta prispela jutri zvečer. Fritz in L.

Gostiteljica je po tem mirno nadaljevala:

— Zdaj pa se porazgovoriva o vaši neposredni prihodnosti. Danes je ponedeljek. Pri meni lahko ostanete do četrtega jutraj. Dalj ne. V četrtek jutraj vas bom odpeljala do prve železniške postaje od Firenz. Tako, da boste ujeli jutranji vlak za Bologno. Četrtek prebije v Bologni, naslednjega dne odpotujete v Modeno, v soboto v Parmo, od tam v Milano, iz Milana v Torino. Sesto noč prebije v Aleksandriji. Od tam pa lahko počasi krenete proti vaši končni postaji.

Pravili smo mu obešenjak

hans hellmut kirst

Kessler ljubi hitrost. Meni, da ima pravico vsakogar prehiteži. Signali in policijska znamenja veljajo za druge. Kar velja pri drugih za brezobzirnost, pomeni zanj uspeh. Omejitve, ki jih predpisuje zakon, so zanj kosi papirja in papir ga ne ovira.

Šofer divja že skozi Würzburg z največjo hitrostjo. Dvakrat pelje čez križišče kljub rdeči luči. Zagleda policista, ki izvlečeta beležnico in si zapiše štetilko. Uspel je, Kessler bo popolnoma zadovoljen s šoferjem, če bo čez nekaj dni našel na pisalni mizi policijske kazni, ker mu bodo dokazale, da je uspel. Take policijske kazni pridrta z nasmehom in opombo: »Nujno službeno potovanje!« Potem so nepomembne.

Medtem ko šofer pred postajo naglo obrne na levo, svigne skozi nekaj ozkih ulic, na smrt prestraši starko in zavoji na obrežje Meine, Kessler poleg njega proučuje listine.

Podatki o Stricku. Dragoceni podatki, zadovoljivi podatki. Videti je, da so njegovi ljudje pognali na noge celotno telefonsko mrežo generalnega poveljstva. Zadovoljen je z njimi.

Strick mora biti velik obešenjak. Mogoče prav takšnega človeka potrebuje. Videti ga mora, otipati, zaslišati. In potem bo zaigral pri dobrem polkovniku Müllerju, debelomitežu, kot mu pravi, partijo kart. To nikoli ne more škodovati.

Pogleda na brzinomer. Kazalec trepeti nad osemdeset. Motor s hrupnimi in cvilečimi glasovi drvi po toplem dnevu. »Kaj ne morete hitreje kot osemdeset?« vpraša. »Navkreber gre,« odgovori šofer. »Ročico za plin sem pritisnil do kraja.« — »Moral bomo kupiti nov avto. Se na misel mi ne pride, da bi se vozil na sprehod z otroškim avtomobilčkom.«

Šofer pripoveduje o nekem novem vandererju. Osem valjev; tisti, ki so ga dodelili generalnemu poveljstvu. »In kdo naj bi ga dobil?« — »Po vsej verjetnosti šef štaba.« — »Ne verjamem. Mi ga mnogo bolj potrebujemo.« In šofer še tisti hip ve, da bo Kessler dobil avto.

Kessler ne pozna težav, ker jih ne prizna. Vedno, kadar ni zaposlen, najde stvari, ki po njegovem mnenju nimajo drugega namena, kot da jih odstrani. Kessler je bister. Ko je prišel, je najprej pregledal vse prostore generalnega poveljstva in se vselil v najlepše. Potem je preredel osebje. Kdor je bil ravnodušen, je lahko ostal na svojem

položaju. Kdor mu ni ugajal, ga je premestil, kot bi pihnil. Kdor pa mu je bil posebno všeč, ga je vzel k sebi, v svoj oddelek.

Avto naglo zavre pred vojašnico v Rehhausnu. Kolesa podrsajo po asfaltu. Brž ko se je avto ustavil, šofer zatrobil. Stražar hoče ugotoviti, kdo je. Kessler skoči iz avta, stoji ogromen, velik in širok pred njim in ga nahruli. Stražar se ves skrepel umakne in si pasje vdan prizadeva, da bi odprl vrata. Kessler se znova tsede v avto. Kessler površno pozdravlja. Zadovoljno se nasmiha.

To je njegov način: naskočiti — zlomiti odpor — enkrat za vselej razčistiti, kdo sme in kdo ne sme govoriti. To vztrajno štirikrat, petkrat ponovi in ve, da se mu bodo vrata sama odprla, ko se bo šestič že od daleč prikazal pred njimi. In tako je prav.

Avto se ustavi pred poveljstvom. Šofer naj počaka. Kessler spravi podatke v mapo, stisne mapo pod levo roko in odpleše kot vrhovodca v vojašnico. Ne da bi kogar koli pogledal, gre skozi glavno pisarno. V sosedni sobi bulji začudeno in ježno hkrati vanj debeli pisar prvega razreda, narednik Demuth. Ni prav, da gre tako in brez njegove pomoči k polkovniku Müllerju. Vsaj z obrazom bi lahko nakazal.

Prav to potrebuje Kessler. »Kot vidim, golobček, ne pozdravljate več?« Demuth, ki kaj takšnega še nikoli ni doživel, je prepričan, da ne čuje prav. — »Vzdignite že svoj debeli, nažrti trebuh, lenuh!« Kessler začuje, kako se nižji čini v sosedni sobi na ves glas reži. Takšno glasbeno spremljavo posebno ljubi.

Ogromni, grozeči Kessler stoji pred malim, debelim Demuthom. Poigra se z njim. Demuth mora vaditi po njegovem povelju; sedi, vstani. Kesslerju je vse preveč počasi. To ugotovi potihoma in z grozečimi besedami. Demuth skače kot opica. Nižji čini radovedno škilijo skozi vrata. Kessler nadaljuje z igro. Na Demuthovem zamaščenem obrazu se prikažejo znojne kapljice. Kessler ga meri od nog do glave kot arhitekt, ki po končanem delu znova pregleda svoje načrte.

»Narednik, če mislite, da ste samo zato v domovini, da se redite in debelote od žrtja, potem se motite! Tukaj ste, da delate in da vzdržujete disciplino, ste razumeli? Biti morate zgled, ampak ne zgled požrešnosti!« Demuth stoji mirno. Najraje bi planil gadu na tilnik,

ga brenil v zadnjico, trebul in pljunil nanj! Oh! Kessler ve in se zadovoljno smehlja. Demuth je otrpil; v njem vse kipi od brezmočnega sovraštva, toda molčati mora.

»Ste razumeli?« vrta Kessler. In Demuth glasno in jasno: »Da, gospod stotnik.« »Torej prav,« reče Kessler in odide v sosedni prostor. Demuth skače pred njim in mu vjudno odpira vrata. Kessler se zadovoljno smehlja. Dobro pozna svoje ljudi! V prihodnje bo debeli narednik švigal pred njim kot blisk, kot žrebec.

Tudi Erike Kessler ne opazi. Kot da gre skozi brezračen prostor. Prikazni, kot je Erika, načelno ne opazi. Nagonsko sluti, da ogrožajo normalno delo. In dokler jim tega ne more dokazati, jih načelno prezira in jim s tem izraža svojo nezaupanje. Še preden ga Erika zagleda, že šine skozi predsobo in brez trkanja vstopi v polkovnikovo sobo.

Kessler s široko kretnjo pozdravi prisotne, kot da so se zbrali zaradi njega in da čakajo samo nanj. »Heil Hitler, gospod polkovnik!« reče Kessler in krili z rokami, ampak ne brez nemarne elegancije in zadržanosti. Tako se führer zahvaljuje za pozdravljanje. In nato: »Heil Hitler, gospodje!«

Zadovoljno opazi, da je polkovnik neprijetno presenečen. In da njegovi copatarji zmedeno in presenečeno strmijo. »O, tudi gospod okrožni vodja je tu. Heil Hitler, gospod okrožni vodja!« Z užitkom se posmehuje presenečenim obrazom. — »Vojska in stranka združeni, z roko v roki! Kako vzvišen prizor! Simbol našega časa!«

Kessler s zadovoljnim nasmehom nekoliko stisne roko. Nato se ustavi pri Stricku, kot bi mu hotel vzeti mero. Krepko mu stisne roko.

Polkovnik premišljuje. V začetku prezre Kesslerjevo vedenje, ki ne ustreza običajnemu redu. Vprašuje se, če Kessler ve, da so prišli postajnega poveljnika. In kaj naj stori, če je tako. Kajti s Kesslerjem si ne moreče šalit, vzeti ga je treba resno. Njegova pooblastila bi lahko škodovala tudi njemu, polkovniku in poveljniku mesta.

Kessler počasi vstane stol, sede in se udobno nasloni. Smehlja se in gleda zdaj tega zdaj onega, kot bi hotel reči: Tu sem, zdaj me imate, torej se veselite! Molk na drugi strani mu gode kot prvi kozarec burgundca. Prekriža noge, kot bi pričakoval še večji užitek. »Zelo neprijetna zadeva, gospod polkovnik,

zadeva s postajnim poveljnikom. Zelo neprijetna!« Kessler zaskrbljeno pokima z glavo, kot da sočustvuje. »In če bi moral, glede sedanjega stanja, obvestiti o tem predstojnike, bi kratko potegnili.« Z užitkom se ozre okoli sebe. »Zelo kratko!«

Polkovnik se popolnoma zbere. Torej ve. Položaj je torej jase. Vse ostalo bodo že kako rešili. »Prav, da ste prišli, gospod Kessler.« Posreči se mu, da zveni njegov glas zadovoljno. Prijazne gubice okoli oči. »Prihranili ste mi obširna poročila. Zelo lepo, da ste dobili moj telefonski poziv.«

Zdaj se čudi Kessler, kratko, ampak iskreno. Kot bi ga za hip nekdo polil s hladno vodo. Razširi noge in se zravna. »Nič ne vem o kakšnem pozivu.« Müller vstane. »Prišli ste in to je glavno! Vas smem prositi, da boste moj gost v častniškem domu? Obedovali bomo natančno ob dvanajstih. In zdaj je toliko. Ni mam rad, če me morajo častniki čakati.«

Tudi vsi ostali vstanejo, samo Kessler ne. »Gospodje,« reče polkovnik ljubezno, »srečali se bomo torej natančno ob dvanajstih v častniškem domu. Natančno ob trinajstih bomo lahko nadaljevali.«

Kessler si misli, da je v pasti. Sicer pa mu bo odmor koristil. Izkoristil ga bo, da si bo natančneje ogledal Stricka. Polkovnikovo vabilo, naj gre z njim v stanovanje, si umije roke in popije kozareček slivovke, hvaležno odboje.

Polkovnik odide z okrožnim vodjem. V primerni razdalji odideta za njima Geiger in Wolf. Raabe počaka Stricka. Toda Kessler reče: »Če vam je prav, gospod Strick, bi se nekoliko sprehodila.«

Odideta. Narednik Demuth priskoči in uslužno odpre vrata, čim opazi Kesslerja. Kessler nemarno opazi Meni, da je prav tako. Kajti koder koli se on prikaže, ne sme biti drugače.

Na kosilu, ki mu vsak dan predseduje polkovnik Müller, mora biti sleherni častnik, ki je v službi v rehhausenski vojašnici. Tako predpisujejo predpisi vojašnice in zanje velja še poseben ukaz poveljstva.

Velika jedilnica v častniškem domu je neverjetno imeniten prostor. Ker je graditelj imel dovolj denarja, jo je okusno uredil. Visoke zidove je obil s hrastovino. Od stropa visita dva lestenca. Lepo pološčen parket čez in čez polje polkovnik Müller, mora biti sleherni častnik, ki je v službi v rehhausenski vojašnici. Tako predpisujejo predpisi vojašnice in zanje velja še poseben ukaz poveljstva.

Velika jedilnica v častniškem domu je neverjetno imeniten prostor. Ker je graditelj imel dovolj denarja, jo je okusno uredil. Visoke zidove je obil s hrastovino. Od stropa visita dva lestenca. Lepo pološčen parket čez in čez polje polkovnik Müller, mora biti sleherni častnik, ki je v službi v rehhausenski vojašnici. Tako predpisujejo predpisi vojašnice in zanje velja še poseben ukaz poveljstva.

Kriva preproga. Spreddaj: velika steklena vrata, ki segajo do stropa. Vodi jo na teraso. S terase je lep razgled na Rehhausen in Meino, ki ležita v dolini, in okoliške vinograde. Kot sem dejal: zelo imenitno.

Častniki, ki so se sešli h kosilu, stojijo v manjših skupinah in čakajo, da bo natančno ob dvanajstih vstopil v jedilnico polkovnik Müller. Pribočnik mora vsak dan sestaviti seznam častnikov, ki bodo počašeni, ker bodo kosili s polkovnikom. Častni prostori se vsak dan menjaajo in stotnik Geiger si iskreno prizadeva, da bi se izognil slehernemu naključju, da bi izključil sleherno prednost. Seznam, ki ga sestavlja, lahko imenujemo vzorno delo.

Videti je, da je danes polkovnik zamudil, kar se redkokoli zgodi. Kratki pomeniki častnikov se vrtijo skoraj izključno okoli strokovnih pogovorov. Poveljnik bataljona na urejenju, major Wittkopff ostro ugovarja, ker drže v častniškem domu pomožnega pribočnika Vogla: na lastne oči je videl, kako se je brez dela, nemarno naslonil na leseno oblogo.

Pribočnik, stotnik Geiger, vstopi v jedilnico. Pozdravi in ponudi gospodu majorju Wittkopffu roko, v katero ta kot najvišji častnik po činu z zadovoljstvom seže. Stotnik Geiger naznani: za mizo gospoda polkovnika bodo sedeli danes poleg gospoda majorja Wittkopffa okrožni vodja doktor Friedrich kot gost, stotnik Kessler iz generalnega poveljstva v Würzburgu kot gost, stotnik Wolf, moja malenkost, novi, sem premeščen častnik, poročnik Strick in podporočnik Raabe. Gospod polkovnik prosi za opravičilo, ker je zamudil. Moral je opraviti nujne in neodložljive posle.

Gospod polkovnik čaka v predsobi. Njegovo močno telo se nezadovoljno pozibava. Roke ima v hlačnih žepih, kar pomeni, da se jezi. Že osem minut čez dvanajsto je in njegovega gosta, stotnika Kesslerja, še ni. Niti poročnika Stricka.

Podčastnik častniškega doma že drugič poroča, da je miza nared. Zdaj stoji v kotu z užaljenim obrazom kot umetnik, ki so mu zabrusili, da njegova umetnina ta trenutek ni zanimiva. Müller obžaluje, kajti ta vrli podčastnik dovršeno vodi kuhinjo in ga je že nekajkrat razveselil z različnimi redkimi jedili. Natančnost je, si misli Müller, poveljnikova vjudnost.

Okrožni vodja pozna prijatelja Müllerja do dna duše. Ordrito občuduje njegov izbrušeni čut za tradicijo in obrede in nikoli mu ne more dovolj priznati, kako zna svoje domislice tudi v praksi izvesti. Njemu, okrožnemu vodji, kaj takšnega nikoli ne uspe, niti v njegovem štabu ne. Ne, tam sploh nimajo smisla za spodobno vedenje. Cepci potacajo parket z jahalnimi škornji in cigaretni pepel stresajo kar na zavese. Samo težave mu delajo, sicer nič.

»Zaradi Kesslerja ni vredno, da bi se vznemirjali,« zašepeta dr. Friedrich polkovniku. »Tega niti ne zasluži. Zakaj bi ga sploh upoštevali?« Oba se sprehajata po sobi. Šepetata. Njuno spremstvo se obzirno umakne. Wolf bi rad zapletel Raabeja v pogovor, zato ga potisne v kot in krili z rokama.

»Dragi gospod okrožni vodja,« prizna polkovnik in prime dr. Friedricha pod roko, »Kessler mi res ni všeč, toda z njim moramo računati. Na žalost. Nikakor ne bom dovolil, da se bo vmešal v moje pristojnosti. Tu predstavlja midva nacionalni socializem in nihče drug.«

Mimogrede ukaže polkovnik pomožnemu pribočniku častniškega doma Voglu, naj odpre tudi gornja okna, ker je prevročje. Mimo tega pa ga vzemirja, če stoji vojaki brez dela. Potem začno premišljevat in to ni prav.

»Če bi bilo v moji moči, gospod okrožni vodja,« reče polkovnik, »bi tega cepca že zdavnaj poslal k hudici. Prepovedal bi mu vstop na rehhausensko poveljstvo, toda...« in polkovnik grenko vzdihne, da okrožni vodja razločno čuti, kako težko mu gre beseda z jezika, »... žal ne morem! Kessler ima močna pooblastila.«

Spored RTV Ljubljana za teden od 19. do 25. februarja 1962

PONEDELJEK	TOREK	SREDA	ČETRTEK	PETER	SOBOTA	NEDELJA
19. februarja	20. februarja	21. februarja	22. februarja	23. februarja	24. februarja	25. februarja
5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.05 Zbozrovske skladbe Jakoba Aljaža — 8.25 Radi bi vas zabavali — 8.55 Za mlade radovedneže — 9.25 Robert Schumann: Carneval — 10.15 Od tod in onod — 11.00 Stjepan Sulek: II. klasični koncert — 11.15 Naš podlistek — 11.35 Pojo solisti Zagrebske opere — 12.05 Slovenske narodne poje Janez Jeršinovec — 12.15 Radijska kmečka univerza — 12.25 Melodije ob 12.25 — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Igramo za vas — 14.05 Pol ure baletne glasbe — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.20 Godala in zabavni zbori — 15.40 Literarni sprehod — L. Strong: Jegulja — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 55 minut za ljubitelje operne glasbe — 18.00 Poročila — 18.10 Ko na zemljo pada mrak — 18.45 Radijska univerza — 19.00 Obvestila — 19.05 Slovenske popevke — vmes hammond orgle — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00—21.45 Florentinski ansambel za staro glasbo — Posnetek javnega koncerta dne 24. novembra 1961. v Ljubljani — 20.45—21.00 Kulturni globus — 21.45 Orkester Mantovani — 22.15 Glasbena skrinja — 22.50 Literarni nokturno — 23.05 Plesni orkester RTV Ljubljana — 23.25 Izbrane popevke — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje	5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.05 Poje ženski vokalni kvartet — 8.25 Franz Schubert: Šesta simfonia — 8.55 Radijska šola za srednjo stopnjo — 9.25 Dvoespel iz francoskih oper — 10.15 Izberite melodijo tedna — 11.00 Plesni orkester Ray Anthony — 11.15 Utrjujte svoje angleščino — 11.30 Med srbskimi skladatelji — 12.05 Trio Slavka Arsenika — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije ob 12.25 — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Domači napevi izpod zelenega Pohorja — 13.50 Johann Krumpoltz: Sonata za flavto in harfo — 14.05 Radijska šola za višjo stopnjo — 14.35 Zvočna mavrica — 15.20 Segava klavijatura — 15.30 V terek na svidenje — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Koncert in suita — 17.50 Po strunah in tipkah — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Kotiček za mlade ljubitelje glasbe — 18.45 S knjižnega trga — 19.00 Obvestila — 19.05 Zvočni kaledoskop — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Z lanskega festivala na Dunaju (Tal Elnum) — 20.30 Radijska igra — Slavomir Mrozek: Policaji — 21.30 Bohuslav Martinu: Pet kratkih skladb za klavirski trio — 21.42 Iz poljudnega violinskega repertoarja — 22.15 Uvod v glasbo 20. stoletja — 23.05 Novi posnetki Ljubljanskega jazz ansambla	5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.05 Dobro jutro ob kitari — 8.15 Franz Danzi: Pihalni kvintet v B-duru — 8.30 Glasba ob delu — 8.55 Pisani svet pravilic in zgodb — 9.25 Zvonimir Ciglić: Prva simfonia — 10.15 Od tod in onod — 11.00 Prizor iz 2. dejanja Massenotove Thais — 11.15 Človek in zdravje — 11.25 Naši instrumentalni solisti za zabavne glasbe — 12.05 Narodne v prireditvi Zorka Prelovca poje Dragica Sadnik — 12.15 Radijska kmečka univerza — 12.25 Melodije ob 12.25 — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Orkester Willy Berking — 13.45 Poslušajmo Ljubljanski oktet — 14.05 Radijska šola za srednjo stopnjo — 14.35 Arje iz oper Figarova svatba in Don Juan — 15.20 Pesem o srcu — in druga dela skladatelja Vasilija Mirka — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Šoferjem na pot — 17.50 Ansambel Mojmirja Septa — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Od »Don-skih Kozakov« do Normana Luboffa — 18.45 Ljudski parlament — 19.00 Obvestila — 19.05 Koncertna fagotist Ivan Turšič — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Pojoči mozaik — 21.00 Richard Strauss: II. dejanje opere Kavalir z rožo — 22.15 Po svetu jazza — 22.45 Slow za godala	5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.05 Orkestralne melodije za prijeten začetek dneva — 8.55 Radijska šola za višjo stopnjo — 9.25 Cetr ure z orkestrom Michel Legrand — 9.40 Pet minut za novo pesmico — 10.15 Od tod in onod — 11.00 Seguidille Otona Zupančiča v Ravniki uglasbiti — 11.15 Ruski tečaj za začetnike — 12.05 Veseli hribovci — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije ob 12.25 — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Pesmi srbskih in hrvatskih skladateljev — 13.50 Instrumentalne pesmi in koncertni plesi — 14.10 Od pianina do velikega plesnega orkestra — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.20 Mandoline in kitara — 15.30 Turistična oddaja — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Koncert po željah poslušalcev — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Recital pianista Juliusa Isserlisa — 18.40 Pierre Gaultier: Suita za oboo in klavir — 18.45 Kulturna kronika — 19.00 Obvestila — 19.05 Veliki zabavni orkestri — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Cetrkov večer domačih pesmi in napevov — 20.45 Trio Horwedel — 21.00 Literarni večer — 21.40 Igor Stravinski: Italijanska suita — 22.15 Drugi kraj — druge pesmi — 23.05 Nočni koncert z deli sodobnih avtorjev,	5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.05 Iz nemških romantičnih oper — 8.30 Glasba ob delu — 8.55 Pionirski tehnik — 9.25 Kotiček za mlade ljubitelje glasbe — 10.15 Od tod in onod — 11.00 Pevka Lola Novaković — 11.15 Naš podlistek — 11.35 Zlatan Vauda: Koncert za klarinet in orkester — 12.05 Sekstet bratov Pleško s triom Bardorfer — 12.15 Radijska kmečka univerza — 12.25 Melodije ob 12.25 — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 »Kvartet z disonancami« — Wolfgang Amadeja Mozarta 14.00 Caldara-Rostal: Melodija — 14.05 Radijska šola za nižjo stopnjo — 14.35 Popevke izvajajo jugoslovanski pevci zabavne glasbe — 15.20 Poje tenorist Nicolai Gedda — 15.45 Jezikovni pogovori — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Portreti iz stare italijanske glasbe — 17.45 Dve skladbi Lucijana Marije Škerjanc — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 A. Hallecker: Od Splita do Dubrovnika — 18.25 KZRTV poje skladbe Johannesa Brahmsa — 18.45 Iz naših kolektivov — 19.00 Obvestila — 19.05 Italijanske, španske in latinskoameriške popevke — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Vesela godala — 20.15 Tedenski zunanjo-politični pregled — 20.30 »Sončece, sij!« — 21.02 Orkester Les Baxter — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih — 22.15 Plesna glasba,	5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.30—8.35 Napotki za turiste — 8.05 Poštarček v mladinski glasbeni redakciji — 8.35 Od polke do sambe — 8.55 Radijska šola za nižjo stopnjo — 9.25 Glasbeni izlet v minule čase — 10.15 Od tod in onod — 11.00 Klavir v ritmu — 11.15 Angleščina za mladino — 11.30 Čajkovski in Sostakovič — 12.05 Slovenske narodne poje Branka Strgar — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije ob 12.25 — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Igra Pihalni orkester JLA — 13.45 Orglice, kitara in citre — 14.00 Ob opernih premierah v slovenskem opernem gledališču Nabucco v Mariiborski operi — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.20 Napotki za turiste — 15.25 Naši stari mojstri — 15.40 Pihalni oktet iz Maribora — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Gremo v kino — 17.50 Ansambel Jožeta Privška — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Simfonični intermezzo — 18.45 Naši popotniki na tujem — 19.00 Obvestila — 19.05 V ritmu domačih polk in valčkov — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Dunajski valčki — 20.20 Dr. Walter Gerteis: Vozli inspektorja Braina — 20.50 Vesel konec tedna z melodijami in plesom — 22.15 Oddaja za naše iselence — 23.05 Plesna glasba	6.00—6.30 Nedeljski jutranji pozdrav — vmes ob 6.30—6.35 Napotki za turiste — 6.35 Polke in valčki v izvedbi zabavnih ansamblov — 7.15—8.00 Vedri zvoki — vmes ob 7.30—7.35 Radijski kolektor in prireditve dneva — 8.00 Mladinska radijska igra — Fr. Feld: Majhna ko makovo zrno — 8.50 Iz albuma skladb za otroke — 9.05 Z zabavno glasbo v novi teden — 9.45 »Cipriš« in še dve Sivčevi skladbi — 10.00 Se pomnite, tovariši... — Rado Korkalj: Zaradi izdaje — 10.30 Pisan glasbeni dopoldan — 11.30 Zvone Kržišnik: Uglasiha skupina znanstvenikov (reportaža) — 11.50 Mandoline in godala — 12.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — I. — 13.30 Za našo vas — 14.00 Slovenske narodne v prireditvi Janka Ravnika in Josipa Pavčiča pojeta Janez Lipušček in Edvard Seršen — 14.15 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — II. — 15.15 Trikrat pet — 15.30 Nedeljsko popoldne ob zabavnih melodijah — 16.00 Humoreska tega tedna — Irmena Lindberg: Galosa — 16.20 Prizori iz velikih oper — 17.05 Orgle in orglice — 17.15 Radijska igra — Jovanka Jorgačević: Primer Mihaela Zazmerom — 18.00 F. Chopin: Anđante spianato in Velika polonza — 18.15 Vesela godala — 18.30 Sportno popoldne — 19.05 Nedeljska panorama — 19.30 Radijski dnevnik

ŠOLA SMUČANJA

— Rotim vas, ali me lahko brž naučite, kako se napravi zavoj?

...sicer pa, če vas ne zanima, lahko svoje pre-davanje zaključim!

— Nova tehnika gor — nova tehnika dol, jaz imam še staro plačo!

In če pomislim na ti-stega učitelja, ki je re-ke-l, da je za začetnika prvi dan najtežji...

HUMORESKA

BELA LASTOVKA

MIRKO TRISLER:

Iz sejnih zapisnikov uprave založniškega podjetja »Bela lastovka«: »Odlučili smo se ustaviti tisk poezij pesnika Vladimira Jeznega (psevdonim), dokler ne pridobimo za to potrebnih sredstev. Sredstva bomo pridobili s tiskanjem lirično-ljubavno sentimentalnega romana »Slutnja«.

Prva knjiga lirično-ljubavno sentimentalnega romana »Slutnja« ni naletela na zaželen odziv pri publiki. Ljudje verjetno čakajo, da bo izšla druga knjiga in da bodo kupili obe hkrati.

Da bi pridobili potrebna sredstva za tisk drugega dela »Slutnje«, smo se odločili izdati »Potovanja po misterioznih krajih«. (Bogato ilustrirano.)

Zaradi bogatih ilustracij v knjigi »Potovanja po misterioznih krajih« je le-ta zelo draga in se slabo prodaja, poleg tega smo padli še v dolgove. Dolgove smo mislili pokriti z izdajo nekega romana z div-jega zapada. Izbrali smo »Povampir-jeni skalp«.

»Povampirjeni skalp« bi se pro-dajal za med, če ga ne bi že teden dni pred nami vrglo na tržišče tudi podjetje »Seriozna knjiga«. Da bi se nekako rešili te izdaje, smo jo pro-dajali za polovično ceno, a izgubo smo mislili nadoknaditi z izdajo kri-minalnega romana »Truplo lasu-ljarja Antonija«.

»Truplo lasuljarja Antonija« je naletelo na zadovoljiv odziv na tržišču. To nas je ohrabilo tako, da smo se odločili za izdajo novega kriminalnega romana. To je bil »Mr. Smith z otroškim obrazom«.

»Mr. Smith z otroškim obrazom« nam ni prinesel pričakovanega rezul-tata. Roman je sicer boljši od »Antonija«, toda naslov ni privabil publike. V ljudih je nekaj ljudožr-skega. Ljudje zahtevajo trupla. Do-da-ti bi morali še kakšnega »Frizerja« Antonija, da bi nam plačal deficit, ki nam ga je povzročil Mr. Smith s svojim otroškim obrazom.

Vprašanje je, če nam bo uspelo. Ljubitelji kriminalnih romanov so zelo muhasta publika. Razen tega si ljudje kriminalne romane tudi iz-posojajo med seboj. V tem je tudi razlog, da založniško podjetje ne more prosperirati z enako rentabil-nostjo kot tovarna nogavic, ker pač nikomur ne pade v glavo, da bi si izposojal nogavice. Vsa skrivnost uspeha bi bila v tem, da bi se izdala knjiga, ki bi jo vsak zadržal zase, že zaradi tega, ker bi mu bilo ne-rodno priznati, da jo ima.

Izbrali smo »Virgilijeve ljubavne pustolovščine« s podnaslovom »Pi-kanten roman iz pariškega življe-nja«.

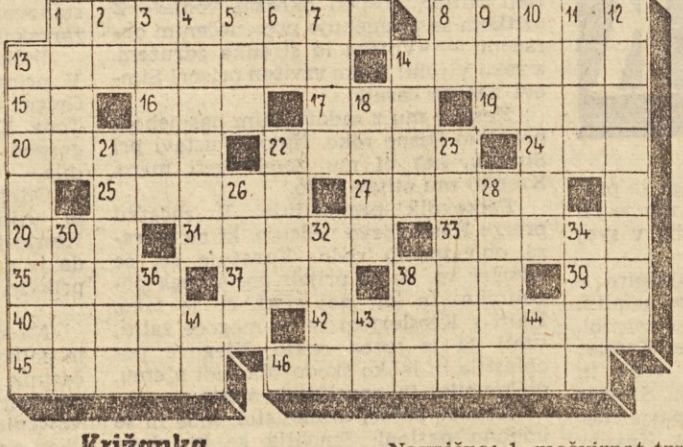
Eksperiment z Virgilijem je bil katastrofalen. Napadli so nas tako žolčno, da smo morali vzeti knjigo iz prodaje. Odlučili smo se nadok-naditi izdatke z izdajo cenenih po-

Se slabše gre z raznjem, ker smo na sto receptov izkušenega strokovnjaka Boža Širajza prejeli več go-zilnih pism od raznih gospodinj, kuharic in sličnih kupcev te knjige.

»Shakespeare v stripu« je naslov zbirke, ki jo nameravamo izdati. To je celo zelo kulturno: literatura, prirejena v stripu, kar kliče po kla-siki. Verjetno bo vsak zvezek finan-siral naslednjega in tako bo ostalo tudi nekoliko viška za izdajo dru-gega dela »Slutnje«. Ljudje namreč že sprašujejo, kaj je z drugo knji-go »Slutnja«.

Kdo ve, morda nam bo nekega dne dohodek od druge knjige »Slut-nja« omogočil, da bomo tiskali pla-nirano knjigo poezij Vladimira Jeznega.

Najbolj zanimivo pa je to, da se pesnik neprestano jezi, ker izdajamo različen kič, šund, škart in druge neumnosti, a niti ne slut, da je vse to zaradi tega, da bi lahko njegova knjiga pesmi končno zagledala luč sveta.

Križanka

Vodoravno: 1. blođnjak, 8. za-metek plamena, 13. uničevanje kovin zaradi vlage, 14. rjav od sonca, 15. okrajšan podredni ve-znik, 16. del telesa, 17. vrsta po-vrtnine, 19. mejna reka med Ki-tajsko in Severno Korejo, 20. francoski impresionistični slikar prejšnjega stoletja (Edouard), 22. pleten električni prevodnik, 24. znano mi je, 25. osnova mer-skega sistema, 27. izbrana druž-ba, 29. sukanec, 31. žig, 33. mu-slimanska sveta knjiga, 35. ša-renica v očesu, 37. kradljivec, 38. nagla smrt, 39. osební za-imek, 40. običaj, 42. vrsta sklad-be, 45. ena od elektrod, 46. od-ličen, veljaven.

Navpično: 1. močvirnat trav-nik v nižini, 2. ploskovna mera, 3. vrsta glasbenega instrumenta, 4. različek kemične prvine, 5. ži-valski glas, 6. samoglasnik in soglasnik, 7. nastrešje nad od-prtim ognjiščem, 8. vas pri Ljub-ljani, 9. sijaj, 10. kavboj, 11. po-srednik v tehniki, 12. lahka ko-vina, 13. sestavina zemeljske skorje, 14. ptica ujeda, 18. ob-ljuba, 21. podlaga za ogenj, 22. žival iz rodu plazilcev, 23. gla-diti, 26. sorodnica, 28. zvok ko-rakov, 30. dežela v Prednji Aziji, 32. najmanjši delec snovi, 34. vrsta organske spojine, 36. plod, 38. tatarski knez, 41. pritrilnica, 43. izraz pri igri, nota v solmi-zaciji.

OBVESTILA BRALCEM

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE

Prav je, da povemo: naklada »Delavske enotnosti« raste iz tedna v teden. Nedvomno je to dobro spričevalo za vsebino lista. Prav pa je tudi, da znova poudarimo ugo-to-vitev, da imajo veliko zaslug za razširjanje lista naši po-verjeniki. Povsod tam, kjer imamo poverjenika, ki nam vsaj posreduje naročila, pridobivamo nove naročnike. Ker pa člani delovnih kolektivov radi zvedo za dogajanja v drugih kolektivih in ker sploh z zanimanjem spremljajo vsa dogajanja v našem političnem in gospodarskem živ-ljenju, radi segajo po »Delavski enotnosti«. Tudi naročijo se nanjo, le, da jih poverjenik opozori na to možnost, ki jo človek »časih mimogrede preze, še posebej pa, da je »Delavska enotnost« najcenejši tednik sploh, saj stane le dvajset dinarjev!

Med poverjeniki, ki uspešno pridobivajo nove naro-č-nike, je tudi tovariš JOŽE SEVERKAR IZ SENOVEGA. Doslej je v kolportaži razširil po 55 izvodov »Delavske enotnosti« tedensko, sedaj pa je namesto tega pridobil 72 stalnih naročnikov. Prepričani smo, da bodo v tem ru-darskem kraju prav tako zadovoljni z listom kot so drugod.

Tudi tovarišica OLGA SIMENCIC, naša poverjenica v PREDILNICI IN TKALNICI — MARIBOR, opravlja svojo dolžnost z vncem in seveda z velikim uspehom. V zadnjem času je pridobila spet 34 novih naročnikov. Tako imamo zdaj v tej znani tovarni 203 naročnike »Delavske enotnosti«.

Tovariš ALBIN POTISK IZ KZ BRESTANICE pa je zbral še 8 novih naročnikov in je njegovo delo vsekakor uspešno.

Ze večkrat smo pisali o našem stalnem sodelavcu — tovarišu FRANCETU MEŠKU, poverjeniku in dopisniku »Delavske enotnosti« iz TOVARNE GLINICE IN ALUMI-NIJA »BORIS KIDRIČ« V KIDRIČEVEM. V minulem letu je zbral 270 naročnikov »Delavske enotnosti«, ob tem pa organiziral posebno mrežo sodelavcev. Svoje izkušnje na tem področju nam je opisal in jih bomo priobčili v listu. To priliko nam je opasal in jih bomo čestitamo k odlikova-nju z Medaljo dela, s katero ga je odlikoval predsednik republike. To ga bo nedvomno spodbujalo še k večjemu prizadevanju na njegovem delovnem mestu, hkrati pa še bolj okrepilo njegovo politično dejavnost, ne nazadnje pa tudi sodelovanje z »Delavsko enotnostjo«.

POSEBNO OPOZORILO

PRI MOREBITNI ODPOVEDI »DELAVSKE ENOT-NOSTI« PROSIMO, DA UPOŠTEVATE: ODPOVED VELJA LE ZA NASLEDNJO ŠTEVILKO, KI IZIDE PO SPRE-JEMU ODPOVEDI, TODA LE, ČE JE TA PRISPELA V NAŠO UPRAVO DO ČETRTKA! V DRUGEM PRIMERU JO LAHKO UPOŠTEVAMO ŠELE PRI DRUGI NASLED-NJI ŠTEVILKI! ODPOVEDI ZA NAZAJ NE MOREMO UPOŠTEVATI! PROSIMO ZA RAZUMEVANJE, DA BI SE TAKO IZOGNILI NELJUBIM NESOGLASJEM PRI PLA-ČILU NAROČNINE.

PIŠE T. KRAS

PIŠE M. JEMEC

ČUDNA TROJKA

VEŠELA PARTIZANSKA ZGODBA

120. Ko so se vrnili v bataljon, so minerci poro-čali o uspeli sabotaži in prosili komandante, da bi tudi drugič šla z njimi Milan in Binč. Ko-mandant jih je pohvalil in rekel: »Milan bo pre-vzel drugi vod, Binč pa dobi novega desetarja.« To, da je izgubil Toma, Fojana in zdaj še Milana, je Binča tako pogrelo, da se je samo obrnil in odšel na rob položajev.

124. Odgovorili so mu samo z mitraljezom. Ni se mogel načuditi, zakaj so tako mirni. Spet je iz-praznil saržer. V tem pa je zaslišal: »Drži ga, živega!« Bila je pobočnica. Videl je kakih deset domobrancev, ki so tekli k njemu. Komaj je še utegnil vstaviiti nov saržer. Hitro je ustrelil. Dva sta padla, drugi so se tekli. Ni mu preostalo dru-gega, kot da je stekel naproti. Izbral si je dva.

121. Sedel je v travo in tuhtal: »Vse, kar je do-brega, pokvariijo. Tako odlična trojka so bili in zdaj so narazen. Vse zaradi nekih premestitev in napredovanj.« »Binč, naglo v izvidnico!« je zavpil borec, ki ga je naposled le našel. Binč je šel po-časi za njim. Ko mu je skušal novi desetar Andrej povedati, kam gredo, ja samo zamahnil z roko. Ko je ugledal bele, je ustrelil.

125. Bila sta prepričana, da je njihov. Stegnila sta roke. Enega je sunil s cevjo brzostrelke, drugi se mu je izognil. Se so bili trije pred njim. Tekel je proti srednjemu, da sta se krajna dva pomak-nila k srednjemu. Tik pred njimi se je nalašč spotaknil. Ujel se je na roko in naglo prevrnil v stran. Vsi trije so padli na kopico. Upal je, da bo vtem utegnil izmenjati saržer, a ni mogel.

122. Vžgali so po njih, da so se morali umakniti. Ko so v gozdu postali, mu je rekel desetar: »Pod mojo komando nobenih neumnosti. Star jugoslo-vanski vojak sem bil...« »Figo me briga, kaj si bil in kaj si. Če bom videl belčke, bom ustrelil,« je rekel Binč. »Ne, mi jih moramo prešteti.« »Do-bro, jih bom štel.« Z roba gozda so videli pot. Binč jo je ubral navzdol in se usedel v grm.

126. Bili so že drugi pri njem. V obupu se je pognal naprej. Čutil je, da je eden za njim boljši tekač, da ga bo ujel. Bo izbral pravi trenutek? Se malo. Obrnil se je in udaril. Ni ga zadel v glavo, ampak v prsi. Opotekel se je in Binč je skočil v stran. Ko se je malo oddaljil, so domo-branci ustrelili. Krogle so zažvižgale. Binč pa je samo sklonil glavo in tekel.